असणे

कविता

चं. प्र.
देशपांडे

May 1 – 2012.

" शहरांत फिरतो, खेड्यांतही जातोयेतो
माझा कंटाळा, आळस आणि बेशुद्धी
जिवंतपणा मिरवतात जोवर मीच
काढलेल्या आठवणीने जागी होत नाही
माझी निद्रिस्त प्रिया --"

“ एक क्षण तरी
काहीही न करण्याचा जिवंत
कर्मत्यागयोग
घडावा "
-- 000 ---

सर्व वाईट गोष्टींचा अंधकार
नष्ट होवो
असे म्हणता म्हणता
पटकन थांबलो
कारण त्यात
माझाही नंबर लागणार
हे स्पष्ट दिसले !
----- ००००० -----

डोळे उघडताच
विश्वाच्या आभासाची नक्षी --
जीतून तरंगत जाता येते
मधेच धारदार खडकांच्या टक्करी
सहत जणू आपले सगळे बरोबर

असून इतरांच्या वेगळेपणामुळे

त्यांचीही असते एक नक्षी
जीत आपण असतो
संतापजनक

कपडे, वागणे, कायदे
सगळे कसे हवे
ते त्यांना पूर्ण माहीत असते
त्यांना विरोध चालतच नाही
ते शूर आणि तत्त्वशील असतात

ते थोडे असले तरी
बांधील असतात
जगाचे भले व्हायलाच हवे
हा त्यांचा आग्रह असतो

बाकी बहुसंख्य जगणारे
तुलनेने अनाग्रही असतात
चुकतमाकतही असतात
स्वतःच्याही समजुतींनी

संघर्ष, हिंसा अटळ बनतात –
--- ००० ---

माझ्यातूनच उदभवणारी
माझ्यातच विलीन होणारी
कुणालाच उघड न होणारी
लख्ख सूर्यप्रकाशातही

अंधाराचा मुलायम अनुभव देणारी
माझ्या हिंस्त्र नखांच्या जखमाही
क्षणात बऱ्या करून घेणारी
पाण्यातून पोटात जाणारी
हवेतून जगण्यात पसरणारी
उत्कटतेने वेढून असणारी
माझ्या डोळ्यांची स्वामिनी
माझी मादक द्रव्ये
माझे चोरटे व्यवहार
सर्व व्यापून
मलाही सामावून घेणारी
चेतवणारी, भिडवणारी
उत्कलन ऊर्जा देत
जगणे वाढवणारी
मृत्युमर्दिनी
पूर्ण पारदर्शी
सगुण, साकार
खेचून घेणारी
स्वतः अथांग राहून
माझेही असणे गूढ करणारी
जिच्या एका क्षणस्पर्शासाठी
करावे आयुष्य न्योछावर संपूर्ण
अशी ...

--- ००० ---

आधी आपला दुसऱ्या व्यक्तीला उपद्रव होतो
ती व्यक्ती त्याला प्रतिक्रिया देते
मग त्याचा आपल्याला उपद्रव होतो
हे ओळखून त्याने त्याचा एकूणच उपद्रव

बंदच करायचे ठरवले
परिणामतः
तो अदृश्यच झाला !
--- ००० ---

विश्वाला केंद्र नाही
त्याचा भाग माणूस
मात्र केंद्रयुक्त

करतात उद्युक्त
झाडे, पाणी, ढग
त्याच उन्मुक्ततेला

पण माणसे
जगू नाही देत
एकमेकांना

उन्मुक्त विश्वाला
ना खेद ना खंत
अराजकाची

माणसाला वाटणाऱ्या
उत्क्रांतीत शोधणाऱ्या
जखमांची कारणे

बेचिराख पृथ्वीही
फिरत राहील
ऊनपाऊस घेत

माणसाचे पुरावे

राहतीलच इथे

पाहील कोण ?

--- ००० ---

सर्व काही बदलत असते

काहीच अविनाशी नसते

हे समजून प्रेम करावे --

शंभर टक्के करावे ...

हे स्वगत म्हणजे

उपदेश वा निर्णय नसून

प्रेमाची एकच परिपक्व

शक्यता आहे ...

-- 000 ---

तुझ्या कर्णफुलांमागचा तुझा हात

प्रक्षेपितो लहरी उत्तेजनेच्या

ज्यांच्यामुळे ओसंडतात ओळी

कवितेच्या

अर्थसंपृक्त शब्दांच्या

जे टाकतात तुला पिऊन

संपूर्णच –

हे कवितेचे असणे

अजरामर असते –

--- ००० ---

माझ्या क्रोधासह

करून घेतलेस मला

तू तुझ्यात गडप

याला

तू माझे कृष्णविवर असणे

म्हणावे की

माझे असणे मला दिसणे

की आपले

एकत्र असणे ?

--- ००० ---

एकच पुरेशी असताना असंख्य

प्रतिमांनी घेरलेस – दृष्टिभ्रमात

धुंद झालो -- आता तूच

सत्य !

--- ००० –

आभासी सत्याने

सत्यातल्या रात्री

सत्य स्वप्न –

--- 000 ---

ती होती

एक सेवाभावी रोबो

रूटीनपासून सर्व

सुखदुःखांत सदोदित

पाठीराखी आणि आधारभूत

प्रसंग संपताच स्वतःला पुसून टाकणारी –

आता बरी आहे आपली परिस्थिती --

हे सांगितले तरीही

पैसे न पुरण्याची मानसिक सवय असलेली –

अहंकार एकच -- आपल्या हातून
काही देत राहावे आणि वरिष्ठतेचा
मान घ्यावा !
सर्व नातेवाईक, शेजारी, मित्र, ओळखीचे
सर्वांच्या प्रेमाची –
आयुष्यात कधी स्वतःहून कुणाला
दुखवले नाही, अशी
निव्वळ सहनशील --
फक्त चौथी शिकलेली --
प्रत्येकापुढे स्वतःला कमी समजणारी --
आपला कुणाला त्रास होऊ नये, या गरीब इच्छेखातर
अनेकांची बोलणी खाणारी --

मी तिच्यावर प्रचंड उपकार केले --
तिला पुत्रशोक होऊ दिला नाही !
(हे माझे कर्तृत्व थोडेच म्हणता येईल ?)

तिचा तो महत्त्वाचा गुण
मीही आत्मसात केलेला आहे –
तिच्या नसण्याचे दुःख आले रे आले मनात
की स्वतःला पुसून टाकेन –
तिचाच तर मुलगा आहे मी –

कशाला हवेय
माझ्या तरी दुःखाचे महत्त्व ?
--- ००० ---

तू नको सांगूस मनातले काही
मीही ओळखण्याचा प्रयत्न करणार नाही

जगात खूप हिंसाचार आहे
निरपराध बळी जाताहेत
याने विद्ध व्हावे तर
साधे, ताजे, छान सारे
संपूनच जाईल

आपल्यातच ते जगणार आहे
एकमेकांची मने जणू
अज्ञात असल्याप्रमाणे
एका नाजूक धारेवर
चालत राहू मनांत फुलत

आपण एकमेकांचे आहोत
हे न सांगता, न ओळखता
नुसते समजून …
--- ००० ---

तू म्हणतेस, आपल्या त्या भेटीला सत्याचे सातत्य होते
म्हणजे आपल्या स्मृतिरूप मनांनी प्रत्येक क्षण
स्मृतीत जमा करत जाणे – हेच ना ?
अदृश्य धारेहून सूक्ष्म असणारा कोणताही क्षण
खरेच जगलो का आपण ? ते तर फक्त स्मृतीशिवायच
घडू शकले असते ! म्हणून म्हणतोय
त्या सत्यालाही आभास म्हणून स्वीकार
म्हणजे मग आताच्या या आभासाला
आभास म्हणावे लागणार नाही

मी तरी सोडूनच दिलाय

आभास आणि सत्य यांतला
मुळातच नसलेला फरक
या आभासाचेही स्मृतीत रूपांतर होत राहीलच
म्हणून म्हणतोय
सत्याचा आभास सोडून आभासातच ये
इथे होणारे मीलनही
सत्यच असेल

अडवू नकोस मनाचे खुलणे
होऊ दे
आभासाबाबतचे तुझे सत्य
आभासी माझ्यात नष्ट
ये माझ्याबरोबर
या सत्यात सत्य

हे आभासी स्वातंत्र्यच
अमर्याद सत्य --
--- ००० ---

ती म्हणजे विश्वच
कशी आली अस्तित्वात
त्याचा शोधच घेऊ नये अशी
काहीच नसण्यातून काहीतरी
कसे येईल

ती आहे
इथूनच करावी लागते सुरुवात
होतोही आम्ही कुठे ना कुठे
मी एखाद्या केबिनमध्ये

ती एखाद्या वाचनालयात
अनभिज्ञ की कधी इतके घट्ट
होणार आहोत अभेद्य

झलक की झुळुक की एखादी ओळ
आली अशी की जणू हक्काचीच वाटावी
तरीही अस्पर्शित

तीव्र आकर्षणात लपेटून घेणारी
ज्वालाच जणू धजूच नये कुणीही
अशी सचेतन ती

जन्मापूर्वीच मान्य होते की काय
इतक्या जीवसृष्टीचे अस्तित्वात येणे
विरोधाचा कणही नाही आला
जे जसे आहे तसे विनाअट
भरभरून मान्यच होत गेले

स्वप्नवत कधीतरी दिसली होती ती
परकेपणाच्या अवगुंठनात
तरीही मी हेरले होते तिचे आकार
आत्मसात होईल ही आपल्या मनात
कधी काळी या कल्पनेशिवाय

आता ती सर्वस्व देऊ करतेय
कधीही इच्छा होताच
कल्पनेतही नसलेल्या अर्थांसह

हळूहळू मला

तिची आभूषणे दिसेनाशी होताहेत
तशीच तिची वस्त्रेही
हे तिला समजत असल्याचे
दाखवते ती मला
जणू अनवधानाने
तिची आता हरकतच नसते

स्वतःचाच तिरस्कार करणारा, आत्ममग्न, विकृत
होतो मी – हे माहीत होण्याची तिला गरज नसते
शुद्ध वर्तमानात ती स्वीकारते मला सन्मानाने
पूर्ण

कवितेला बंधने घालणारा मी कोण
मी येऊ देतो तिला कधीही
तिच्या-माझ्या एकात्म मर्जीने
ती माझी असूनही
हक्क न गाजवता

आताही होणाऱ्या भेटी
स्वप्नवतच असतात
तरीही ते असते ‘ माझे ‘ स्वप्न
तसेच ‘ तिचे ‘ ही
आम्ही पूर्ण सामील असतो
एकमेकांना

कारण, अर्थातच, कधीचेच
आम्ही प्रेमात आहोत !
--- ००० ---

स्मृती हाच पाया
एकनिष्ठा मस्ट
प्रतारणाकष्ट
प्राणभेदी

एकनिष्ठेमाजी
अटळ कंटाळा
विरोधाला आळा
घालवे ना

दोन जगे माझी
एकात मी मस्ट
एकात मी नष्ट
होत असे

नष्टत्वाचा पाया
असे माझ्या मस्टी
होत नाही कष्टी
कदापीही

इथे येण्यासाठी
तुझी खेच भारी
अनिर्बंध उरी
तूच तीव्र

इथे येता मन
हक्काने भरते
सुख ते चाखते

ब्रेकयुक्त

माझे मन उष्ण
तुझा प्रतिसाद
तोही निर्विवाद
समतीव्र

इथून मी जातो
दुसऱ्या जगात
जिथे होई मात
हक्कावरी

प्रेमासाठी इथे
खंडित मी होई
प्रेमामुळे जाई
नष्ट होण्या

येरझार चाले
अगणित वेळा
अनंत जिव्हाळा
दोन्हीकडे
--- ००० --

समुद्रकिनाऱ्याचा कट्टा तोच होता
जिथे आम्ही अनेकदा भेटायचो
त्या दिवशी मात्र लाटांचे आवाज
जणू धडका देत होते
दोघांनाही जाणवत होते -- नको ते
बोलावेच लागणार --

मला हवे ते तिच्याकडून घडू शकत नव्हते
तरीही तिला लाटा ओलांडून सारखे
माझ्यापर्यंत पोचायचे होते

शेवटी, मीच समजून घेत असल्याचे सांगितले
सूर्यस्ताइतकेच आपले नाते सुंदर राहील
असे सांगितले – तिला ते पटले – किती मी
मोठ्या, समजुतदार मनाचा आहे
याचे तिला खूपच समाधान झाले
प्रेमही अधिकच दृढ झाले
नंतर ती खूप काही प्रेमाने
निरागसपणे बोलत राहिली

मी तरी मनातून चकित झालो होतो
त्याच किनाऱ्यावर त्याच जागी
आता काही वेगळे घडले होते
समजुतदारपणाच्या मुखवट्याखालून
हे फक्त मलाच समजत असेल का
ती खरेच हे सगळे खरे समजत असेल का
-- तिचा छान सुंदर चेहरा जणू
हा प्रश्न, जगण्यात आलाच नव्हता असा
नॉर्मल होता प्रेमभरा

सूर्य अस्ताला जाताना आम्ही उठलो
मला अंधार जाणवत होता आणि ती
म्हणत होती – कित्ती हे आवाज
रहदारीचे, माणसांचे –

तीच माझी समजूत मी जर खरोखर

आत्मसात करू शकलो असतो

तर सगळे नीटच तर होते …

--- 000 ---

पेसोच्या एका कवितेचा सढळ अनुवाद --

कुणीच नाही करत माझ्यावर प्रेम --

थांबा, आहे आहे --

पण फारच कठीण आहे खात्री वाटणे

तुमची श्रद्धा नसलेल्या गोष्टीबद्दल.

मी अश्रद्ध असल्यामुळे माझी श्रद्धा नाहीय

असे नाही, कारण मी जाणतो,

आहेच मी आवडणारा. तो माझा स्वभाव आहे.

सश्रद्ध नसणे आणि न बदलणे.

कुणीच नाहीय माझ्यावर प्रेम करणारे --

या कवितेच्या असण्यासाठी तसे गरजेचे आहे

-- हे दुःख सहन करण्याशिवाय

मला काही इलाजच नाहीय.

किती दुःखद आहे – प्रेमच न मिळणे !

माझे दीन बिचारे बहिष्कृत हृदय !

असो, आणि हाच आहे शेवट

मी विचारपूर्वक घडवलेल्या या कवितेचा.

मला काय वाटते, तो भाग वेगळा …

--- ००० ---

आपण जे नाही आहोत
त्याच्याशी त्या नाहीपणानेच झगडणे
अधिकच ढोंग आणि त्रास वाढवणारे --
त्यापेक्षा आपण मुळात जे आहोत ते फक्त असावे …
--- ००० ---

पाऊस पडून गेला आहे.
सकाळ. शांतता. वाराही नाहीय.
एक अस्वस्थता भरून.

ही एंजॉय करावी की
तिचे कारण शोधावे की
ती टाकूनच द्यावी ?

मीच तर आहे ती !

जेव्हा जेव्हा भेटते
तेव्हा तेव्हा तिला
एकात्मताच हवी असते !
--- ००० ---

मला वाटतेय खूप काही राहिलेय
करायचे – मी नुसताच
बसून आहे बंद कपाटाकडे पाहात

म्हणजे कपाटाकडेच असे नाही
जणू काही कपाटाकडे

मला वाटतेय खूप शक्यता आहेत

जगण्याच्या – मी नुसताच
वेळ वाया घालवतोय

कपाटातल्या वस्तू नाहीयत आठवत मला
माझ्या मनातले सगळेच
जणू स्तब्ध

काही न होण्याचे दुःख असे नाहीय
हातून – मग ही अपूर्णता कसली
हे कळत नाहीय

मी नुसताच
असल्याचे जाणवत राहतेय
अपूर्ण –
--- ००० ---

वाऱ्याच्या हेलकावत्या
घूं घूं आवाजात
आसक्तीची सावली कमीजास्त
करावी लागते जसे
मंदिरेचे प्रमाण

नियती म्हणजे असते
लाखो मैलांवरून आलेल्या
वाऱ्याचे देहावसान
एखाद्या गहन नात्याच्या
सावलीत डळमळत्या

चढलेला प्राणवायू

हातोहात फसवतो

वाऱ्याबाहेर काढतो

अनिश्चित मासा

एकाकी

--- ००० ---

ते गाणे, त्याचे सौष्ठव, त्याची चाल आणि त्याची भुरळ
हे सर्व आवडले तेव्हा त्याच्याशी माझ्या तारा जुळताहेत
असे थोडेच खास भान होते ? त्यातले प्रत्येक वाद्य आग्रही
होत चालल्याचे लक्षात येणे, आता का घडले असावे ? तो सर्व
वाद्यमेळ आता चालून येणारा वाटतो तेव्हा वायुमंडल

अस्वस्थते -- ते गाणे नकोसे नसते झालेले, फक्त जरा वेळ
शांतता हवी असते – शांततेत आपण नष्ट तर नाही होणार
ही त्या गाण्याला भीती असल्याचे दिसते – त्या गोड गाण्याला
प्रेमाने समजावूनही कळत नाही – माझ्यामुळे त्याचा खूपच
गोंधळ उडालेला असतो – दुतर्फी बंध अबाधित असून –

--- ००० ---

उद्याचे विष आजच

साजरे करण्यावर

माझा विश्वास नाही कारण सडलेले

माझे कान समुद्री वाऱ्याने

उष्टावले आहेत –

माझे लैंगिक स्वप्न

तोडगा नाही होऊ शकत

आधीच मयत झालेल्या

प्रश्नावर –

-- ००० –

विस्मरण नसते एखादे कर्मकांड
जे कुठेही टाकावे वाळत
प्रेताच्या टाळूसारखे –
विचार जेव्हा चढतो
कष्टाने ठरलेले सर्व
इमले तेव्हाच नदीकाठच्या
वाळूत उमटतात असंख्य
शून्ये हळद-कुंकू बनून –
-- ००० --

जुन्या पापांचे परिमार्जन म्हणून
मनांत काटेरी झुडुपे लावली
त्यांच्या जोपासनेला माळी ठेवले
त्यांचे काम एकच – उकरत
राहायचे माती आणि टाकत राहायचे
पूर्वेला – ढीग उंच करत सूर्याचे
उदय दिसूच नयेत -- पश्चिमेचे
फक्त अस्त दिसावेत यासाठी

पापी म्हणूनच जगण्याची ही शिक्षा
परिमार्जन आणि दुतर्फी समाधान
पसरवत राहिली तरीही आता
काट्यांबरोबरच सूडभावनाही
उगवणार की काय
असे झाल्याने
हिंसेचे भय पसरले

आता होणारी हिंसा पाप असेल की नसेल
ते कळेनासे झाले

दोन्ही बाजूंनी अंदाज घेणे
चालू असल्याचे जाणवत राहिले

कोणत्याही रूपातली कुवतच शेवटी
महत्त्वाची ठरणार हे ओळखून
काट्यांनी जखमी होत राहिलेली मने
क्रोध गिळून भयभीत होत राहिली
सांस्कृतिक संपन्नता म्हणून --
--- ००० ---

खरे तर उद्विग्न व्हायची गरजच नव्हती
शय्यासोबतीला वनराई असताना, वर
आकाशात चंद्र पंख्यासारखा फिरत असताना

सगळे माझ्यासाठीच होते, तर सत्य फक्त
माझ्याच मनात असणार हळूहळू कोमेजत्या
आकाशातून अचानक खूप पक्षी मरून
खाली पडावेत तसे – आश्चर्य-संशयग्रस्त

या आकाशाची तुलना दुसऱ्या वेश्यागृहाशी
कशी करणार ? रोगट रस्त्यांवरचे शिळे अन्न
वाढणारे सगळे धाबे मेकप करून सज्ज
असले तरी ?

वनराईला नाही सांगत मी माझ्या उद्विग्नतेची
हजार कारणे, मला सजावट आवडत नसल्याने
तरीही व्हायचे ते होतेच – तिची पाने
तीव्रतेने लालस होऊ लागतात

माझ्या उद्विग्नतेने खिन्न झालेली वनराई
सरकते शहराकडे अधिक उष्णतेने मला
खेचण्यासाठी तेव्हा देतो सोडून मी
उद्विग्नता तात्पुरती आणि तुडवत सुटतो
अनावरपणे वनराईचे अवयव आकाश होऊन

तीही बेभान आणि बेशुद्ध झाल्याच्या
समाधानात मी वाजवतो बासरीवर आकाश
घुमवणारे माझ्या अस्तित्वाचे कंगोरे
--- ००० ---

जलनाश झाल्याने झोपेत
घशाला कोरड पडून पडलेली
भयानक स्वप्ने वाचवतात
फाशीच्या शिक्षेपासून
आपण आरोपी असून वर
गुन्हा सिद्ध झाल्यावरही

कुणीच नसलेल्या जगात
मी एकटा काय करतोय
अंधारात सुसाट्याच्या
कोसळत्या उंचावरून

कोणतेही वस्तुमात्र
चालतेय मला
असण्यासाठी

मनाला पडू दे कोरड
वा चालू राहू दे माझे

गर्वहरण सदा जिवंत

वा
आजूबाजूला असू देत
जिवंत वा वठलेली
निर्मनुष्य घरे

पाणी प्याल्यावर मला
बरे वाटू दे – गाढ --
--- ००० ---

दिवस होता की रात्र आठवत नाही
स्वीकारलाच नव्हता माझा राजीनामा
उशीर झाल्याने रेल्वे रूळ ओलांडून घाईत
गाडी पकडायला गेलो तर मागे फुगे
लावलेली गाडी जाताना दिसली – आता
वाहन पाहावे म्हणून बाहेर येताना लघवीची तीव्र
इच्छा झाल्याने मुतारी वा आडबाजू शोधू लागलो
इथे नाही, इथे नाही, इथे नाही, असेच ऐकू येत होते

खूप घाईत मी आजारीही होतो आणि वेळेत पोचलो
नसतो तर कधीच सुटका नसती झाली -- माझ्या
नाकातून रक्त येतेय की काय असे वाटताच
दवाखाना दिसला, पण आणखी उशीर होईल
नकोच सध्या, अशा विचाराने रिक्षा शोधू लागलो
तर माझी दुचाकीच दिसली पण ती दुरुस्त
व्हायला वेळ लागणार होता

सरबत झाले, मग चहा झाला, अरे बाप रे,

अजून मी इथेच आहे ! पोचणार कधी ?
आत्ताच एक तास उशीर झालाय –
माझी प्रतिमा मलिन होणे आता टळणार नव्हते
इतकी वर्षे एवढा हुशार, कार्यक्षम असून

पोचलो तेव्हा कुणी काही बोलले नाही, सरळ
काम सुरू केले, खूपच अवघड होते संपवणे
त्या सर्वांचा काही प्रश्न नव्हता – माझाच राजीनामा
मंजूर झालेला नव्हता – त्यांच्यांत हास्यविनोद चालू होते –
--- ००० ---

कुछ तो कंटाळा करो --
जेलमध्येच असे किती दिवस तुडवत राहणार
निरर्थक दगडांचे फुटीर संघ --
कित्येक वर्षांपूर्वीचे तेच खरे धरून चालताना
तुम्हाला धाप नाही लागत ?
वयामुळे तुमच्या गोट्या पांगळ्या झाल्यात
दूरस्थ कल्पनांसारख्या
तरीही तुम्हाला भास होताहेत
तुमच्या तारुण्यात क्रांती झाल्याचे --
स्त्रियांचे अवयव इकडेतिकडे विखुरलेले
सूर्याचे तुकडे -- असे काहीच नकोय ?

रहस्य असे कधी वाटलेच नाही तुम्हाला कसले --
जीर्ण खिशांत वाढलेल्या दरिद्री दाढीची
स्वप्ने काळजीपूर्वक संभाळताना
तुमच्या विचारांची बोटे झडली तरीही तुम्ही
उलटी काळजे नॉर्मल समजत
मानवी हिताच्या तलवारी परजत राहिलात

तुमचे उद्दाम केस अडवेतिडवे विस्कटलेले
आकाशाला जखमी करत राहिले --
वैचारिक अस्तित्वातच तुमचे अवघे जगणे
संपत आले

तुम्हाला वाटते मागे काय घडले त्याला धरूनच
पुढे काही घडेल तुमच्या तुटपुंज्या बेअक्कल
कवट्यांतून निखालस कारंज्यांप्रमाणे उसळेल --
यालाच तुम्ही अमर अर्थ समजत मश्गूल राहिलात
--- ००० ---

काळ ही एक
सहज वितळणारी गोष्ट आहे
हे मला स्वच्छ दिसते

एखाद्या विचाराच्या
दगडाला नमून
जिवंत वारा कसा असणार

भाषेमुळे वाटते
जगण्याला अर्थ आहे
रिकामा नसलेला

भावनांची गाणी
एक खोटे सातत्य देतात
एकाकी कोंडणारे

अनुभवात बांधून

संपन्न करणारा
राजवाडा नाहीय इथे

दगडांनी भरलेले
रक्तबंबाळ राज्य
वितळतेच

मी धागे विलग करून
आतले साधे सोपे
शून्य स्पर्शतो
--- ००० ---

विशिष्ट वयापेक्षा उताणे माकड
अधिक जिद्दी असेल या विचाराने
फुलांचे पराग शिंपडले
माणुसकीच्या उतारावर तरी
कधीही कळणारच नव्हती व्याप्ती
शालेय अभ्यासक्रमातल्या
वस्तूंच्या गोंधळाची
मग कशाला उगीचच
आपल्या खिशाला खार

माकडे शहाणीच असतात
यावरच आखायचे सगळे
शहर विकासाचे आडाखे

की झाले
--- ००० ---

वेटरने आणलेल्या
पाण्याच्या ग्लासात
असावी आपल्याच कारची किल्ली
तसा असतो
कवितेचा अर्थ
अजोड असून कॉमन --
गालिच्यावर उभे राहून आपल्या
आवडत्या सिनेमाची आठवण
काढणे म्हणजे नसते
एखाद्या ओळीचे पारदर्शक वस्त्र

विसरावे लागते
--- ००० ---

भाषा शोधतोय
अपघातासारखी
जिच्यात शब्द आणि वस्तू
असतील पोकळ

माणसांच्या कृती आणि
निसर्गाच्या वा हवेच्या
सरमिसळत राहतील
सहजपणे

एकाच वेळी असेल सगळे
गुण्यागोविंदाने आणि
हिंसक संघर्षात
साळसूदपणे

पडत्या इमारतींना
पूर घेतील सामावून
काहीच न घडल्यासारखे
निरर्थपणे

शब्द असून
पान कोरे दिसेल
माणसे असून नष्ट
होतील मुळात

शब्द, व्याकरण, वाक्ये
द्यायचीयत फेकून कवितेत
परस्त्रीशी दुरावा
दाखवल्याप्रमाणे
जगणे जसे आहे
तसेच भाषेत
यावेसे वाटते
म्हणून
--- ००० ---

भलतेच उकिडवे मांजर
पूर्वेकडून पश्चिमेकडे गेले
तरीही त्याचा फ्यूज
शाबूत राहिला –
नंतर आम्हाला नका
बोल लावू
असे म्हणणारे अनुभवी
सम्राटही चूप बसले !
स्त्रिया तारुण्यात

जास्त उत्सुक असतात की
मेनोपॉजनन्तर
यावर सर्व प्राण्यांत वाद झाला !
न्यायाधीश नसल्याने झालेले अराजक
पुरुषांनी निस्तरून घेतले !
नारळ फोडणे
ही काही सेक्सी नाही घटना --
तरीही एका दृष्टिकोणाप्रमाणे
ती उत्तेजक ठरलीच !
मूळ चूक मांजराची की
नैसर्गिक असणाऱ्या
लैंगिक भावनेची
यावर सूर्याने निर्णय दिला --
अस्ताला जाऊन !
--- ००० ---

सण लावतात जगाची सवय
वाटते, उंदरांच्या राज्यात
तुरे सलामत ! ठराविक वेळी
सुटणारच ती गाडी
तेच सगळे फर्निचर घेऊन
उंदरांसह जाणारच बरोब्बर
वेळेवर प्रस्फुटत्या हास्याच्या
स्टेशनवर

मृत्यू स्थगितच झाल्याप्रमाणे
--- ००० ---

भोवळलेल्या मनांनाही आणेल भोवळ
इतका कुठाय अजून गाण्यांचा स्पीड ?
त्यांच्या रंगांत अंधार असला म्हणजे
पुरतेय – फिटतेय अनेक जन्मांचे ऋण !
उघड्या लाटा पाहून सूर्य विसरतोय
त्याची जेवणाची वेळ –

भिन्न भिन्नपणे सगळी डोकी भिन्न !
-- स्पष्ट, कळणारे, हातात येणारे
खात्रीचे मार्ग –
भक्तीही उपभोगण्याचे --

शक्तीला बांध नको म्हणून
सूर्यालाही एक चमचा
च्यवनप्राश –

होऊ दे जागरण –
--- ००० ---

झाडे वेली फुले पक्षी डोंगर नद्या नाले विहिरी
यांसह तो एका खेड्यात जन्माला आला
तसे होणे त्याला खूपच उपयोगी पडले कारण पुढे तो
निसर्गकवी होणार होता – मी झालो बिननिसर्ग !
हे पाहता अर्थाअर्थी कोणताच कवी नैसर्गिक नसतो !
निसर्गकवीही नैसर्गिक नसतो ! निर्णय त्याचा असतो !

माझा यातला कार्यानुभव सांगतो – माझ्या आकाशाचे कापड
मी चहूबाजूंनी खाली ओढले – त्याला ताण देऊन पीळ
दिला आणि खालच्या भागात एक छोटा पीळफुगा बनवला !

आता त्या छोट्या पीळफुग्यातून मी उरलेल्या आकाशावर
तसेच जगावरही नियंत्रण ठेवू लागलो – याच पद्धतीने
मी माझ्या निर्णयाने बिननिसर्गकवी झालो –

एखाद्या झाडावर नवसफेडीच्या चिंध्या असतात ना रंगीबेरंगी
त्याचप्रमाणे अब्जावधी पीळफुगे आहेत जगात अदृश्य
सेनाधिकारी राष्ट्रप्रमुख वा पानटपरीवाले झालेले
सर्वांचेच सर्वांवर नियंत्रण ठेवण्याचे प्रयत्न --

यांना नैसर्गिक राष्ट्रप्रमुख सेनाधिकारी पानटपरीवाले
का नाही म्हणता येत ते कळतेय ना ? ऐकलेय कधी
नैसर्गिक सेनाधिकारी -- असे ?
ही सगळी त्या पीळाफुग्यांची कमाल असते !
कर्तृत्वाचा आनंद देणारी
विजयी वा पराभूत करणारी
आणि हो – अतीच झाले तर बहुतेक
आत्महत्येला प्रवृत्त करणारी --
--- ००० ---

कडक उन्हात सॉमिलसमोर उडालेला भुस्सा
तुझ्यामाझ्यात घडवतो एक चकाकता पोलादी पडदा
-- अशा अवस्थेत तुला हवाय माझ्याकडून तुझा फोटो
म्हणजे तर उंच लांब तारेवर बसलेले पक्षी ओळीने
मारून पाडावे लागतील खाली जे माझ्या अंतर्मनाच्या
अस्त्रांना शक्य नाहीय – खरे तर तुझे तुलाही सगळे
कळतात तुझे मांसल विचार माझ्याइतक्याच तीव्रतेने

खरे तर हे आपल्या खऱ्या वा काल्पनिक आठवणींचे
आहे मीलन खोटे आणि तर्कहीन आणि स्क्रीनवर न दिसणारे

आपण आहोत पार्श्वभागी दोन मृत प्रेमिकांच्या जिवंत सावल्या
धडाडत्या रेल्वेत आपत्कालातही साखळी न ओढणाऱ्या
समाधान मानण्यावर असते की असण्यावर हा प्रश्नच आपण
या नात्यातल्या मूलभूत दगडी अशक्यतेवर सोडलाय
या जिवंत बाळाची मोठी व्यक्ती होणारच नाही हे समजून

आपल्या डोळ्यांत संकटांची भीती नसते, प्रलयाचा विचार नसतो
आपले अमूल्य डोळे हिरे असतात आपल्याच सावल्यांवर जडवलेले
मृत्यूनंतरच्या या जगण्यात हेही चालणार असते आपल्याला
कारण आठवणीचे यंत्र वापरत आपण हे सर्व जिवंत
उपभोगात रूपांतरित करतो पोलादाइतके खरे आणि जाणवणारे
तुझ्या आवाहक सावलीच्या उत्तेजक आकारांच्या कल्पनांचे मला आहे
जिवंत रसरशीत आकर्षण जे आपल्याला ठेवतेय बांधून मिठीत
--- ००० ---

हिचकॉकच्या प्रत्येक सिनेमात जसा तो एकदा तरी दर्शन देऊन जातो
तसाच प्रत्येक कवितेत द्यायला हवा निरर्थकतेला वाव थोडा तरी
भाषेच्या प्रभुत्वामुळे ती बिचारी मूक राहते वाळल्या गवतासारखी
शब्दच तिच्या स्वाधीन करून समतोल साधायला हवा अनभिषिक्त !
--- ००० ---

ढीगभर वर्तमानपत्रे आणि रोजी
दोनपाच हजार पुस्तके वाचणारे
निवडक लाल कावळे पत्र्यांवरून
पळत राहातात पावसासारखे
आवाज करत उन्हात तडतड

कोरड्या डबीतून नखाने
खरवडावा चुना तसे थरारते जगणे

राजकरणात रंगीबेरंगी ओकणारेच
खूप झालेत हे खरेच आहे मला काही
मोहल्लाकिंग होण्यात रस नाहीय

अन्नावरच्या घोंघावत्या माशाच
झाल्यायत आता अन्न

मी फ्रेश उपाशी राहणार आहे
--- ००० ---

आहे मला माहीत
काही अगदीच असणार आहे अतार्किक
मांजर म्हणजे माणूस वा पडदा म्हणजे उंट
तरीही मी दुरुस्त नाही करणार काहीच
(सध्या तरी) आतले-बाहेरचे मिळून
आपोआप घडतेय काही
प्रकाशमान किंवा निरर्थक
मला घडू द्यायचीय कविता सोडून
माझा ताबा – एक कणही असला तसा
तरीही त्याचा अर्थ पूर्णच –
--- ००० ---

खरे तर बस वा ट्रक वा कोणतेही वाहन
दिसायला हवे त्याच्या चालकाच्या व्यक्तिमत्वाप्रमाणे
गुंड वा नम्र वा नियम पाळणारे वा नवखे -- तसे न होता
प्रत्येक वाहनाला असते स्वतःचे व्यक्तिमत्व
त्यामुळे जिवंत माणसांचे गैरसमज होतात
-- चालकाचे दिसणे वाहनावर बिंबित होईल

असे तंत्रज्ञान अत्यावश्यक आहे – दगड, रस्ता, झाडे
यांनाही असतात आपापली व्यक्तिमत्वे, पण ती फसवत नाहीत
वा दुसरेच कोणते अंदाज नाही करावे लागत त्यांच्याबद्दल

इतकी वाहने वा वस्तू सजीव करणे शक्य नाही, त्या ऐवजी
माणसेच निर्जीव होऊन आपापली कामे करत राहावीत
म्हणजे वाहन आणि चालक यांतले द्वंद्व मिटेल

त्यांना सुखदुःखेही भोगायला आवडत असल्याने फार तर
त्या त्या वेळी त्यांना त्यांची त्यांची व्यक्तिमत्वे देता यावीत
-- पण मग त्या त्या वेळी त्यांनी वाहने चालवू नयेत –

हे तरी कशाला ? व्यक्तिमत्वेही स्थिर आणि निर्जीवच तर
असतात ना ? ! सुखदुःखांची आवड असली तरी ? !
फक्त कोणत्याही एका निर्जीव गोष्टीने दुसरी कोणतीही निर्जीव गोष्ट
चालवू नये, असे म्हणू, म्हणजे झाले !

अणुबाँब कसा कोणत्या देशाच्या ताब्यात आहे त्यावरून
त्याचे व्यक्तिमत्व कळते, तो दिसत नसला तरी
--देशाचे कळते देशप्रमुखावरून –

जाऊ दे – व्यक्तिमत्व पद्धतीमुळे फारच गोंधळ होत राहतात –
--- ००० ---

अपेक्षित उद्याच्या
पूर्णत्वासाठी कविता
वाट नाही पाहणार –
ती आजच पूर्ण असेल
निरुपयोगी --

कवीच्या जगण्यातल्या
अपूर्णत्वासह --

--- ००० ---

एवढा निसर्ग, पृथ्वी, आकाश, ग्रह-तारे,
एवढी जीवसृष्टी, त्यांचे व्यवहार -- हे सगळे
एवढे कशाला तयार केले माझ्यासाठी,
मला सुखी-दुःखी करण्यासाठी –
अशा आश्चर्यात असतानाच
मीही एक यातलाच,
या सगळ्याबरोबरच तर नसेन,
असा विचार आल्याने कुतूहल आणि
आश्चर्यही संपले, कारण, हे पाहून
बाहेरून बोलणारे कुणी राहिलेच नाही –

आहे तर खरे सगळे, पण, काहीही
नसल्यासारखेच झाले –

क्षणभर विसावा वाटला, पण,
भीतीही वाढली –

आपण आहोत की नाही
या गोंधळात मी जगावे – अशी --
कसली ही गधडी कल्पना –

--- ००० ---

पत्र्याऐवजी प्लास्टिक वापरायचे होते
आणि कमी जाडीचे –
पण, उन्हाळ्याचा विचार केला –
पण, कुठाय इथे एवढे टेंपरेचर –

पण, सांगता येत नाही ना –

हेच सगळे झाडाच्या सावलीत घ्यायचे –

पण, हे झाड पडायला आलेय म्हणून

पाडायचेच ठरलेय ना –

ठीक आहे, पण, तुमचे काम

मनासारखे नाही होणार मग –

अहो, घरमालक जागा सोडाच

म्हणतोय – मग जाऊ द्या --

होईल ते होईल आणि जमेल ते जमेल –

पण, जगताना तरी काळजी घ्या –

एक नक्की ठरवा, काय कसे हवेय ते –

नाही तर, जाऊ द्या, उद्या होईल मनासारखे –

माझी सदिच्छा आहे --

पण, एवढी साधी, नैसर्गिक, मूळप्रेरणा

म्हणावी अशी तुमची इच्छा

वाया जाऊ नये, असे वाटतेच हो --

आपल्या मनाप्रमाणे फारसे काही

घडलेच नाही तर

मरताना त्रास होत असेल का हो ?

-- तेही त्या मनासारखे न घडलेल्यात

घेऊन टाकायचे, झाले !

--- ००० ---

सतत अविरत मन

हजार हातांचे क्षण

--- ००० ---

अत्यंत उत्तेजक सुखाची असो की कडवट अपमानाची

एखादी एखादी घटना व्यापूनच बसते मनाचा एखादा कप्पा

मग, आठवते मधून मधून -- तेव्हा तीच घटना नाही घडत
पुन्हा – आता घडते ती त्या घटनेची आठवण – पण,
या आठवणीची घटना पुन्हा नाही आठवत – वारंवार
आठवते ती मूळ घटनाच – म्हणजे तिचीच आठवण

मला घटना, माणसे, इमारती, वेळा हे सगळे आठवते
आयुष्यातले चढ-उतार, यशापयश, असे खूप आठवते, पण
या सगळ्यात सतत मी असूनही मी कधीच नाही आठवत,
खरे तर माझ्यामुळेच हे सगळे असूनही – मीही नाहीय
का क्षणोक्षणी घडत जाणारी एक अव्याहत घटना ?
की तुकडे झाल्याशिवाय घटना नाही घटना ठरत ?

माझ्या मृत्यूच्या क्षणी मी एक घटनारूप तुकडा होईन
पण
माझ्या घडून जाण्याची ही पूर्ण घटना
कुणाची आठवण होईल ? अनेकांच्या मनांत मी
असेन तो असेन त्यांच्या त्यांच्या घटनांमधला एक भाग --
पूर्ण मीच घटना ठरेन असे आहेच कुठे कोण ?

मी असेन तोवरच माझ्या घटना – नंतर तर
त्याही नसतील आणि मीही नसेन -- म्हणजे तर
काहीच नसेल – मग, तेच काहीच नसणे
या क्षणीही असेल – असेलच बहुतेक –

ते काहीच नसणे हे फक्त मीच नसण्यासारखे असेल, की
काहीच नसण्यासारखे ?
--- ००० ---

अमेरिका, रशिया, चीन हे मोठे आहेत की नाही ? का आहेत ?
ताकद आहे, अनेक बाबतीत वर्चस्व आहे, इतर देश त्यांना भितात !
आपल्यालाही वाटतेच ना आपणही तसेच व्हावे – महासत्ता व्हावे !
ते देशहिताच्या आणि देशातल्या माणसांच्या फायद्याचे असते !
देश म्हणजे काय दगड-माती-डोंगर-झाडे असे थोडेच असते ?
इट इज ह्यूमन माईंड – ते माणसाचे मन असते !
आपण काय बुद्ध वा तुकाराम थोडेच आहोत ?
आपण हिंसेची तयारीच ठेवली नाही तर कोण कुत्रे तरी विचारेल का ?
पण, मग सगळे शांततेचे का बोलतात ?
हिंसेच्या ताणाचा त्रास होतो, खुद्द हिंसेचा तर खूपच त्रास होतो –
त्यामुळे शांततेचेही बोललेच पाहिजे ! दोन्ही हवे ! भीतीही हवीच ना !
गळेकापू स्पर्धा हवी, देश, जात, धर्म यांच्या टोळ्या हव्यात --
सूड घेणारी, एकमेकांना देशोधडीला लावणारी माणसेही हवीतच !
हजार प्रकारची विषमताही हवी ! ती घालवायचे प्रयत्नही हवेतच !
हिंसा, खून, डावपेच, धूर्तपणा, शौर्य, गुर्मी, रुबाब, दडपशाही
हे सगळे हवेच हो ! अळणी होईल लाईफ म्हणजे आयुष्य, नाही तर !
जगणे इंटरेस्टिंग असायलाच हवे ! आपण काय बुद्ध वा तुकाराम
थोडेच आहोत ? साधे सामान्य आहोत आपण !
मग, त्या बुद्ध-तुकारामांचे तरी कशाला एवढे माजवायचे ?
ते करायचेच ! ते ग्रेट होते ! महान होते ! शेवटी आपल्यासमोर तेच हवेत !
वाईट घालवायचे आणि चांगल्याची जोपासना करायची – हे करायचेच !
ग्लोबलायझेशन म्हणजे जागतिकिकरणामुळे सगळे प्रश्न
गंभीर होताहेत म्हणे ! शिवाय हल्ली ते दहशतवदाचे एक फोफावत चाललेय !
तेही असावेच पण ! अशी निरनिराळी दडपणे असल्यावर तेही असणारच ना !
पण, मजा येते, सावधगिरी बाळगणे, वेळीच त्यांचा खात्मा करणे !
आता प्रेमविवाची एक मजा असते की नाही ? तसेच ते मोडण्यातही एक सेन्सेशन्न वा
थ्रिल वा सनसनाटीपणा असतो ! आता बघा – प्रेमविवाह झाला आणि प्रॉब्लेम काय आला
तर नेल पॉलिश लावणे हे धर्मविरोधी आहे ! झाली ना बोंब ? पण, हे हवेच सगळे
नाही तर लाईफ म्हणजे आयुष्य अळणी होईल ! आणि आपण काही

बुद्ध-तुकाराम नाही ! आहोत का ? सांगा ! सांगा ना ! अहो, प्रेमववाह, ठरवून विवाह, पत्रिका पाहून, मेडिकल तपासण्या करून, लिव्ह इन राहणे -- असे सगळे आहे ना ? तरीही एक प्रश्न फोफावतच चाललाय – मला कमिटेड पार्टनर म्हणजे बांधील साथीदार मिळेल का ? ती खात्री खलासच होतेय ! मग आता ? ओपन म्हणजे खुला विवाह ! विवाह करायचा पण कधीही कुणाहीबरोबर झोपले तरी चालेल ! फक्त एकमेकांचे मित्रमैत्रिणी वा नातेवाईक टाळायचे, एवढीच अट असते म्हणे ! तीही वेळप्रसंगी शिथिल होत असेल म्हणा ! देशांची भीती आणि माणसांची भीती ! यातून मस्तपैकी धूर्तपणाने, शहाणपणाने, माणसे जोडत, तोडत चालत राहायचे ! हवेच ना हे सगळे ! लाईफ म्हणजे आयुष्य अळणी होईल नाही तर ! आणि आपण काही तुकाराम, बुद्ध थोडेच आहोत ? बाकीचे संघर्ष सोडा, नेहमीचे आवडते संघर्र्ह घ्या -- कोणते – स्त्री-पुरुषांमधले हो ! त्यातली हिंस वा अत्याचार घ्या ! सामान्यतः हे सगळे पुरुषच करतात, हे समजून चालू ! तर का बाबा पुरुष असे करतात ? त्यांच्या जनुकांची, मेंदूतल्या रसायनांची काय कारणे असतील ती असतील, पण बाकी काय ? संशोधनातून सापडलेली मुख्य चार कारणे – सुखासाठी, वर्चस्वासाठी, क्रोधासाठी आणि परलिंगी व्यक्तीला क्लेष देण्याच्या आनंदसाठी म्हणजे सॅडिझम हो ! त्यासाठी ! हे मन घडते तरी कसे म्हणावे साले ? तर सरळ आहे – समाजामुळेच ! समाजच घडवतो आपले मन – त्याच्या वागण्याच्या पद्धती – त्या पद्धतीविरोधात जाण्यसाठी आपण कितीही लाथा झाडल्या, मादक द्रव्ये घेऊन पडून राहिलो तरी मन ही समाजाचीच देन असते ! सामाजिक बांधिलकी आपल्या रोमारोमात, जगण्यातच असते ! त्यामुळे नैतिकता आणि जबाबदारी येतेच !

हिंसक राहा आणि शांततवादी राहा ! पुढारी खाऊ देत तिकडे ओरबाडून, पण, इकडे, ‘ नो मीन्स नो ‘ म्हणजे ‘ नाही म्हणजे नाही ‘ -- हा नाराही हवाच !

हे बोलले जायलाच हवे होते, हळूहळू का असे ना, बदल होतीलच !

कुणी म्हणाले ५०-१०० वर्षेही लागू शकतील ! विद्रोह, विषमताविरोध, बंधुता संमेलन, जातीअंत आंदोलन, उद्रेक, मोर्चे, निषेध, परिवर्तन लढे हे सगळे हवेच हो ! नेहमीच ! कायमच ! आपण काही ---

आणि नाही तर लाईफ म्हणजे आयुष्य ---

--- ००० ---

आम्ही शांत आहोत

आम्हीही शांत आहोत

आम्ही कुणाच्या विरोधात नाही

आम्हीही फक्त आमच्या मागण्या मांडत आहोत

आमची मते वेगळी आहेत

आम्ही यापुढे अन्याय सहन करणार नाही

अमुक केले नाही तर परिणाम वाईट होतील

तमुक व्हायलाच हवे

हा लाखोंचा आक्रोश आहे

ही लाखोंची वेदना आहे

अहो, पण सगळे सगळ्यांच्या

मनांसारखे कसे होणार

मागण्या सेम नसताना

मागण्या विरोधी असताना

सरकारने योग्य ती कृती करावी

सरकारने सत्वर न्याय द्यावा

आमच्या शांततेची परीक्षा घेऊ नये

या शांततेचा उद्रेकही होऊ शकतो

आमचे आमच्यापुरते नाही

आमच्याही बरोबर हे, ते आहेत

हे उपाशी लोकांचे प्रश्न आहेत

आम्हाला सुरक्षितता हवी आहे

हा लाखोंचा प्रश्न आहे

हाही लाखोंचा प्रश्न आहे

शांततेत तोडगा निघावा

हो, शांततेने

--- ००० ---

नेट बंद असल्याप्रमाणे
अँटिबायोटिक्सच्या गोळ्या
कोंबल्या मेंदूच्या पिशवीत
आणि घसा बिघडल्याप्रमाणे
शेळीच्या लेंड्यांचे भस्म
धारण केले कपाळावर

परतावा मिळतो
ही खात्री असणे
महत्त्वाचे होते
उगीचच कुणी कशाला
शिकत बसेल
निरनिराळ्या केशरचना

फावला वेळच नसण्याच्या
या काळात – सेक्ससाठीसुद्धा
एकत्र येता येत नाहीय
वाट बघत
बसावे लागतेय फास्ट ट्रेनची

गोळ्या, उदबत्त्या, पिना
आणि जगाचे नकाशे
विकणाऱ्यांकडून
कोणत्या अपेक्षा करणार

अतिरेक्यांचा बंदोबस्त करणे
हे आयुर्वेदाचे काम आहे
किंवा संमोहनविद्येचे
--- ००० ---

तुमच्या मनात हेतूंच्या सावल्या
नसल्या तरीही दुसऱ्यांच्या मनांत
त्या कशा पडाव्यात यावर
तुमचा ना ताबा ना क्रोध

माहीतच नसते तुम्हाला
कुठे कसे चाललेत
आरोह, अवरोह
बटण दाबल्याप्रमाणे
चालू, बंद होणारे वाटते
तुम्हाला जग

तुमच्या शब्दकोशांतून पडा
बाहेर आणि बघा अनावृत भासांचे
अमर्याद जग

अमुक झाले की तमुक होईल
हा विश्वास आहे तुमच्याकडे
म्हणून तुम्ही चाललाहात
पुढे पुढे स्वतःला न विसरता

आजारी पडलात तर आहे
अणुभट्टी हा विश्वास तुम्हाला
तरून नेतो सर्व जंतूंच्या
हिंसक स्पर्शांतून

तुम्हाला तरी कुठे आहे
शांत व्हायला वेळ
--- ००० ---

मतभेदांमुळे मला माझे अस्तित्व
दगडी, कणखर आणि निर्विवाद
वाटते – किक बसल्याप्रमाणे

माझी कपॅसिटी ओळखून आहेत
माझे मित्र आणि ढग
मी दगा नाही देत
रात्री-अपरात्रीही
माझ्या अंगात स्वप्ने असोत की
नरकाचे डेव्हलपमेंट प्लॅन्स

स्त्रियांना आवडण्याचा दोष तर
सोडाच, मी एखादे वेळापत्रकही
कधी नीट पाळत नाही
जरी मला
त्याच्या शिक्षाही भोगाव्या
लागतात आणि उचक्याही
जगणेच धोक्यात आणणाऱ्या

मी स्वीकारून चालतो निसर्ग
आणि ऑफीस आणि नाती आणि
माझ्या प्रगतीचे परदेशप्रवास

दुर्घटना वा अपघात मी
ना नाकारतो ना भयप्रद मानतो
माझे एक खुबीदार धोरण असते
निवडक व्यक्ती आणि वस्तूंना
मोठेपणा देणे
--- ००० ---

प्रेमकविता

१.

खरे तर सततच असते
आपल्या प्रेमाची वेळ
यशस्वी न होणारी असंख्य
सामाजिक, राजकीय प्रश्नांमुळे
जे उद्भवतात समोरच्या
डोंगरावरच्या आलिशान
बंगल्यात राहणाऱ्या
एका वाळवंटी
खजूरवाल्यामुळे

तो क्वचितच बाहेर येतो
कारण त्याच्या सर्व कारवाया
होत राहतात परस्पर
एका शेयर दलालामार्फत

म्हणून तुझ्या नावावर शेयर घेतले
जरी तू लकी नाहीस, असे तुझे म्हणणे होते
तुझा ड्रेस तू ज्या दुकानातून पसंत केलास
ते त्याच दलालाचे तर होते

तरीही प्रेमासाठी भेटायचे ठरवलेच आपण
सांजवेळी जेव्हा एक तर तो दलाल पीत असतो
किंवा गोकुळीचे गुणगान करण्यात मग्न असतो
आपण धर्माच्या विरोधात थोडेच आहोत
--- ००० ---

२.

दोघांचाही मूड होता
वेळही ठरली होती
तेवढ्यात पाऊस आला
रोमँटिक जरी तो नैसर्गिक असला
तरी तितकीच नैसर्गिक
आपली तीव्रता रस्ते बंद झाल्याने
मारली गेली

शुभस्य शीघ्रम म्हणून
आपण पाऊस बघत
मोबाईल सेक्सचा
लाभ घेतला
शहरात भेदभाव
राहिलायच कुठे
नैसर्गिक आणि अनैसर्गिक
असा

माझ्या आणखी दोन मैत्रिणी
तुला माहीत असल्याने
जग खूप मोठे आहे
हे तू मान्य केलेस
तसेच मीही

माझ्या माहितीला तुझी माहिती
पूरक ठरली – कित्ती तोडीस तोड
यावर भेटशील तेव्हा एक किस घेईन
--- ००० ---

३.

बघता बघता आणि हां हां म्हणत्ता
झाले एकदाचे सगळे पूर्ण माझ्या
मोर्च्यात सामील व्हायच्या
वेळेआधी

हे सगळे आमच्या मागण्यांप्रमाणे
झाले तर आपण पुढल्या वर्षी
सजवू शकतो आपली कार
धूमधडाक्यात

म्हणजे इतर कुणाला कबूल
केले नसलेस तर माझा शब्द मी
सर्वांत आधी तुलाच देतोय
निर्णय घे पीसीवर आलीस की

या जगात आपणच आहोत
एकमेकांचे असे प्रेम करू
एका छोट्याशा छान फ्लॅटमध्ये
गुलाबाचे चित्र लावू

तू फार कमी बोलतेयस
की गोंधळलीयस ?
शांतता आणि क्लॅरिटी
यांच्या मदतीने ठरव फायनल
--- ००० ---

एवढे महागडे फर्निचर घेतल्यावर
त्याच्या उपभोगासाठी मेंदूत खंजीर असायला हवेत
तुमचे सगेसोयरे सेक्सी असले तरीही तुमच्या
चेहऱ्यावर मऊ, मवाळ भाव असायला हवेत
गल्लीबोळातला ऊरबडवेपणा
विसरून अधिक मूलभूत नाशाची किमया
आत्मसात व्हायला हवी
तुम्ही म्हणजे हजारो मधमाशा
तुम्ही म्हणजे भटक्या कुत्र्यांचे रक्षणकर्ते
तुम्ही म्हणजे दुर्लक्षित वाघांना न्याय देणारे
असे होऊन वर इतिहास, विचार आणि करुणा
यांचे अप्रतिहत प्रवाह असायला हवेत
तुमच्या जगण्यात अनेक खूनही पचवून
कुणी व्हिलन समजले तरी अनेकांना तुम्ही त्यांचे
सेनापती वा राजे वाटायला हवेत वेळ पडल्यास
आहात तुम्ही चूक-बरोबर न पाहता पाठीशी, असे

वाचा, अभ्यासही करा पण माणसे हाताळा
दुसऱ्यांना धोकेबाज आणि स्वतःही धोके पत्करणारे
असे जाँबाज व्हा टिपटॉप पोषाखात
ज्यांचे नुकसान केलेत त्यांच्यापुढेही नम्र व्हा
करुणामय व्हा – शत्रू आणि शत्रुत्व हे कमीच ठेवा
ठेवा शक्यतो चेक प्रत्येक संभाव्य प्रतिस्पर्ध्यावर
देव, पितर आणि वृद्ध यांचे आशीर्वाद घेत राहा

खूप उलाढाली, मानापमान, डावपेच आणि तुम्हाला
नामोहरम करण्याचे प्रयत्न चालूच राहणार
तरीही, दारू वा गोळी घेऊन का असे ना – शांत झोपा
--- ००० ---

आता मी माणसांना म्हणेन वटवाघुळे
आणि जिराफांना म्हणेन प्रेफेसर्स
विचार करण्याला म्हणेन गटाराचे
पाणी वाहणे प्रेमाचे बहाणे पाहून म्हणेन
भ्रष्टाचाराला पंख फुटणे

असे करता येणे किती महत्त्वाचे आहे
ते प्रयत्न कराल तेव्हाच कळेल
कारण, मुळीच नाही तयार होत मेंदू
सवयी सोडायला

काय उपयोग आहे अशा निरर्थकतेचा
असे वाहील गटाराचे पाणी
पण, निरर्थकतेसारखी संजीवनी नाही
अर्थांच्या जगाला वाचवायला

सुरुवातीला प्रचंड घाबराल
या निरर्थकतेत पाऊल टाकायला
मान्यवर प्रोफेसरांची होतील वटवाघुळे
आणि रोजच्या सवयीच्या जगण्याचे
छाटले जातील पंख

अर्थांच्या जगातले जाच
ताणतणाव, संघर्ष
एकमेकांना फसवणे
कुणी कसे वागले पाहिजे ते सांगणे
आणि आपल्याला खूप कळते असे वाटणे
नष्ट होईल – मस्त मोकळे वाटेल – अमर्याद –
--- ००० ---

जणू काही आम्ही वाढलो
दगडांचे रस आणि पक्ष्यांचे डोळे यांवर
रसांचे आणि डोळ्यांचे रंग फक्त वेगवेगळे –
कॉमन एकच घडले, आमच्या मनःस्थिती
मतभेदांच्या घडल्या किराणा दुकानातून
साबण पावडर आणि रक्त आणल्याप्रमाणे

आम्ही बोललो नाही तरी कळते
कुणाचेही मन दातओठ खात आपल्याकडे पाहात
आपोआप कुरूप होत चाललेले
हसत हसत खोटारड्या चेहऱ्याने
खिशात विंचू बाळगणाऱ्या

नको वाटते असे जगणे उंटावरून
मैला वाहून नेल्यासारखे
सतत संघर्षमय, निरर्थक वाटत राहते
वांझ प्रगत होत जाणे

नाहीच आवडत सतत इतरांना
ढकलून द्यावेसे वाटणे आणि नाहीच आवडत
त्यांची रूपेच बदलावीशी वाटणे
त्यांचे चेहरे फाडून

कधी वाटते स्वतःच नष्ट होणे गरजेचे आहे
रोज घेत आलो त्या आहाराने आपण
आळशी झालोय

हे तरी किती वर्षे म्हणायचे – ठप्प चिखलसारखे
--- ००० ---

ओल्या पण सावरलेल्या मूर्ती ऐकतात
प्रामाणिकपणे पण त्या खूप जुन्या असल्याने
त्यांच्या विचारांना फाटे खूप फुटतात
आतून सतत फुटत असल्यासारखे जगणे
खरे तर नको जीव करणारे – बाजूच्या
डोंगरावरच्या कावळ्याला कालव्ययाला
बोलावणारे त्याच्या आवाजासह का असे ना
संवाद साधायचे प्रयत्न करतातच खूप
पर्यटक नंतर वावड्याही उठवतात
त्या मूर्तींनी मने खुली केल्याच्या

दगडांचे गुण स्वीकारलेली मने
वर्षानुवर्षे गातात प्रेमाची गाणी
नजाकत हरवलेली वृद्ध फुलपाखरे
क्वचित ये-जा करतात
एखाद्या स्त्री मूर्तीच्या स्तनावर
काही क्षण थबकूनही जातात

चेहरा समोर पण मन सतत
मागे वळून पाहणारे लहानपण
आठवणारे किती कष्टाने टक्केटोणपे
खात वाढलो आपण
याचे समाधान वाटणारे तेही दगडी

आयुष्य खूप आहे पण आता
उरलेय काय अशी अवस्था
पायऱ्यांवरून घरंगळत जाणारे
दगड आणि कावळे मोजणारी
--- ००० ---

घडलेल्या घटनांचे अर्थ
काय घडावे, काय घडू नये
यांचे अवाढव्य, अमर्याद जंजाळ
नऊ अब्ज डोक्यांचे
सतत सज्ज असणाऱ्या
विमानवेधी तोफांप्रमाणे

हे वगळले गेले तर
खळाळत मोकळे होतील
सगळे प्रवाह

मान्यवर प्लंबर आणावा लागतो
सॅनफ्रॅन्सिस्कोहून अत्यादरपूर्वक
असेल ती फी मान्य करून, तरीही,
निदान तोच करणार, उपाय तोच करणार
-- तुम्ही कशासाठी त्याला
मुकुट घातलात ते नगण्य असणार --
तुम्हाला लाख हवे असतील
विमानवेगी मोकळे प्रवाह, पण
इतर कुणालाच ते नको आहेत

तुम्हाला परवडेल तेच जगा --
तक्रारी करण्यात आयुष्य
वाया घालवू नका

पुढच्या पिढ्या हा तुमचा
भ्रम असू शकतो
--- ००० ---

जन्मापासून बिंबवल्याप्रमाणे
पाय जमिनीवर राहिले
मग्रुरी नाही आली

मनमिळाऊपणाबरोबरच
भयग्रस्तता आली
कनेक्षन तुटण्याची

अंधाराच्या भीतीने
जमीन झाली
एक चाकोरीबद्ध मन
--- ००० ---

एक खोटी भीती लागेलच
स्वतःचा विश्वास बसेल अशी
खंदकावर पिरॅमिडचे आभास
उभे करावे एक स्वप्न
कुपोषितांना लग्नाच्या पंगतीत
मेंदूगच्च जेवण्याचे

माध्यमांतून पाठवावेत
हजारो दूत शहराचा
पाणीपुरवठा दूषित करणारे

सगळीकडे दिसत राहावेत
तंदुरुस्त उंदरांचे सेल्फीज
वाटेकडे डोळे लावून बसलेल्या
प्रेयसी कापून विकाव्यात
--- ००० ---

हृदयाचा नाश नको असेल तर
चित्तवृत्ती प्रसन्न ठेवा काहीही करून
पहारे बसवा आधी मतभेदांवर
अत्याधुनिक मोबाईल जय्यत
दाखवून संवादांतून मिळवा
स्त्रीगंध

कवाडे लावून घ्या ब्लू फिल्म्सची
निरपेक्षपणे राबत राहा आणि
पुढचे जन्म नाकारा
हुशारीने

आनंदी होण्याचे पवित्र खडे
बाळगा खिशात बाहेर पडताना
सुरक्षित वास्तूतून रस्त्यावर
विश्वासाने

कुणी कुणाचे नसते – हा मंत्र
स्वतः जपा, दुसऱ्यांनाही द्या
टक्कल पडलेल्या
डोक्यात खिळा ठोकल्याप्रमाणे
अप्रतिहत

पीळदार होण्यासाठी विचार
व्यायाम करा हास्याचा रोज
आहारात असू द्या एक पाल
खास तुमच्या वेगळेपणाची
द्योतक
--- ००० ---

पाय तुटलेल्या माणसाला
चाकांच्या पाटावर बसवून ओढावे
तसे माझे आयुष्य – मी काय
लिहिणार स्वतःवर कविता –
तरीही मित्रांचा आग्रह म्हणून बळी
पडायचे ठरवले –

लगेचच सांगतो – माझे नसलेले
असे काही माझ्याजवळ आहे
ज्यामुळे मी नसलेले
असल्याचे दाखवू शकतो
माझ्या बारीकशा समजुतीचा स्पर्श
कोणत्याही अवाढव्य भूलभुलैयाला
करू शकतो नामोहरम
नामवंत पैलवानांनाही –
कुणी भाळते, कुणी भजनी लागते, कुणी
म्हणते याच्याइतका हलकट माणूस
जगात दुसरा नसेल

आहेच मी अद्वितीय – पण
मला माझे अप्रूप नाही – कारण
मला माहीत असते माझी
तुटपुंजी ऐपत
जी अनेकांना पेलत नाही
कारण त्यांचे नसलेले
असे काही नसतेच त्यांच्याजवळ

-- उरते फक्त माझा नाद सोडून देणे –

--- ००० ---

मतभेदांनी मेंदू पिंजून झाल्यावर
आधी दारू मग चिकन झाले
मग सगळे समुद्रकिनारी गेले
रात्रीच्या वाळूत पाय खुपसून
सर्वांनी गाणी म्हटली

एकमेकांवर विश्वास नसूनही
त्यांनी एकाग्रतेने
लाल आणि काळ्या डुकरांचे
स्मरण केले गार वाऱ्यात
चंद्राकडे पाहात

पहाटे वाळूतून खेकडे बाहेर आले
मग कासवे आली आणि अचानक
उगवत्या सूर्याने डाव साधला

त्या जादूने चंद्र फिका पडला
नखे टाकून खेकडे पळाले
कासवांनी दात टाकून धूम ठोकली

व्हायचे तेच झाले
नखे आणि दात
गोळा करण्यसाठी झुंबड उडाली
मतभेदांऐवजी मारामाऱ्याच
सुरू झाल्या – रक्त
रक्त रक्त रक्त झाले

माणसे पुन्हा माणसांत आली
--- ००० ---

हजारोंनी येतात पिल्ले
जरी गोजिरवाणी असली तरी
त्यांचा लळा थोडाच लावून
घेते कुणी ? खाऊन-पिऊन झाली
साडेतेराशे ग्रॅम की येतात गाड्या
त्यांच्या पुढील प्रवासाच्या

प्रत्येक दिवशी घडते वाढत्या
काही ना काही पिल्लांचे पण
त्या कुणी घटना नाही समजत --
त्यांचे जाणेही नसते घटनामय

घटनांमुळेच मात्र जर्जर होतो मालक
त्याचे आयुष्य घटत जाते खाजगी
त्याच्या घोंघावत्या अनावरपणे

ऐश करत हॉटेलात खात पार्टीत
बसल्या बसल्या चिकन
मालक एक टक एका
विचारात घटनेच्या विश्वासातल्या
पोखरणाऱ्या अपमानाच्या

मनालाच वाटते खूप
आहे सगळे घडलेले --
ते आठवते, साठवते, मोजते
आजचे, कालचे, आधीचे

मंद प्रकाशात … मलूल हसत …
--- ००० ---

अटळपणे जातिनिहाय जगणारे बांधव
ऑरेंज गोळ्यांसाठी रांगेत उभे होते

ती गोळी चघळतच मुंबई परिषदेत
प्रवेश मिळणार होता देशहितार्थ

समर्थ जातीचा माणूस आधीच
त्या परिषदेच्या निष्कर्षांचे कागद

फडकावत होता निलाजऱ्या, बुजऱ्या
कमकुवत, मळक्या, दरिद्री शर्टांपुढे

तेहतीस टक्के हक्क म्हणून आलेल्या स्त्रिया
आपापले आराखडे एकमेकींना दाखवून

पुन्हा जागच्या जागी ठेवत होत्या
त्यांच्या अनेक कप्प्यांच्या सुंदर पर्ससमध्ये

समर्थ जातीचे कार्यकर्ते सर्वांची सोय
पाहात, नम्रपणे सर्वांशी समतेने स्मित

देवघेव करत होते, अगदीच कमकुवत जातीच्या
लोकांवरून त्यांची नजर पुढे निघून जात होती

जात-समानतेसाठी खास लंडनहून कोहिनूर हिरा
मागवला होता या परिषदेपुरता दर्शनासाठी

आपापली कुवत, ताकद ओळखून सगळे खुशीत गोळ्या चघळत
समान न्याय, समान संधी यांची पोस्टर्स पाहात रांगेत उभे होते
--- ००० ---

मी फोनवर सांगितलेले दोन तपशील त्या व्यक्तीने
बिनचूक भरले असतील ना माझ्या फॉर्ममध्ये
अन्यथा माझे बरेच नुकसान होऊ शकते – या विचाराने
तयार झालेल्या मनःस्थितीत आता तीव्र सर्दी आणि
प्रतिजैविके यांच्या योगाने झालेला आणखी परिणाम
-- शिवाय इतरही आणखी थोडे थोडे मनात साठलेले

अशीच -- अशी ना तशी घडत राहणारी मनःस्थिती
-- यातून झालेले ज्ञान –
सत्य मनःस्थिती -- असे काही असू शकत नाही
--- ००० ---

उगीचच दगडावर फळी आपटत बसलो असताना
विचार आला, जे जे आवडत नाही ते ते मनातून
टाकून देता यायला हवे, मग काहीही होवो –
फक्त आवडेल तेच ठेवायचे –
माझे शेजारी म्हणाले, जुनी आहे ही आयडिया --
मन आपले असले तरी ते आपले नसते

अजूनही उकडीचे मोदक खास कौशल्यपूर्ण
करणाऱ्या एक वृद्ध बाई भेटल्या, त्या म्हणाल्या,
तारुण्य असल्याशिवाय खवैय्यांचा आनंद
मिळू नाही शकत, माझा तिखट झटकाही
तितकाच लोळवू शकतो माजलेल्या बैलांना

मी काढता पाय घेतला, असे नाही म्हणता येणार –
विचार भरकटवतात म्हणून फक्त मी एका छान
फुलांच्या दुकानात गेलो – अविस्मरणीय !
--- ००० ---

लिहायला सुरुवात करण्यापूर्वीच
कागदावर भीती उमटलेली दिसली
तसे तर झाडाच्या एखाद्या पानावरची रेघही
चकित व्हायला लावतेच – मग त्याचाही कंटाळा येतो

तिथून होते सुरुवात जे जे आहे त्याचा कण न कण
खरा धरून लक्षात ठेवण्याची – फुलांच्या पाकळ्यांत
रक्त नसते याचेही आश्चर्य वाटेनासे होते मग

चंद्राला बल्ब समजून फुटलेल्या काचा
स्वप्नात विखुरणे वेगळे – ते तर नसलेल्या
आकाशाला काळिमा फासणे

मरगळ आणि उत्तेजकता जणू एकाच नदीतल्या
दोन मगरी – दोन्ही क्रूरच -- खादाडच

सगळे वेगवेगळे नसून एकत्रच आहे
हे म्हणणार कोण आणि कसे आणि कुठून
अंगावरच्या कपड्यांनिशी सत्य शोधायला
बाहेर कुठे उभे राहणार

यावर कागदावरची भीती पसरतच राहिली
प्रत्येक इमारतीचा रंग आक्रमक होऊ लागला
सगळे संबंध एकाच वेळी हवेसे आणि नकोसे

वाटू लागले

व्यसनाच्या अंमलाबाहेरची आपली ही अवस्था
रममाण होणारे यातून मुक्त असतील
--- ००० ---

विचारांचे शीघ्रपतन कधी होते
तर प्रत्येकाला सत्य स्थिर वाटते
तेव्हा
आपले वाद हे नुसते वांझ नसतात
तर त्यांत अपयशांचा संतापही असतो
एकदा कळले म्हणजे झाले कपडे
आपल्या मापाचे आणि दुसऱ्याला
आव्हानात्मक
असे नसते

तरीही आपण लावून धरतो
वजनाने हेलपाटून बसलेल्या
बैलाला फटकारत राहतो

खाजगी आयुष्यात तुम्ही
भावनांना अत्तर चोपडता की
मिशा पूर्ण साफच करता
यांवर काहीच अवलंबून नसते
एखाद्या व्यक्तीला तुम्ही क्रूर
वाटू शकताच

म्हणून मग आपण प्रतिमा
घडवण्याच्या कामाला लागतो

लोकप्रिय रंग आणि आकार
यांचे अंदाज घेतो पण आपल्याला
हवी ती व्यक्ती खास असते
या विचाराने प्लॅन बदलून
आपण आधी
तिचा अभ्यास करायचे ठरवतो
आपल्याला तिचे कशामुळे आकर्षण
वाटणे तिला आवडू शकेल
याचे विचार करत आपण तहान, भूक, खिसे
हे सगळेच नगण्य समजू लागतो

यामुळे ती स्वतःला फारच महत्त्वाची
उच्च समजू लागली तर आपण तिला
तिच्यासाठी योग्य वाटणार नाही
या विचाराने आपला उद्योगधंदाच
हवालदिल होतो

सारांश म्हणजे सत्य काय हा प्रश्न
टाळता येतच नाही
हे मान्य करून आपण वादांचे मार्ग
टाळू लागतो

खुले ऊन म्हणजे यशाच
असे नसल्याचे आपल्याला कळते
ती हसली वा तिने स्वेच्छेने स्पर्श केला
तरीही आता माझी नेमकी कोणती कृती
तिला अपेक्षित असेल
या विचाराचा अंधार येताच कामा नये
डोळ्यांसमोर

त्यामुळेच आता धर्म पाचशे पानांचा
नाही चालणार ताणमुक्ती देणारा
एका वाक्यात लागेल सर्वसमावेशक --
शारीरिक – हे आपल्याला समजते --
--- ००० ---

जे पाहिले त्याची कविता हातात हात घालून
इथून लिहितोय जिथे फक्त भौतिक पत्थर
मिरवतात जगण्याचा सारांश – त्यामुळे
आपोआपच खोटी आहे ही कविता
झोपलेल्या झाडांप्रमाणे

या पत्थरांबरोबर वावरणाऱ्या इथल्या
अभेद्य प्रतिमा तिथे अस्तित्वातच नव्हत्या
इथला भूतकाळ तिथे नष्ट होता
काहीच स्थिर नव्हते घट्ट वा मजबूत
पाया असणारे
त्यामुळे घटनाच नव्हत्या
कुणी अमर वा वलयांकित नव्हते
पुढे जाऊन मात करणे ढग होऊन
निरर्थक तरंगत विरत होते

ना मूडस, ना हिंसा, ना व्यक्तिगत भावना
ना तुझे खिसे, ना माझे पैसे
ना आत्महत्येचे विषय

घटनाच नसल्याने वर्चस्व नव्हते
सूड नव्हते

सुखासाठी ओरबाडणे नव्हते
समता या शब्दाचीही गरज नव्हती

इथला माझ्यातला नीच माणूस म्हणतोय
“ मजाच काय मग ? “ -- हे विचारणारा
तोही नव्हता
--- ००० ---

माझ्यासाठी पूर्ण मोकळे असलेले तुझे आकाश
मी कधीही करू शकतो काबीज माझ्या तीव्र वासनेने
सहज एसटी पकडावी तशी माझी कविता आठवते
माझे तुझ्यासाठी ट्रकमध्ये उभे राहून प्रवास करणे
तुझ्या मांड्यांचे गच्च टायर्स मनात वेगाने फिरवत
प्रेमच असे की विमानात इडली खाताना जगातले सगळे वेग
असलेली तू नुसती अर्पण होत राहतेस चोवीस तास

प्रेम आहेच आणि असणारच आणि संपणारच नाही
प्रत्येक क्षणी नष्ट होणे आवडण्याचे व्यसन लावलेस तू मला
म्हटले तर पंखांसारखे नाजुक तुझे हात
ओठांवर बोट ठेवलेला तुझा खट्याळ खुनी चेहरा
माहीत असते तुला आता आपोआप काय होत राहणार आहे ते
तू क्रूर, तू दयाळू, तू मार्दवी, तू उत्तेजक, तू स्तनविश्व
पहाटे उतू जाणारे दूध तुझ्या जमिनीतल्या चांदण्यांना
तृप्त करण्यासाठी पत्करते धोके सत्यात उघडे पडण्याचे
तुला जणू फिकीरच नसते

खिडकीतून दिसणारी रहदारी असते तुझ्या वस्त्रांचे लहरणे
तुझी एखादी बट सुरुंग लावून पाडून टाकते पुस्तकांचे ढीग
मला तू हवी असणे नव्हे तुझे पूर्ण नष्ट होणे हवे असते

निव्वळ माझ्या असण्यात

खेड्यातून शहरात शहरातून तुझ्या डोळ्यांच्या खंदकांत
असा प्रवास करत मी तुला विश्वमय करत पूर्ण विश्व
घेतो करून माझे कारण आता मला हवा असतो तुझा
आध्यात्मिक संभोग कारण मला आता फरकच नकोय
राहायला अवयवांच्या असण्यादिसण्यानसण्यात
असे करायचेय मला तुला आत्मसात
अशी व्हायला हवीयस तू माझ्या मनाहून तरल
माझ्या इच्छेहून तीव्र माझ्या आसक्तीहून सत्य
तुझे काय व्हावे काय करावे हे प्रवासातच ठरेल बहुतेक
आपसूक तू स्वतःच असशील ती प्रक्रिया

कुठे आहेत तुझी वस्त्रे ? या क्षणी माझा मीच होतोय
तुझ्या उष्ण आकाशात जळून नष्ट होणारा पक्षी

असा तुझा नाश करत माझे जगणे साजरे करायचेय मला

मला फक्त एक सांग हा भूतकाळ आहे की भविष्यकाळ ?
आनंदात आहेस ना तू ?
--- ००० ---

गैरसमज दे फेकून
डोंगरापलिकडे
कारण माहीत
आहे आपल्याला
त्यांचे शून्य मूल्य

आपण हवेच

असल्याने एकमेकांना
बाकीचे खेळ
मनांचे निरर्थक

निरर्थक मनांनी
होवो आपला सहवास
निःशब्द तीव्र सतत
--- ००० ---

लगाम हातातून हिसकावून घेऊन
कालचा दिवस त्याला हवा तसा गेला
डुलकीची अत्यंत गरज असताना
एकामागोमाग एक गर्दीच्या
जाहिरातींनी कामालाच लावले
तेवढ्यात कर्तव्यांचे विषयही
उसळी मारून मनापुढे गेले
मागून सक्तीने जाताना
शक्यतो प्रश्न नकोत
हे पालुपद निनादत राहिले
फक्त मनातल्या मनात मला
ढकलत जणू शेवटाकडे

आता स्वातंत्र्य गेले गटारात
लोकशाही न्याय समता बंधुता
यांचे वारे गेले उडत सर्वांसमक्ष

हीच वेळ समजा विद्रोहाची
पेटून उठण्याची – या वेळी
शेपूट घालणे म्हणजे एकूणच

मानवजातीवरच अन्याय करणे

मला करू द्या विचार माझा
जगणे त्यातल्या त्यात कसे
शाबूत राहील याचा --
सर्वांचे आणि सर्व पिढ्यांचे
भले करायला मी जन्म घेतला आहे
असा भ्रम मला होऊच नाही शकत

तुम्ही तरी शौर्य कुणापुढे दाखवता
जे तुमची गांड फाडून हातपाय तोडून
तुम्हाला एक किडा करत नाहीत
त्यांच्यापुढे

आणि आता तर परंपरागत
अन्याय करण्याची मुभा असलेलेही
फाटत चाललेत

तरीही आपण सगळे एकत्र
येणे शक्य नाही
जाहिरात करून जित्या माणसात
समजुतीचे रसायन
नाही होत तयार

उपाय एकच
एकमेकांना दोष देत
आपापल्या आदर्शांचे झेंडे फडकावत
गुटखा चघळत
आशावादी राहणे

आम्ही तळपती तलवार
उद्याचा सूर्य मानवतेचा
उद्याची प्रत्येक गांड न फाटणारी

असे घडू शकेल ?
खरेच आम्हाला काहीच नको आहे ?
आमच्या दुःखांच्या आठवणी नष्ट झाल्या आहेत ?
--- ००० ---

सांगून निरर्थक कविता

१
तुझ्या बाबतीत मला सल्फरचा अनुभव नव्हता
इकडे खड्डा खणल्यावर आकाशाला खळी पडते
एवढेच रुजलेले होते काचेच्या रंगीबेरंगी बाऊलमध्ये

तुला हसू यायचे कारणच नव्हते तुझा ब्लाऊज
भिजल्यामुळे उडालेल्या ठिणग्या पाहून
तूच तर माजवले होतेस समयसारणीचे महत्त्व
--- ००० ---
२
विद्वानांचे महत्त्व जाणारच होते आज ना उद्या
कारण दगडांचे कावळे उद्विग्न झाले तरी
पाणी पीत नाहीत वा गातही नाहीत

लैंगिक तीव्रतेने पडणारा पाऊस खजिल न होता
घालवू शकतो झाडांच्या पानांचे नैराश्य
त्याचे कामच असते खून होताना प्रत्यक्षदर्शी होण्याचे

--- ००० ---

३

हिरव्या रंगाचे कान असलेली प्रत्येक व्यक्ती
प्रलयतूनही बचावते हे माहीत असल्याने
सगळे कारखाने बंद करण्यात आले त्यांची
निराश मशिनरी पाहून
सुटकेचा एकच मार्ग होता जाणारा
निरर्थकतेकडून निरर्थकतेकडे
अर्थात अर्थहीन

--- ००० ---

काहीही कळण्यापूर्वी शेवट यावा
तसे रोजच चिकाटीने रडणे
लुळ्यापांगळ्यांचा अध्वर्यू होऊन
वर्षानुवर्षे बिळात राहणे

विळखा घालणारे झाड
अर्थ देऊ पाहते मरणाला
तर भिऊन मागे सरणारे सरडे
विकलांगपणे किंचाळणारे

होईल ते होईल असे म्हणून
अदृश्य प्रेयसीच्या आठवणीत
अंतिम संभोग करणारे मन
अचानक नाकारते सगळे अवयव

विहंगम दृश्य म्हणून समोर येते
एक तुटपुंजे तळे बगळ्यांचे
ज्यांना नसतात चोची-डोळे

अधाशी मासे रांगेत पळताना

कुणीच कुणाला दुखवू नये
असे म्हणत सगळे हमाल
चुंबळी देतात फेकून चांदण्यांवर
घरवाल्या उरल्यासुरल्या झोपताना

आता शक्यच नसते पुन्हा सुरुवात
सोडूनच देणे भाग पडते
सगळे हातातले डाव विमनस्कपणे
निर्जीवपणे

--- ००० ---

उधारउसनवार वस्तू हाच जंगलचा कायदा
असल्यामुळे स्वच्छ दगडांतून झुळझुळ वाहणारे
पाणी वाघांनाही पोसते आणि उंदरांनाही --
घिरट्या घालणारी पाकोळी असो की झुरळाचा
मृत देह ओढणाऱ्या मुंग्या
स्वतःच उधार आल्याप्रमाणे
भरकटते जे ते ज्याच्यात्याच्या मेंदूत

माझा विचारच जर दहा हजार वर्षांपूर्वी
झालेल्या एका हत्येचा परिणाम असेल तर
आज हा नितळ संगमरवर सडल्याशिवाय
कसा राहील -- कसा राहील शाबूत आणि सुगंधी

मला पडणारा प्रश्न कुणालाही
पडू शकतो आभाळातून पडणारी
पक्ष्याची विष्ठाच जशी

जगात समता न्याय बंधुत्व हे सगळे
मानसिक स्वैराचाराचे लक्षण या रूपातच
वावरते सडक्या आशावादासह

उगीचच कुणी कुणाच्या फंदात
पडत नाही अनावश्यक संघर्षाच्या भीतीने
हे खरे असले तरीही मृत्युरूपात स्थिर
असलेले काहीही जमेला धरताच नाही येत
छोटी पिल्ले वाढवताना तरी

कारण माझा सूर्यच उगवतो उधारीवर
--- ००० ---

आपल्या सहवासात निदान रक्तप्रवाह सगळे
मोकळे तरी होत – बाकीचे काय आहे उरलेले ?
तेच तेच सगळे रोजच्या रोज लेट होणारी बुलेट ट्रेन
चेचवडपणे खाद्यपदार्थ विक्रीसाठीच असल्याप्रमाणे

आता मतभेदांमुळे तेही अवघडच होत चाललेय
सौम्य ऊन नेसून येणारी संध्याकाळ
उग्र होत चाललीय
रुक्ष होत विरत चाललीय
एखाद्या आठवण म्हणून बाळगलेल्या
जुन्या वस्त्राप्रमाणे

हरवलेय सगळे
नवे काही शोधायचा उत्साह नाहीय
त्राणही नाहीय

असे जगायचे ? --

तुझ्यामुळे उद्देशमृत झालेले ?

--- ००० ---

सौंदर्यसंभार संभाळणे,

सौम्य बोलणे-वागणे,

किंचित स्मित करणे,

गोडवा टिकवणे,

सहानुभूतीने तरलणे

-- या सगळ्यापेक्षा

कुणी, क्रूर सौंदर्यवती

म्हटले तरी चालेल --

असे वैतागलेला काळ –

--- ००० ---

हलक्याफुलक्या रंगीबेरंगी फुग्यांसारखे

तुझे अवतरणे करते माझ्या नाकपुड्या तेज

झणझणीत आसक्तीने भरते माझे हृदय

तू म्हणतेस, ही तू नाहीसच

तुझ्या सावलीचा आभास नुसता

यावर मी म्हणतो, मी जाणतो

सगळाच खोटेपणा, मला फरकच नाही दिसत

खऱ्याखोट्यातला मानीव

मला खरेच काही कळते की तू

हवी असणे, हेच असते माझ्या ज्ञानाचे मूळ

याबाबत आभासी मी साशंक

तुलाही ते आवडते, नुसतेच रूटीन
गुंतण्यापेक्षा तुझ्या स्तनांना फुटतो अप्रूप
उत्तेजकतेचा पान्हा या अगम्य गुंतागुंतीमुळे

माझ्या जाण्यायेण्याच्या रस्त्यावर
नेहमीचीच वर्दळ असूनही मला मात्र
दिसतात तू उडवलेले ॲसिडचे फवारे
सर्व आसमंत विकृत करणारे
कुरूप आणि सुंदर यांतला
फरकच नष्ट करणारे

तुझ्या असण्यावर माझा विश्वास आहे
माझ्या शरीरातून उगवणारे सर्व साप
खरे आहेत -- त्यांतल्या एकाच्याही दंशाचे विष
मृत्यू घडवून तुझा देईल तुला माझ्यातला अग्नी
--- ००० ---

तिच्या मोठ्या टिकलीतून बाहेर पडत
अव्याहत गरजणारे संतापी किडे --
ती नेहमीच घट्ट बांधलेली असे एका
सायकल दुकानाशी तिच्या
स्वेच्छेच्या ओढणीने

लोकांना वाटे ही एक नादिष्ट
स्त्री आहे नुसतेच ढगांपल्याड
तिच्या नजरेचे किरण फेकणारी
कारण तिच्या विचारविश्वातून
कधीच येत नसत पाण्याचे झरे

तिची तळमळ उमटे लोकांच्या
हातरुमालांवर साध्या सरळ
तरीही रंगीबेरंगी पोषाखांना
कंटाळा येई रोजच्या रोज होणाऱ्या
तिच्या सेक्सी आक्रमणांचा हिंसक

लोकांना भीतीही वाटे की न जाणो
तिचे साथीदार खरोखरच आपल्याला
उदंड धन देणार असले तर
आपले इतरत्र व्यग्र राहणे --
आपल्या पाळीव प्राण्यांचीच काळजी
घेत राहणे --
यांमुळे आपले भविष्य अंधारणार तर नाही

मग लोक तिच्या रागाऐवजी तिच्या
सौंदर्याकडे बघायचे ठरवत निरलसपणे
--- ००० ---

कोणतीही लाजिरवाणी फुले बहरू शकतात मनात
हे माहीत असूनही मन करते करारी दगडफेक
हवालदिल, भयग्रस्त आणि दिङ्मूढ

जे जे नको म्हटले ते ते सगळे
हवेतल्या गारठ्याप्रमाणे मातच करत जाते –
वाटते, अंगावर खूप पाली चिकटलेल्या असून
त्यांसहच जगणे भाग आहे

मन कुणाला सांगत वा दाखवत नाही
स्वतःला स्वतःमुळेच रोज होणाऱ्या जखमा --

कागदावर भिंगाने केंद्रित सूर्याप्रमाणे
रोज भोके पडत राहतात

हळूहळू याचीही सवय होते
तरीही प्रत्येक वेळी नवे दाह घेऊन
आकाश करपत राहते

कोमेजणे सतत लपवलेले
नासवते सगळे संबंध
कुणालाही नकळत
रूटीन हिंसा सवयीची करत
जणू सगळे अकस्मात आणि ताबाहीन

तापाने फणफणलेल्या
मनाला कळते
आपण नसलेला एखादा क्षण तरी
अवतरायला हवा
--- ००० ---

प्रत्येक अणूत
असते त्याचे जगणे
त्याचे सहचर
त्याच्या घडू
शकणाऱ्या सर्व
घटना पुनरावृत्त
होऊ शकणाऱ्या

एका सफेद वस्त्रात
लपेटलेले शव

अज्ञात असले तरीही
त्याची सर्व वटवाघुळे
लोंबत असतात
त्याचे हर्ष-खेद
बनून नवे जुने

म्हणूनच कविता
कुठूनही होऊ शकते
सुरू आणि जाऊ शकते
कवीच्या अज्ञातात
जरी अणू ज्ञात
असला तरी

कवीच्या स्पर्शाने
शब्दार्थ नम्र होतात
ताबा सोडत अणूवरचा

तेव्हा कविता लिहून झालेली असते
--- ००० ---

तुझा आवाज
तापलेल्या इमारतीतून
खडबडीत डोंगरावरून घरंगळत
पोचतो माझ्यापर्यंत
तेव्हा काय करायचे
हे मी ठरवलेले आहे

मी नुसता ध्वनी ऐकतो
आणि त्यातले आक्रमण

देतो फेकून दिशाहीन
उपग्रहाप्रमाणे
पण तुला वाटते की मी
खूप दुखावला गेलो असेन
एकटा पडून

तू एक बालिश धूर आहेस
तुझी सवय कळल्यावर
इतरांच्या दृष्टीने तू
मृत्यूच पावतोस
तुला नकळत

तुझा रोजचा तोच तोच
उत्साह पाहून कंटाळतात
तुझे विरोधक
पण सहजीवनाचा विचार
करत पोहायला जातात

वर्षानुवर्षे तू डुंबत राहतोस तुझ्या अविश्रांत हुशारीत रानोमाळ
--- ००० ---

खूप आहे गोंधळ वापरलेल्या
कंडोम्सने भरत चाललेल्या
बागांचा, सभागृहांचा, बाजारांचा

आता आठवणी नाही तारणार
स्वप्नांच्या रोगराईपासून
आता विचारांचे ताफे झालेत

म्यूझियम्समधले उभे
सशस्त्र सैनिक ज्यांना
भूकच नाही लागत

अद्वातद्वा ओसंडलेले
ढगांचे स्वयंसेवक नग्न
भराभर उत्तरे देणारे

आता अकस्मात काहीच नाही
घडणार मारामारी वा खूनही
ते सर्व आहेच आता

असण्याच्या पोतडीत
गोधडीप्रमाणे शिवलेल्या
सतत कार्याच्या पवित्र्यात

काही घडण्यातला सनसनाटीपणाच
संपल्याने आता उरलाय फक्त
जमेल तेवढा तर्क
--- ००० ---

मातीयुक्त प्रचंड सोसाट्याचा वारा
घरांवरचे पत्रे आकाशात
खूप धडपड
जुना क्षण वा पुढचा क्षण
आत्ता जगण्यात आणण्याची
त्या वाऱ्याहून बिघडवणारी
रक्तप्रवाह आणि ठोके हृदयाचे

विजांच्या गदरोळात
कळतेय भीतीची तीव्रता
वाढत चाललेली

टेबलावरचे पेन हलतेय
कागद अनिश्चित फडफडताहेत
जवळची सर्व माणसे
स्मृतीरूप थडग्यांतून
येताहेत बाहेर एकटेपणाला
आधार म्हणून पण उलट
रस्ते होताहेत ओलेचिंब
रक्ताने

याविरुद्धचे मानसिक वादळ
हाताबाहेर चाललेले
काहीही घडेल
काहीही घडेल

असे म्हणत डोळे
विस्फारलेले
--- ००० ---

एका रात्री रस्त्यावरच्या एका दिव्याखाली निरुद्देश
उभा होतो रहदारी बघत तर एक झुळुक वाटली
सुखद – पण, निघून गेली – तिला नाही आवडले
मी तिच्या सुखाने आसक्त होणे

नंतर मात्र मी माझी सर्व हत्यारे म्यान करून
वाट पाहात राहिलो – आणि आश्चर्य ! – पुन्हा

आली संधी खूप काळाने – आता मात्र मी सावध
संयमी, समंजस, हळुवार, इतरच आजूबाजूचे
बोलणारा झालो – हे कदाचित समजूनही
ती वाहात राहिली – तिला क्रम नव्हता मोडायचा
मी मोडलो असतो तरी चालले असते – हे स्पष्टच होते

झुळुक स्वतंत्र थोडीच असते ? ती असते माझ्या
विचाराचा एक आयाम – आता मात्र हे माझेच
विचार – तिच्या नियमांत बसल्याने ज्यांत
तीही हळूहळू, नकळत आणि कळून सवरून सामील

मी म्हणजे तिचाही एक आयामच तिच्या विचाराचा
आता न खटकणारा –

वेडीच म्हणावी लागेल ती कारण नियम पाळता पाळता
पुढे ते मोडलेही गेले तरीही ती सामीलच राहिली –

आता तिची वस्त्रे झाली नियमबाह्य – तिची दृष्टी नितळ
प्रेमभऱ्या अंगाने तिने माझ्या आकाशाला कवटाळले
नव्हे, तिने सरळच, विचाराचा एक आयाम म्हणून
सुखमय प्रेमच मान्य केले –
--- ००० ---

कुदळी, फावडी, कोयते, खुरपी
हे होतेच सगळे शिवाय अधिक प्रागतिकही
बरेच होते मंडन करणारे स्वमतांचे
जग चांगले चालण्यासाठीच्या
पद्धतींबाबतच्या

कुणी सिगरेटी ओढणारे होते
कुणी सतत तोबरा भरलेले
सर्वांची मते अर्धवटच असली तरी
त्यातले उच्च नशेचे कोणते
हे ठरवायचे होते

शांतता शक्यच नव्हती
कारण अभ्यासू, हुशार आणि
दूरदृष्टीच्या लोकांची
वक्तृत्वकला धारदार होती

पाठीराखे बरेचसे नासमझ
असल्याने ते बसून असत
मस्त मंडपात दुपारी
झोपही काढत

इकडे कितीही आरडाओरडा
चालु देत राहात सगळे धूर्तमानव
कारण त्यांच्या निर्णायक हिकमती
वेगळ्याच असत

लोकही कुणाचे बरोबर याची फार काळजी करत नसत

--- ००० ---

फट म्हणा की दरी की घळ
की अरुंद अवकाश की पोकळी
की भेग
तुमच्या सुप्त मनातून
पाझरेल सतत तेवत्या

दिव्याचा प्रकाश
जो बसेल तुमच्या खुर्चीवर
परवानगीशिवाय

तो म्हणेल की नुसते
कॉलम्स तर उभे करतोय
इमारत तुम्हीच घडवायचीय

तुम्हाला असते संगीताची
आवड जीवनरक्षक
खडूसारखी

तुम्ही दगडाची त्वचा
कशी बदलणार

काही गोष्टी नसतात शक्य
कबूल करते तुमचे मन
ऑरेंज पिता पिता

तुम्ही कपडे उतरवून मारा उडी
बेधडक मागे न पाहता
विचार निरुपयोगी आहे हे ओळखून
--- ००० ---

मंगळ आणि पारंबी
यांचे नाते असू शकते, तर
कासव आणि विमा पॉलिसी
यांचे का नसावे ?
त्यामुळेच मला

तुझे ओठ आवडतात
आभासी

माझ्या संगणक टेबलाशी
बसून करतो मी हजार विचार
हे सगळेच का नसावे
संबंधित – तुझ्यासह सर्व मिळून ?
मी फ्लुने त्रस्त आहे
म्हणून हे सगळे अराजक
का ठरावे ?

मी आक्रमक होणे
हे असेलही विश्वबाह्य
पण विश्वातच तर
फुटतेय ते
ज्वालामुखी बनून

न झेपलेले सगळे असंख्य
टाळण्यासाठी आपण जणू
स्वबाह्य समजतोय
शिकारीची सर्व सावजे --
फाटक्या आकाशाला आपण
विचारांची ठिगळे लावतोय
--- ००० ---

कधी वाऱ्याने
पाने मंजुळ हलतील
कधी पडतील, उडतील
खोटे नाहीच काही

मनाची मनालाच
तीव्र सुखकेंद्री
वासनामय आसक्ती

ज्ञात चढउतार
इंद्रियगम्य तसेच
नात्यातलेही
मुलायम स्पर्श
मधुर श्वास
तरीही, अचानक
अपघात घडताच
मानापमानांचे तुंबळ
विध्वंस परस्परांना
मान्य असलेले

आधी ठरलेले
काहीच नाही सगळेच
नवीन सदोदित
सर्वव्यापी साधे
मग्न विसरून
सर्व जखमा

पदरावर फुले
न कोमेजणारी
--- ००० ---

आता काही वर्षे मी असेन
या खेड्यात संध्याकाळी
निर्मनुष्य रेल्वे स्टेशनवर

निघून जाणाऱ्या गाडीच्या
मागे उडत जाणारे कागद
पाहात माझे संथवेगी विचार

आज उलट गाडीतली गच्च
भरलेली माणसे असतील विचारात
कशी राहात असतील ही माणसे

अशा घटनाहीन खेड्यात
जे पूर्वी येई माझ्या डोक्यात
आता तर मी पिकातल्या

पानावरची हिरवीगार
अळी चरत राहणारी संथ
चाललेला काळ सुन्न

बाराव्या मजल्यावरचे
माझे घर इथे कुठे पडलेय
येऊन घटनांच्या ओघात

इथला गार वारा पाहतोय
सांगू काही मला मुळीच
ऐकायची इच्छा नसलेले
--- ००० ---

मी हादरलोच जेव्हा तो म्हणाला की राम
हा एक रोबो होता – सगळे आधीच तयार होते
पितृ आज्ञा, वनवास, मारिचाच्या मागे जाणे,

पत्नी वियोग, शोध, युद्ध, जिंकणे, पत्नीबद्दल
संशय व्यक्त होताच अमुक, मग तमुक, वगैरे –
तो एक नियमबद्ध रोबो होता –

स्वतःचे काहीच नव्हते त्याचे – आकाशात उमटेल
तसे बाण चालवणे होते फक्त – तो रोबोच तर होता

त्याचे म्हणणे, माणूस नाही असू शकत असा
नुसतेच मळके कपडे धूत बसणारा – एवढा पराक्रमी
असून दुसरी स्त्री कुणी आवडलीच नाही ? मनाचा
गोंधळ झालाच नाही ? हे असे का, माझ्यावर
का म्हणून अन्याय – असे काही वाटलेच नाही ?

त्याचे म्हणणे, रामाचे उदाहरण माणसाला देऊन
उपयोगच नाही – मनात कणभरही पाप न येता
आकर्षक स्त्रियांकडे पाहू शकतो का माणूस ?
माणूस तर अनिश्चित असतो, इच्छामय, वासनामय
असतो, तो संयम पाळू शकेलच याची
मुळीच गॅरंटी नसते – आपले जे आहे ते आहे का
बरोबर, योग्य, न्याय्य, अहिंसक, दुसऱ्याची स्पेस
मान्य करणारे – हे तो नाही सांगू शकत –

त्याने केलेले माणसाचे वर्णन मला फिट्ट लागू
पडत होते आणि त्यालाही – असेही रोबो
घडू शकत असतीलच ना ? काहीसे अतर्क्य ?
--- ००० ---

मी कधी कधी असणारा असतो
तर बरे झाले असते

हे असे सततच पडद्यावर
सिनेमासारखे झेंडे उडवणे
माझ्या नसांवर ताण आणते

किंवा हा डोंगर झाला असता
मधेच गायब किंवा झाला असता
माझ्या बालपणातली हॉकीस्टिक
तरी थोडा संवाद साधू शकलो असतो
मी माझ्या पाळलेल्या कुत्र्याशी आणि
माझ्या अत्यंत आवडत्या
दरबारी कानडाशी

पण मला घ्यावा लागतो सूड
माझ्या सतत असण्याचा
विचारमग्न पाहात
बुद्धाला दिसलेली सर्व आव्हाने

मग मी एसी लावतो, अत्तर लावतो
खूप मऊ गाद्याउशांवर पडतो
किंचित गुंगी यावी म्हणून
आजूबाजूला शांततेत बुडवलेली
पांघरुणे घेतो

आणि हलकेच सुरू करतो प्रयत्न
असण्याचे प्रश्न टाळण्याचा आणि
झोप विसरण्याचा – ती येणार नाही हे ओळखून
--- ००० ---

रक्तवाहिन्या आक्रसल्याचा
अस्वस्थपणा वाकवतो वय
खिडकीखाली उभ्या उभ्या
पिपाणी वाजवणारा बैल
दैवयोगाने मारतो डोळा
एकट्या कोकिळेला

वाटते की हाच तो सुखाचा क्षण
वाटते की आता मसाला दूध
पितील पाण्यातली बदके
आणि होईल मालामाल
संकटमोचन मंदिर

पण वाळवी लागलेल्या घराशी
धड लळाही न लावणाऱ्या
नियतीने स्टेपलर मारून
आयुष्य जखडून ठेवलेले

काहीही कारण पुरते
मन मुरगळले जायला आणि
डोळ्यांत पाणी यायला

अँटि-ॲलर्जिक गोळीमुळेच
होत असणार कुंड्यांतल्या
झाडांना स्किझोफ्रेनिया
एरवी मुकी बिचारी
उभी असतात जातायेता
सिग्नल देत शुभशकुनाचा
--- ००० ---

वाघ ही काय आपल्या नेहमीच्या
वापरातली बाब थोडीच असते ?
तरीही आपण फिनेलने खोली साफ
केल्याच्या आत्मविश्वासाने
बोलतोच ना स्वतःच्या यशाबद्दल ?

तीच सवलत आपण आपल्या
एकाकीपणाला का नाही देत ?
हवेत भिरकावून थेट हातावर
ओढून घेतलेल्या भोवऱ्याप्रमाणे
आपल्या घराचे सर्व अंतःस्थ हेतू
आपण बंद शेल्फमध्ये न ठेवता
एखाद्या उत्तान पोस्टरवर
टांगून का नाही ठेवत ?

कारण स्पष्ट आहे – आपण घाबरतो
आपण घाबरतो रूटीनलाच
रोज डबा उघडून भाजी कोणती
आहे हे पाहण्याला आणि त्यापेक्षा
सरळ नॉनव्हेजच हवे होते
या विचारालाही – कारण काहीच
आपल्याला आपल्या अंगाला
लावून घ्यायचे नसते

आपण ठरवलेले वेगळे होते
झालेले खूपच वेगळे आहे
पण आपले नाव तर झालेय
वाघामुळे असो की एकाकीपणामुळे
--- ००० ---

तुझ्या बोलण्याला मी शुभ्र
तत्त्व समजणार जरी माझा
आख्खा पोल्ट्री फार्म
चिकनगुनियात विराम
पावला असला तरी –
मी मर्यादितच आहे
खोटाच आहे
पण तुझी शुभ्रता
मी हाणून पाडणार

माझे अध्वर्यूही तुझ्यासारखेच
दिखाऊ ब्रँड अँबॅसॅडर आहेत
हे मी जाणतो पण ते खूपच
शक्तिमान आहेत
यू आर नथिंग

तू न बोलणे बरे
नाही तरी तुझ्या बोलण्याने
कोण पुन्हा जिवंत होणार आहे ?
आणि तुला काय पडलेय ?
उचल तुझी पाण्याची बाटली
आणि चालु पड

कुणी ना कुणी दुखावले जातेय
तुझ्यामुळे -- मौन पाळ
जाहिरातीचे पैसे मिळताहेत
म्हणून अंगावरचे कपडे नको विकूस
नष्ट होशील --
--- ००० ---

मनाचे प्रेशर मोजण्यासाठी
पेट्रोल पंपावर गेलो तर तिथे
ही ऽ ऽ गर्दी उसळलेली --
सगळ्यांच्या अडीअचणींना
तेच तर होते आशास्थान

एका उंचवट्यावर उभा राहून
मी सर्वांना म्हणालो
तुमची मते तुम्हाला लखलाभ
पण, प्रत्येक वेळी आपण असे
प्यायला पेट्रोल मागू लागलो
तर ते कितीसे पुरे पडेल --
आपल्या मतांना आपल्याला
मुरड घालावीच लागेल

हे काही कुणाला पटले नाही
प्रेशर असणारच एवढेच नव्हे
तर ते लागणारच नुसते उभे
राहायलासुद्धा
असे म्हणत त्यांनी माझ्याशीच
हुज्जत घातली तासंतास

मी थकत होतो आणि वयही वाढत होते
स्मरण सगळे ओसंडून वाहात होते
तरीही ते बधले नाहीत --
मग मात्र माझाही नाइलाज होत चालला
मी घर, दार, माणसे विसरत चालतो --
निसर्गानेच शेवटी हा सुटकेचा मार्ग दिला
--- ००० ---

देशोदेशींचे पर्यटक कधीही
त्याच्या व्हरांड्यात येत-राहात-जात
त्याची करमणूक होई – विशेषतः त्यांतल्या
बऱ्याच स्त्रिया खुल्या, मोकळ्या असत, त्यामुळे --

त्याच्या उंबरठ्यावर अनेकदा
एखादे वर्तमानपत्र पडलेले असे
जे बऱ्याचदा न वाचताच विलीन
होई काळाच्या उदरात पुन्हा कधीतरी
वेगळ्या रूपात वाफ होऊन बरसण्यासाठी

त्याच्या अटी सोप्या असत –
उगीचच इकडच्या-तिकडच्या प्रथा
सांगत बसायचे नाही आणि सारखे
इथले बसरूट विचारत बसायचे नाही --
आपले आपण घ्यायचे समजून गरजेचे
पराकाष्ठेबाबतचे स्तोम न माजवता

त्याने स्वतः ना कोणता देश पाहिला
ना कधी इथला ताजमहाल उष्टावला

तो उदास वा निराश होता, असेही नाही
टापटीप कपडे घालुन तो संध्याकाळी
हळू आवाजात एखादे गाणे गुणगुणे
मग ते गाणे उदासीचे का असे ना

त्याला खिशात जास्त तपशील नको असत
इतकेच
--- ००० ---

घड्याळ खूप उपयोगीच असते
रोज रूटीनवरची धूळ झटकायला
कोणते कपडे किती वर्षांपूर्वीचे आहेत
हे नेमके आठवत नसले तरीही
अन्न जातच असते पोटात, ज्ञानकण डोक्यात
शिळ्या रक्तात अविरत सतत भिनत

कवितेने याचाच एक भाग असण्यात
अर्थच काय असणार ? कितीही फिल्टर झाली
तरी दारू ती दारूच असणार सतत हवीशी

शब्द आणि ओळी यांतून कवितेने
संपताच, बाहेर पडायला हवे
अर्थबंद असण्याची सवय मोडीत काढल्याचे
स्पष्ट दाखवत स्वतःची सर्व वस्त्रे
टाकून निघून जायला हवे

कितीही उंची संगमरवर असला
तरी त्याला चिकटलेल्या स्मृती
दृष्टीत चिकटा आणतातच
आणि विसरतेच बुबुळातले रक्त
पिढ्यांच्या जखमा जणू निर्ढावत
काही घडलेच नव्हते अशा

कोणत्याही एकाच कवितेचेही
असायलाच हवे हे असे जगणे –
अर्थबाह्य दिसावा घटना नसलेला
विश्वातला सखोल मूलभूत नकार --
--- ००० ---

एकाने आत्मसन्मानासाठी
स्वतःचे घर पाडले – दुसऱ्याने
थोडे बिघडलेले पाहून कॅनॉल बंद केला
तिसऱ्याच्या लक्षात आली अनिश्चितता
तो दुकान बंद करून निघूनच गेला

मुळात आहेत किती आपले म्हणावेत असे
तरीही, माझ्या एकट्याच्या आठवणींनी
भरून जाईल कचराकुंडी – भटकी कुत्री
बागडतील खुश होऊन माझे सुटे अवयव
सहज मिळालेले पाहून

खरे तर त्यांच्याप्रमाणेच मी माझ्याही
नाटकांचे सर्व प्रयोग रद्द करून
घरी आलोय आणि नाटक करत बसलोय
मुलाबाळाकुटुंबियांत खेळण्याचे
मनातले गंजलेले पत्रे शाबूत राहण्यासाठी

यातून येणारा मुख्य प्रश्न कोणता
तर घाण पाण्यात एक सडलेले प्रेत होऊन
कंगाल आयुष्य जगण्याचा आणि हे पाहून
इतर अनेक हितशत्रूंनी जातायेता लचके
तोडण्याचा आणि आपल्या सर्व प्रतिमा
विच्छिन्न होऊन रक्तबंबाळ होण्याचा

यावर शक्य उपाय एकच वाटतोय – मन तर
वापरता यावे पण वापरणारा मी नसला पाहिजे
-- असेल का असे काही शक्य ?
--- ००० ---

नुसती ओळखही अत्युच्च पिचवर झाली
उघडलेले सर्व डोळे पाहातच राहिले
कधीच न पाहिलेल्या काळविटांचे चौखूर पळणे
रक्तातून अदृश्यपणे मोहाचे कारंजे उडत राहणे

असे घडण्यात पुढे काय काय असते या बाबतीत
मुळीच भानावर नसलेले मन शांतपणे बेफिकीर राहिले
हे क्षण तर निरुपद्रवी मांजरांप्रमाणे दबक्या
हातांनी स्पर्शणार होते हवे ते फक्त मनात

नंतरचे संपर्क वाऱ्यातून ढगात, ढगातून अरण्यात
आणि तिथून अपराधी भावांच्या तिजोरीत जात राहिले
आणि आश्चर्य म्हणजे झाकलेले किरण अचानक
दिसू लागले किलकिल्या खिडकीतून

आधीच अधीर असलेले मन तो प्रकाश पाहून
जलतरंगांचे तुषार झाले आणि विसरले
अभिव्यक्तीतला ओढून ताणून आणलेला संयम
मिळालेल्या जणू काही अलिप्त प्रतिसादात

इतक्या तीव्रतेतून काय होणार ?
उत्फुल्ल कमळांचे ताटवे आणि लौकरच मनातल्या
धगधगत्या सापांचे दंश ज्यांचा त्रास दोघांपैकी
कुणाला अधिक झाला ते कळूच नये, असे

आता हिंसेसह, जखमांसह मान्य झाले होते गोडीने
जगणे – मधून मधून – मनाला मिळू लागले होते
त्याचे नेहमीचे असह्य संघर्षमय असणे –
--- ००० ---

माझ्या घशातून जर बाहेर पडल्या चिमण्या
उद्विग्न दिसणाऱ्या तर त्यांना काचा खाऊ घाला
तुमच्या कडक माणुसकीपुढे चालवून नका घेऊ

म्हणा सरळ – हे चोचले चोचींबाहेर आले पुन्हा
तर मुरगाळून टाकू घरादारांचे वासे – प्रदीर्घ
संघर्षातून शिकलोय आम्ही हितसंवर्धनाचे पाठ

कधी कधी त्या त्यांचे पंख फुलपाखरांचे असल्याचे
भासवतील त्यांचे विचारही सुखस्वप्नांकडे नेणारे --
स्वतःचे शर्ट फाडा, केस उपटा पण नष्ट करा ते

आदिमानवापासून ते आज अखेरपर्यंत सर्व
संस्कृतींचे साभ्यास सार आहे तुमच्या नखांत
तुमच्या दातांखाली चिरडा बाकीचे सगळे

तुमचे हेतू शुद्ध आहेत, तुम्ही स्वर्ग हा शब्द
न वापरता आणणार आहात एक छान अविक्षेप
रूटीन – अव्हेरून करत बाकी सर्व महाल फोल

कोणतीही भावनिक समरूपता दगडमातीशी
अभिमान वा लोटांगण वा लुब्ध होणे स्मृतींवर
तुमच्या मार्गातले काटे असल्याचे तुम्ही जाणता

वेळ पडल्यास तुम्ही जगणेही त्यागायला तयार व्हाल
ठार कराल सर्व चिमण्या वा कोकिळा वा मोर
अंध असा की डोळस, न्यायाचे पाईक आहात –
--- ००० ---

बऱ्याच काळापूर्वी, कुणा एकाच्या शर्टावर उगवलेला
सूर्य पाहतोय वादात आसन्नमरण रोजीरोटी

कुणी केले हे असे, विचारतोय एक पाय तुटका सरडा
पाण्याच्या शोधात चुकून दारावर चढलेला लडखडत

युद्धापूर्वी थोडेच माहीत असते गर्दीपुढे
नेमके काय घडेल स्टेडियमवर धोक्याच्या

नेहमी तिथे येणारा एक कावळा म्हणतोय
चूक कुणाची हे नाही सांगता येणार – लाल

आकाशामुळे त्याला दिसेनासे झाल्याने आता
घाबरून तो तारेवरून रेल्वेमार्गाकडे उडालाय

दोन्ही विद्ध बाजूंनी होतोय विचार – तुटके
मोडके हातपाय पुन्हा प्रवाहात आणावेत की

आता धीराने रोग बळावण्याची वाट पाहावी
दमात उखडण्यासाठी घोंघावत्या माशांना

नाल्याकडेला काळ्या फडक्याने हातपायतोंड बांधून
टाकलेले प्रेत कोणती कहाणी सांगेल आता इतक्या उशिरा

पोलिसांना वा कुठेही फोन नाही करायचा, असेच ठरलेय त्या कुणा एकाचे --
कुत्र्यांनी चघळत प्रेताचे अवयव रस्त्यावर आणलेले दिसताहेत, तरीही
--- ००० ---

काहीच माहीत नसणारी रात्र
म्हणजे एक दिवास्वप्न
पायाच्या अंगठ्याच्या
नखाला पडलेले

अर्थ लावणाऱ्यांच्या गल्लीत
होता एक म्हातारा न्हावी
त्याने अशी कित्येक स्वप्ने
शोषून घेतलेली होती
बाहेर टाकण्यासाठी
तोंडातून अर्थासह अंगारा

आपापली स्वप्ने लोक
पिशवीतून आणत
उपडी करत मग सर्व
मनःस्थिती गुप्त बैठकीत

त्यानंतर सरळ, सत्य
जगण्याच्या जंगलात
सोडून दिले जाई एकेकाच्या स्वप्नाला
मध्यरात्री दहीभातासह
त्यावर कुंकू-बुक्का
टाकून त्याचे भवितव्य
समजून-उमजून आणि जाणून-बुजून

स्वप्न सरपटत निघून जाई झाडाझुडुपात, मग
स्वप्नाचा मालक स्वप्नाचा अर्थ घेऊन घरी जाई
--- ००० ---

शब्द जिवंत असल्याचे पाहून

कवी दचकला

आता त्यांचीही मर्जी

संभाळावी लागणार की काय

या विचाराने झाडांचे धाबे दणाणले

झाडांच्या सावल्या

हेच तर लहरते सत्य

होते कवीच्या मेंदूत

शब्दांचे रागलोभ

आणि आवडीनिवडी

यांनी त्यांचा वापर फारच

आकुंचन पावणार होता

त्यांचे अर्थ न दुखवताही

कवी त्यांच्या सावल्या

खूप मोठ्या करू शके

प्रेम या शब्दाची झालर

अंधाराचा मंडप

मांजराचा उजेड

विरहाची तलवार

असे काहीहीअटळ झाल्यास

कवितेचा जन्म

कोंदटून जाणार होता

अनिश्चितता हवीच

कवितेत

--- ००० ---

तू दुरावण्याचे दुःस्वप्न
हाल करणारे सत्यासारखे
सत्य समजून करतो मी संघर्ष
तुझ्याशी अमर्याद
आणि
तुला मुकायची वेळ आणतो
--- ००० –

तुझे गुंतणे
ही माझी काळजी
असायला हवी
नाजुकतेने जपत

मी तरी कुठे
पोलादी आहे

आहे तुला माहीत
हा दुतर्फी माहोल
म्हणून हे टिकून
--- ००० ---

अज्ञ होतो
तू गुरू
आता खोल
खूप अतर्क्य

न समजण्याचे
इतके मोठे जग
तुझ्यामुळे

माझ्यात

--- ०๐० ---

अधीरपणे उमललेली कवटी
आकाशाकडे पाहते
तेव्हा चंद्राचे टोपण उडून
समुद्रात पडते

हलके हलके पुढे सरकणारी
माणसे उत्सुक कणसांसारखी
अवीट पोकळीत गारठत चाललेली
भविष्याची साल सोलत राहतात

एकदा विचारपूर्वक
दिलेली ऑर्डर
शिजवलेल्या घरांची
स्वीकारावीच लागणार
हात नसलेल्या
वेटरकडून

अंधाराचे पापुद्रे
काढून तळ
गाठण्याचे प्रयत्न
नेहमीच फसले आहेत

मनाची पोकळी धारदार
झाली तर ससे मरतात
नाही झाली तर कंटाळा येतो

त्यापेक्षा, पारदर्शी होण्यासाठी
तीव्र ताण निर्माण करावा, हेच बरे
--- ००० ---

मला माहीत असते प्रत्यक्ष
खऱ्या नसतात या वस्तू
पण, त्या खऱ्या असल्यासारख्याच
असतात माझ्या विचारात आणि बोलण्यात --
-- खऱ्या, माझा स्पर्श शक्य असलेल्या वस्तूही
खरे तर खऱ्या नसतातच --
मी त्यांना गृहीत धरतो --
त्या तशा का आहेत आणि मुळात
आहेतच का, हे मला माहीत नसते

आकाश एक वस्तू असते
तसाच मीही --
मला दुःख होते तेव्हा
मी असल्याचे मला कळते
-- भावते, जाणवते --
सूर्य ओघळत आकाशात
हळूहळू नष्ट होत अंधारतेय
हे जरी खरे नसले तरी
गळा चिरला जाणे म्हणजे काय, हे
आधी माहीत असायलाच लागते –

मग, माहीत असलेले तेच खरे
असे म्हणत मी माझे
माहीत असणे हीच एक
वस्तू म्हणून पाहू लागतो

ती कशी मला माहीत असणार

तिला मी नुसतीच खरी धरून चालतो –

--- ००० ---

इथे बसून दिल्लीचे रेल्वे स्टेशन आठवते
याचा अर्थ झाडाच्या प्रत्येक पानावर
सत्याचा उद्गार कोरलेला आहे, असा नव्हे
स्नान करून पूजेला बसलेले लोक
विचारमुक्त असतात, असे नाही
सर्वांना वाटते मनातून की एकच
तत्त्व यावे अंमलात आणि सगळे
तुंबलेले ट्रक सुरू व्हावेत सहीसलामत
-- अशा तुकड्यांनी घडलेले चरित्र
कितीसे प्रवास करणार

मुळातच झोपी गेलेले सगळे चित्रकार
निसर्गाशी होते का एकनिष्ठ हे न विचारता
नुसत्याच त्यांना पायघड्या घालुन ठेवणे
म्हणजे मृत्यूपूर्वीच इंद्रधुनुष्य मोडण्यासारखे आहे
रंगांचे खेळ तर कल्पनेतही घडू शकतात
याचा अर्थ, काहीच नसण्याची शक्यताच
नसते, असे कसे म्हणता येईल

मनाला सवय असते अंधाराचे सातत्य
चालु ठेवण्याची कोणतेही करार
होत असताना वा पोलिसांच्या शिट्ट्या झुगारून
आईसक्रीम खात असताना
त्याला मागचेपुढचे काही देणेघेणे नसते

त्याच्या लेखी प्रेशर कुकर आणि सोफासेट
हे सारखेच असतात -- हे सर्व पाहता कोण म्हणू शकेल
की जग अपघातांनी चालते
-- मन हीच एक शिस्त नाहीय का अघोरी
--- ००० ---

कोणत्याही माणसाचे ब्रेक्स फेल होऊन
ते सगळे तुझ्यावर धडकू शकते
हे असो किंवा अलग अलग मतांनी
माणूस चांगला वा वाईट वागणारच
हेही तुला पटणे असो --
तू राग, द्वेष जोपासू शकतोस
संघर्ष करू शकतोस पण कुणी
तुझ्यावर अन्याय केला
हे म्हणण्यात अर्थ नाही राहात

प्रतिक्रिया म्हणून रस्त्यांची नासधूसही
क्षम्य म्हणता येईल किंबहुना आता तूही
तसेच, न म्हणता येणारे, अन्यायही कुणावर
जमल्यास करू शकतोस

पण एक जखम घेऊन वर्षानुवर्षे तिचे उत्खनन
करत बसण्यात काय अर्थ आहे --
अमुक-तमुक कुणी वाईट होते, असे म्हणणेही
टिकणारे नाहीय

तू जो अन्याय करशील आता तो तू वाईट
असल्यामुळे, असेही वाटू शकेल – आता सर्वांनाच
माहीत असेल की हे कुणाच्याच हातात नाहीय –

असे ना तसे काही ना काही घडेल

म्हणून, द्वेष जोपासण्यापेक्षा तू क्रूर हो
शांतता अशक्य -- बाकीचे सगळे योगायोग समज
याहून जास्त योग्य वा न्यायाचे म्हणजे कसे जगणार
--- ००० ---

सोसायटीच्या सार्वजनिक जिममधली मशिनरी
सार्वजनिक विचारांसारखीच मोडकळलेली --
जरी आठवले नजिकच्या झाडांना जुन्या काळातले
स्टेशनकडे जाणारे टांगे तरी ते बिचारे
प्रत्येक घरातले वेगवेगळे प्रश्न
वाहायचे तसे वाहू देतात

शंभर फ्लॅटच्या चार इमातींत चालु असतात
इज्जतीचे, नीती अनीतीचे निळेजांभळे
विषय आयुष्याला मुंग्या लागल्यासारखे
सांडपाण्याच्या पाईपांतून येणारी झुरळे
थेट जातात मुलाबाळांच्याही मेंदूंत

ऑफिसातून येताना गेटाजवळ झालेला
गृहीणीचा अपमान मिसळतो नवऱ्याच्या
प्रेयसीने त्याच्याकडे केलेल्या अनपेक्षित दुर्लक्षात
आणि ते एक कधीच न उलगडणारे मिश्रण
पसरते बाहेरच्या बागबगीचातही
चिकट, घुसमटवणारे आणि घामट

जलतरण तलावातले एकाकी पाणी
हसत खेळत सर्वांना सामावून घेण्यास उत्सुक

आणि क्लब हाऊस वाट पाहात राहते
ज्येष्ठ नागरिकांची मनांचे पत्ते पिसणाऱ्या

सरेलच हीही रात्र, या विश्वासाने
माणसे मधुर सुरावटींचे गजर लावतात
पुढचा दिवस सुरू करण्यासाठी खात्रीने --
--- ००० ---

या खिडकीचा मूड काय आहे
हे बाहेरच्या टॉवर्सच्या
ध्यानीमनी कसे असणार
खाजत्या तळहातांनी घेतलेले औषध
हे फक्त इथल्या अवकाशात
बदल घडवू शकणारेच असणार
त्याच्या भाषिक मर्यादेत

हे काही सत्य नव्हे
तरीही झोप आणू शकणारे
रक्त काढू शकणारे
औदासीन्यमय

याचा इतर कुणाला
त्रास होऊ नये
अशी कोणतीच व्यवस्था
शक्य नाही
खिडकीच्या
भावनिक रचनेत

सर्व असत्यांचे

इतर सर्व तशाच

पर्दानशीन घटनांवर

औषधांसारखेच प्रभाव

काळातून हे सर्व

वगळणे शक्य

आहे का – हाच फक्त प्रश्न

--- ००० ---

झाडाच्या पानांमागे दडलेला

मनाचा एखादा छोटासा भाग

एखाद्या घटनेच्या वाऱ्याने उघडा पडला

तर भटकत्या मोर्च्यांना उकळ्या

का फुटाव्यात ? कुणीही कुणालाही

इतके का जोपासावे

फालतू ठरवण्यासाठी ?

मी कुठे पानांचे महत्त्व

माजवले होते ? की माझ्या

विचारांनी घातले होते खूप

एकावर एक कपडे ?

मी खजिल होण्याने कुणाच्या

आठवणींवरचे संकट

टळणार होते ? कुणाचे चारित्र्य

उजळणार होते ?

अपघाती पाने आणि

अनपेक्षित वारा, हे इतके

मौल्यवान का ठरावेत ?

आणि मुख्य म्हणजे मी तरी
हा उथळ विचार का करत राहावे
माझे भविष्य विसरून ?

माझे मन जर महत्त्वाचे नसेल तर
त्यांचे तरी का असावे ? की कुणाचेही
मन खोटेच असेल ?
--- ००० ---

वारा आपली दिशा नाही बदलु शकत
पण, माणसे बदलु शकतात
त्यामुळेच, डोंगर उर्मट होतात आणि
वाहत्या पाण्याला
दान केलेल्या सहानुभूतीचा वास येतो

दिशा बदलण्यात मूळ शक्ती
हेलपाटल्यामुळे
पंख तुटून मन
तहानेने कासावीस होत राहते

इथे कुणी कुणाला काही सांगत नाही
ऊन फार छान पाडले म्हणून कुणी
सूर्याला गिफ्ट नाही देत
लिम्काचे सुवर्णपदक
ना झाडे उभी राहात रांगेत
त्यांच्या पानांवर सह्या घेण्यासाठी --
त्यांची पाने निश्चिंत असतात

मी इतर दगडांपेक्षा मोठा आणि खूपच
अर्थपूर्ण असल्याने
माझ्या या टप्प्याला माझा गौरव करा
असे नाही म्हणत कोणताही दगड

गौरव करणाऱ्या माणसांनाही स्वतःची
दिशा बदलावी लागते कारण दिशा
बदलुन स्वेच्छेने हवे ते घडवण्यातल्या थ्रिलचे स्वप्न
त्यांनाही पडत असते गळ्याभोवतीच्या स्कार्फप्रमाणे
--- ००० ---

सिंहासन नसले म्हणून काय झाले
आईसक्रीम तर आहे मनाला ओढणारे --
अमुक प्रकारची माणसे अशी, तमुक तशी
असे अधांतरी लटकत्या पतंगांना
म्हणता येतेच आणि ते
खरेही असते --
प्रश्न एकच असतो की तुम्ही
कोणती उपाहारगृहे सर्जक ठरवणार ?

विचारांनी आपण काहीही, कसेही असलो
तरी फरक नाही पडत ड्रेनेजच्या पाण्याच्या वासात
उपयुक्तही असतील काही कबुतरे प्रचंड
पण दुःखाने काळवंडलेले कुणाचेही विष हे पूर्ण
मानवजातीला घेरणारच

उपरोधाने कुणी हळव्या लोकांना
वा क्रूर इमारतींना क्षुद्र लेखते वा म्हणते
सपक वा निरर्थक --

सगळे जणू तळपते, लखलखते
असू शकते बुद्धीचे प्रांगण

कोणती वस्तू असू शकते
तिच्या असण्याहून जास्त काही ?
एखादा महान शास्त्रज्ञ एखाद्या
पानटपरीवाल्याहून अधिक उत्तुंग
मनोरा कशामुळे असेल ?

आळीपाळीने सर्वांना क्षुद्र म्हणणे, ही सर्जकता ?
--- ००० ---

अंधारात कडेला एकच
लालभडक दिवा
बाकीचे सर्व शहरी इमारतींचे
रूटीन दिवे

तो काही रक्ताचा वा धोक्याचा
वा ऑपरेशनचा वा एक्सरेचा
नाहीय – पण, काही ना काही मानवी
हेतू असेलच – बहुधा अपवादात्मक

इतर दिव्यांचे रूटीन हेतू कुणाला
डिस्टर्ब करत नाहीत

सर्वच दिवे अस्तित्वात असल्याने
त्यांना स्वतंत्र समजून कवितेत
सामावून घेता येईल, पण
त्यांना जिवंत समजावे लागेल

असा जिवंतपणा मग
त्यांच्यांतली सलगता
घालवून टाकेल

मग, कवितेत, सलग वाक्य
वा सर्व मिळून अर्थ
यांची अपेक्षा करता येणार नाही

एक वा अनेक असंबद्ध तुकडेही मग
कवितेचे भाग असतील – निरर्थक
--- ००० ---

अंडरवेयर वाळत टाकत
तो म्हणाला, “ बुद्धिप्रामाण्यवादात
नरबळी नाही बसत, पुरुषसत्ताही नाही बसत
कारण, पुरुषसत्ता म्हणजे स्त्रियांचे नरबळी ! “
नंतर टावेल वाळत टाकत
तो म्हणाला, “ कोणतीही अस्मिता
वा युद्धही नाही बसत !
विषमता, अत्याचार, अन्याय
या सर्वांविरुद्ध असतो
बुद्धिप्रामाण्यवाद ! “
हे अर्थातच छानच होते !
“ बुद्धिप्रामाण्यवाद अंमलातच न येणे
हे खरे तर बुद्धिप्रामाण्यवादाच्या
विरोधात असते ! तो अंमलात येऊ
न देणाऱ्यांशी युद्ध करणे
हे फार महत्त्वाचे असते !

तेवढे एकच युद्ध समर्थनीय असते ! “
तसे तर मग, अस्मिता, पूर्वग्रह, परंपरा
आणि असंख्य सवयी
या सगळ्यांशीच करावे लागेल युद्ध !
आणि बुद्धिप्रामाण्यवादीही
पुरुषप्रधान असला तर ?

यावर, प्युवर म्हणजे शुद्ध वा पूर्ण
बुद्धिप्रामाण्यवादी कोण, याचा शोध
सुरू झाला ! इथे त्याने पँट चढवली --

देवादिकांवर मानवी भावभावना
आरोपित करून त्यांना
माणसांसारखेच पापी का केले असावे
असा प्रश्न आला ! तर देव हे
त्या सगळ्या भावभावनांतून जाऊनही
त्यांच्या परे असतात, असे सांगण्यात आले !
“ मग, पुरुषप्रधान असूनही
बुद्धिप्रामाण्यवादी
असायला काय हरकत आहे ? “
असे त्याने विचारले !

पण, देव भावभावनांच्या परे असतात
हे कुठे बुद्धिप्रामाण्यवादी आहे ?
असे विचारताच तो म्हणाला, “ अर्थात
त्यातूनही बाहेर पडावे लागेलच ! “
म्हणजे भावभावना नष्टच
व्हायला हव्यात की भीती, सुरक्षितता
वर्चस्व तसेच लळा, द्वेष यांसहच

असणार बुद्धिप्रामाण्यवाद ?

" छे छे – बुद्धिप्रामाण्यवाद
ही एक हळूहळू अंमलात येणारी
आरोग्यदायी प्रक्रिया आहे – तो काही
क्षणात झटका देणारा विजेचा धक्का नव्हे !
सहानुभूती, माफ करणे, चालवून घेणे
संधी देणे – या सर्वांसहच असणार
बुद्धिप्रामाण्यवाद ! " तो म्हणाला – शर्ट चढवत --

" बुद्धिप्रामाण्यवाद म्हणजे आंतरविरोधच तर असणार ! "
--- ००० ---

मतभेद झाला याचा अर्थच
ती चूल आहे की तो पाऊस
आहे हे पूर्ण ठरले नाही --
उद्याचे फुगे रस्त्यावरून घरंगळत
सोडले आणि येणाऱ्या वाहनांचे दिवे फोडले

असाही याचा अर्थ होऊ शकत होता
किंवा कारखान्याला लागलेल्या आगीतून
वाचलेले जीव -- माणसे, कासवे आणि उंदीर
यांना वगळून रस्त्यावरचे विजेचे खांबच फक्त
मोजत बसावे, तसे हे झाले –

शेवटी मूळ प्रेरणांची उष्णता
ही इच्छांवर ठरवायची की
कार्बोरेटरच्या आवाजावर
हेच अधांतरी राहणे झाले हे –

उद्या कुणी म्हणेल की
पाऊस पडला तरीही
चित्रपट खराब निघू शकतो
किंवा वाळवी लागलेले विचारही
हावी होऊ शकतात
एखाद्या स्त्रीच्या जखमी चेहऱ्यावर

मतभेद न होता तरी
कुठे पूर्ण असते
सूर्यास्ताचे निसर्गदृश्य --
त्यावरूनही ओघळत असतातच मानवी मनाच्या चिंध्या
--- ००० ---

आश्चर्यच आहे
अधाशी मातीतूनही
तरारून उगवून येणे
तडफदार सौंदर्याला
मारखाऊ प्रतिकार

अंगातली गुर्मी
सर्व उत्तेजक
आकारही झुगारत
हजारो नागांचे फणे
होते दिखाऊ
आतून घाबरलेले

ही जणू असते
शौर्याची वेळ

आपादमस्तक
काळवंडलेली
नकळत पडणाऱ्या
ऍसिडच्या थेंबांत
केस जाळणाऱ्या

सौंदर्यही थकते
कंटाळते – वैतागतेही
पदर पडला तरी
उचलतही नाही

नुसताच छळ असतो
घडणार काहीच नसते
--- ००० ---

आणि माझी गाडी पुन्हा रस्ता
चुकते आता या प्रचंड त्याच
झोपडपट्टीतून जाणे भाग आहे
भयप्रद मधेच कसेही
ट्रक पार्क केलेले
थांबत, मार्ग काढत
जावे लागेल असे
एकमेकांच्या मतांतून

सगळीकडून आक्रमण शक्य
धरणारी प्रथमोपचार दुकाने
जीवरक्षक कपडे पांघरून
चिलखती श्वापदे

सर्वांनाच कळते
अंधारातले डास
आणि काचेवर
कुठूनही पडू शकणारे
असे अंड्यांचे बलक
असाच असणार आहे
शक्यतांचा हिंसक नकाशा

हा कोलाहल माझा मीच
कवच समजून वापरतोय का --
अशा संभ्रमात कसाबसा
हमरस्ता गाठणे
रोजच्या रोज बचावल्याच्या
आनंदात झोपी जाणे
--- ००० ---

स्वतःच स्वतःचा किनारा
असलेले मन
तो सोडत नाही
असे म्हणण्यात अर्थच नसतो
ते तर किनाऱ्याच्या रूपातच
जन्म घेऊन
किनाऱ्यावरच मरणार असते

स्मृतिरूप त्याच्या सगळ्याच स्मृती
सतत वापरल्या जात असतात
त्यांतल्या काही वेळोवेळी
असतात अंध पार्श्वभूमी

मनाची वाढ कशी व्हावी
ते मनच ठरवते
मनातल्या मनात हट्टाने
सुरक्षित राहात

ते स्वतःच स्वतःला
धोके निर्माण करू शकते
तसे न होण्यासाठी
त्याच्याच किनाऱ्यावरची
मूल्ये ते वापरते जरी ती पूर्ण
खात्रीची वाटत नसली तरी

त्याचा किनारा अद्वितीय असतो
त्या किनाऱ्यावर ते एकटेच फिरते
घट्ट बिलगून राहात स्वतःला
--- ००० ---

त्याला काही माहीतच नव्हते
त्याला देण्यात आलेल्या बीजातच
ठरलेली होती रचना
त्याच्या शरीरातल्या
दारेखिडक्यांची आणि त्याच्या
भावनांची रसायने
कुठे आगी लावतील याची

ही खेच त्याचे आयुष्य व्यापून
त्याच्या प्रेमसंबंधातही
अंधार पसरवत राहिली
त्याचे आप्त त्याच्या खिशांतल्या

आधीच भरलेल्या अवकाशामुळे
बहिष्कृत राहिले

त्याच्या मेंदूला सतार
चित्र वा शब्द यांची
अतोनात ऍलर्जी होती
तो गप्प असे
त्याचे निर्धारी डोळे
ठरलेली हिंसा करायच्या
संधीची वाट पाहात राहात

त्याला शंकाच नव्हती त्याच्या अंगभूत
रसायनात जळून आणि जाळून
त्याचे आणि जगाचे जगणे
उजळणार होते – निदान हा एक
अटळ न्याय तरी असणार होताच
--- ००० ---

ही सर्व अवाढव्य यंत्रणा
चालु करून परमेश्वर
असल्यास मरून
गेला असणार
आता या गुटखा खाल्लेल्या तोंडांना
वाली नाही
श्वासांचे पडदे आता
भक्ष्य होतील
कशाही भरकटणाऱ्या
प्रेरणांचे

रस्ते उपयोगी चालायला
प्रेयसी सुखाला आणि सावरायला
जेव्हा तोल जाऊन पडणे घडेल
आकाशात शेवटाशिवाय

चिकनच्या प्रत्येक घासाला
ठरवायचेय उद्याचे वेळापत्रक
आजचे जगणे तर आता
सोडूनच द्यायचेय
मस्त चढलेल्या
तपशीलांच्या गर्दीत

कर्तृत्व पाहायला कुणीच
नाहीय परमेश्वरासारखे ग्रेट

असे जगून तरी काय चाटायचेय
मनाचे उपस्थित असणे
--- ००० ---

माझ्या बद्दल काय सांगणार
माझ्या स्थायी भावनांचे वर्णन
करण्यासाठी मला कोमट वाऱ्याचे काप
दाखवावे लागतील किंवा माझ्या
विचारांची निरुपयोगिता
दाखवण्यासाठी अस्ताला जाणाऱ्या
उन्हाची पिसे काढावी लागतील

माझा भूतकाळ आहे एक खंडहर
काळ्या दगडांचा करपलेल्या

जो आज मी सहसा नाही जगत
पण माझे मन म्हणजे
तोच तर असतो वारेमाप
बहुशः स्थगित केलेला

मी असतो मजेत कारण मला
जगण्याचे सार्थक करण्याचा
काचच नाहीय – बाटल्या
माझ्या देखरेखीत पुढे जातात
भरल्या जाऊन टोपणबद्ध होतात
विक्रीलाही जातात
आलेले पैसे होतात माझ्या
डोक्यावरचे केस
मग पुन्हा मी निवांत

हे सगळे
काहीच नसण्यात कसे विलीन होते
ते मी रोज पाहतो – सुंदर !
--- ००० ---

प्रकाशाच पण
भोके पाडणारा
माझ्या प्रिय टेबलाला
आगंतुक
व्हिलनप्रमाणे

ऊठसूट ताळतंत्र
संभाळणारे
माझे प्रियजन नाइलाजाने

प्राणवायूच्या अभावी
परागंदा झालेले

वैविध्याने नटलेला
माझा भूतकाळ
उकिरड्यावर
चघळताहेत गाढवे

नुसता उल्लेख जरी
केला मला मिळालेल्या बऱ्याशा
चमकत्या पुरस्काराचा तरी
छद्मी हसणारे जणू सर्वज्ञ
आणि मान्यताप्राप्त प्रभावी
विचारवंत हमखास
जिंकतात लढाई

मी प्रयत्नही नाही करत
परिस्थिती हाताळण्याचा
--- ००० ---

हे मासिक मी वाचत असलो
तरी मी काहीच लक्षात ठेवणार नाहीय
म्हणजे संस्कारांसाठी वाचतोय की काय
अशा विचारात असताना माझे
पूर्ण शेव्हिंग क्रीम आले बाहेर
काय काय विसरले तर चालेल
हा प्रश्न बनून

पाहिलेली शहरे, गावे गडपच झाली

मग पुस्तके गडप झाली
मग ऐकलेली गाणी कापूर होऊन
उडून गेली मग अनेक इमारती
आणि ऑफिसेस हवेत मिसळून गेली

आता आप्तस्वकीय आणि मित्र
आणि ओळखीचे असे वेगळे
असावेत का गट या विचाराआधी म्हटले
घटनांचे पाहू

तर अचानक
सर्वनाशाची किमयाच घडली
आणि तीही नष्ट झाली

तरीही मी असल्याचे पाहून म्हटले काढू याच
विषय माणसांचा तर ती सापडेच नात
च्यायला म्हणजे गेली कुठे

की त्याही घटनाच होत्या फक्त
--- ००० ---

माणसांच्या सावल्या
माझ्यावर तुटून पडत यात नवल नव्हते
माझ्यातूनच बाहेर पडलेला मातीचा कण
आणि सूर्य आपले अस्तित्व जपणारा
यांनीही मला नाकारलेले होते
सगळीकडे माझेच राज्य असूनही
माझेच तुकडे माझ्या मनात
जखमा करत होते

मग मी काही रस्त्यांना चुचकारले
काही बसेस माझ्या जाहिरातींसाठी
बुक केल्या – काही झुरळेही
आत्मसात केली माझ्या
आतल्या गोटातली पार्टी देऊन

तरीही सगळेच मार्ग
अनिश्चित राहिले – अचानक कुठे
जातील हे सांगता येऊ नये असे
आणि माझ्यातूनच निघून
माझे नसलेले व्यवहार आणि घटना
यांची तर गणतीच नव्हती

कशासाठी यांनी इतके आग्रही राहावे
असा मला प्रश्न पडे
माझ्याच सावल्या माझ्यावर
डोळे वटारत – म्हणत – या
सगळ्याचा प्राण कन्याकुमारीच्या
एका कबुतरात आहे – ते मेले पाहिजे –
--- ००० ---

कानांतल्या स्वयंचलित
आवाजांप्रमाणे या मध्यरात्री
समोरच्या इमारतींचे दिवे निश्चल
काहीच घडत नसल्याप्रमाणे
माझ्या रक्तप्रवाहात जाणवणारे

बरेच तास ते तसेच होते

या सुन्नतेला फक्त मीच होतो साक्षीदार
माझ्याशिवाय या अनुभवाची त्वचा
कुणालाच सोलता नसती आली

तरीही हेतूपूर्वक मी कसली वाट पाहात
होतो असे नाही म्हणता येणार जरी मधला
अंधार हाही एक कृतिशील गुन्हेगार असला
तरीही इथे घडणारे
आधी काहीच माहीत नव्हते

आकाश हेही अंधारच झालेले होते
सर्व पार्क केलेली वाहने निद्रिस्त
पोटात गडप करून

खूप अस्पष्ट काही आठवणी
कालच्या, आजच्या ज्यांची वस्त्रे
वारा नसल्याने स्थिर असलेल्या
विचारासह – आपली कुणी साक्ष तर
काढणार नाही ना – काही ना काही
प्रश्न विचारत – पापण्या मिटताना
-- नंतरचे काही आठवत नाहीय –
--- ००० ---

का नाही असू शकत
कोणत्याही वस्तूच्या भावना
कोणत्याही माणसांच्या भावनांचे प्रतीक ?
असतेच तसे --
त्याशिवाय का पहाटे
स्टेशनवरचा चहा

दहा वेळा उकळलेला
गाडीच्या दारात उभे राहून पिणाऱ्याला
त्याच्या प्रेयसीची याद देतो ?

उगीचच कोण कशाला
उंदरांना बिस्किटे खाऊ घालेल
भोके पडलेल्या कपड्यांची आठवण
मनात घर करून नसेल तर ?

भटक्या कुत्र्याने उद्यानाला बोल लावून
उपयोग काय ?
किती दरिद्री असावी लागते परिस्थिती
कुणातही संवेदनशीलता असण्यासाठी
हे कसे ठरवणार ?

कुणालाच दरिद्री राहायचे नाहीय
म्हणजे संवेदनशील राहायचे नाहीय ?

आकाशात पसरत जावा काळाकुट्ट धूर
दिसेनासे व्हावे -- मरणप्राय गुदमरावे
म्हणजे करता येईल गौरव समान
मरणासन्नतेचा --
--- ००० ---

प्रमुख या नात्याने ऑडिटर्सना
एकदा देवाला नेऊन आणणे – जाताना
प्रख्यात भेळ आणि येताना
पिणे-खाणे यांसह – हे माझे कामच होते
खजिल वाटण्याऐवजी कार्यक्षम वाटावे

असे – समोरून एस्टी, ट्रक क्रॉस जात, आमची
ऑफीसकार कधी कुणाला ओव्हरटेक करे
तेव्हाच्या ग्रामीण धुळीत आठवत
काही अपमानही ज्यांनी
चारपाचजणांपुढे का असे ना
आपली प्रतिमा भंग केली होती

या अशा जगाशी बांधलेले असणे
आणि फावल्या वेळात हस्तरेषांचा अभ्यास
प्रत्येक क्षणाची घटना करणाऱ्या
आणि मग बेफिकिरीची आणि
स्वतंत्रतेची क्वार्टर मारून
मस्त मटण-भाकरी – लागल्यास
आणखी एकदोन पेग मारत – असा दिनक्रम

नुसते गावच नव्हते परके
सगळे सहकारीही वाटत
तात्पुरते डेकोरेटर्स अंतराळातून उतरलेले

रचना सगळी नियमबद्ध, नीतीमान्य, ठरलेली
असली तरीही, बरेचसे तसे नसते, हे समजत
असल्याने हे जग ओलांडून शहाणे आणि खुश
वाटत राही तजेलदार आणि किंचित अपराधी आणि सखोल एकाकी
--- ००० ---

थंडीत गार पाण्याची आठवण व्हावी
तसा मनात विचार
चांगले म्हणजे तरी काय
सगळे एकत्र केले की ऊबदार चहाच जणू

माणसा, माणूस हो, काय
किंवा समानता काय, किंवा न्याय

ऊबदार स्वेटर असले बचावून नेतात
पुढील संकटापर्यंत तरी
प्रश्न मिटवतात

विचार असा आला की जे जे
चांगले म्हटले गेले ते ते
नुसता लांबून संभोग देणारे ठरतेय
तर ते सगळे सोडून
आहे का काही ओरोजिनल

विचाराचे आव्हान
विचाराला नाही पेलत, हेच खरे
बाहेरचे खाद्यपदार्थ
नाही चालणार – असा बोर्डच
लावलेले हॉटेल

दिङ्मूढ अवस्थेत
मी वास्तव सोडूनच देतो
आणि विचारतो शेवटचा
अधोरेखित प्रश्न
विचाराबाहेरचे विचाराला काय सुचणार
--- ०๐๐ ---

पारंब्या पक्क्या धरून ठेवणारी माणसे
भांडखोर असतात – त्यांना सतत
मेंदूत रक्तस्राव चालु असतो

रोज सकाळी कुणाच्याही गालावर
ब्लेड मारणे हा त्यांचा छंद असतो
त्यांच्या मलमूत्रातून जाणारे रक्त
अनेक शाळांच्या पायऱ्या
निसरड्या करते

जेवताना ते तंद्रीत असतात
त्यांच्या शिंप्यांच्या आदरात
वारंवार स्वतःच्या कपड्यांकडे पाहात
कौतुकाने त्यांना गोंजारत
उतावीळ होत त्या शिंप्यांना
पुन्हा एकदा नमन करायला

त्यांचे तसेच काही रक्ताळ मित्रही
असतात ज्यांच्यासह दारू पिताना
ते जगाची आयमाय
काढतात आणि ठरवतात सतत
कुणाला कसे नामोहरम करायचे ते

त्यांच्या पारंब्या औषधी असल्याची
त्यांना खात्री असते
अंधारात तर त्यांना ते पूर्ण झाडच
लाल दिसते आशावादी आणि चमकणारे
हे रूटीन मात्र डिस्टर्ब नको व्हायला
एवढीच त्यांची माफक इच्छा असते
--- ००० ---

हेतू तरी काय कविता लिहिण्याचे
या प्रश्नामुळे घरातले फर्निचर

आधी नीट लावून घेतले आणि
कपाटाचे हृदयठोके
बरोबर असल्याची
खात्री करून घेतली

व्यापारात खोट खाणाऱ्या लोकांना
कविता खाऊ घातली तर त्यांना
ओकाऱ्या झाल्या होत्या
भाजीपाला विक्रेते, कामगार आणि कारकून
तयार झाले होते पण शेतकऱ्यांच्या पालकांनी
त्यांना दम भरला होता

दाताच्या कण्या करून सांगितले की
टॅक्स भरण्याचा आणि शब्दांचा काही
संबंध नाही कारण शब्द असतात
कपाटात -- हवे तेव्हा बाहेर येणारे
पण वेगळीच रूपे घेऊन

प्रेयसीचे नुसते नाव काढले तरी
शब्द बागडू लागतात
म्हणतात नुसत्या एका
चुंबनातून प्रसवता येतील
शंभर कविता ज्या असतील
ओल्या, सुगंधी आणि ताज्या

प्रेयसी काही नेहमीच नसते अनुकूल
त्यातून आलेल्या निराशेतून
उगवलेला भाजीपाला
आणि इतर सडत्या घटनांचे वास

हे सर्वच तर शब्दांचे
वारसदार किंवा शब्दच
यांची निर्मिती
शब्दांना इथे अगदी
आपल्या घरी असल्याचे
असते समाधान आणि
निश्चिंतता हळुवार कुरतडणारी

नव्या प्रतिमा, नव्या रचना
सगळ्याच घडलेल्या घटनांचे
मोल मोजल्यासारख्या
काहीतरी व्यावहारिक
देवाणघेवाण असल्यासारख्या

मान्यच असते हे जग सर्वांना
विविधता हेच स्तन्य समजून
सगळे पुष्ट होत राहतात

रिकामा प्रदेश अमान्य करतात
फर्निचरचे दुकानदार
पोकळीसुद्धा म्हणतात
अर्थाने भरलेली असायला हवी

माझ्या अनुभवांचे लाकूड
वापरून मग ते नगण्य करणारी कविता
मी लिहितो तेव्हा मीच होतो पौष्टिक आणि पोकळ
--- ००० ---

रस्त्यावर कशासाठी पडलेत
हे दिङमूढ निखारे
आकाश अनंत उसवत जाऊ शकते
हे मला माहीत असून उपयोग काय
ताऱ्यांनी मढवलेले थडगे
मढ्याला जिवंत थोडेच करेल
-- अशा प्रश्नांनी
उलगडलेले शहर
मला माझे वाटतच नाही
कारण आधीच झोंबणारे
माझ्या डोक्यावरचे केस
कोणत्याच आश्वासनाला
दाद देत नाहीत

याचा अर्थ पराभव
स्वीकारून सिनेमाला जावे
असे नव्हे
त्यापेक्षा लागलेले सगळे शोध
आश्वासक समजून
एखाद्या कुत्र्याचे मालक होणे
अधिक फलदायी

यांतला एकही निवारा
स्वकर्तृत्वाचा नाहीय
हे कळत असल्याने
ग्लानीत असल्याप्रमाणे
एक निखारा जिभेवर ठेवून
मी निष्कर्ष काढणेच नाकारतो
--- ००० ---

झाडे दिसतील, सरडे दिसतील
धडाडत जाणारी मालगाडीही
जाणवेल पण
तर्क सोडल्याशिवाय
निरर्थाच्या कट्ट्यावरची
आकाशगंगा कधीच
नाही ऐकू येणार

वर्षानुवर्षे नुसत्या
अर्थपूर्ण कविता घेत राहिलात
मेंदूत आणि ‘ समजल्या ‘
असे होईपर्यंत रेटत राहिलात
तुमच्या प्रखर इच्छांचे वारू
आणि बसत गेल्या त्या कविताही
यांत्रिकपणे आपापल्या जागांत

तर्काने प्रत्येक अनुभवाची
सालटी काढून तो शिजवून
खाल्ल्याशिवाय तुम्हाला
चैन पडत नसे
उरलेले खरकटे तुम्ही
पाठ म्हणून दाखवायचात आणि
घेत राहायचात सांस्कृतिक टाळ्या

इथे मात्र दारावरूनच
मागे नका फिरू
तर्क कोसळण्याच्या उघड भीतीने
आणि आकाशगंगा झंकारण्याच्या
--- ००० ---

थंड हवेत गारठलेले
पायांचे लोभ
कधीही उलथतील
असे तावदानांवर
पिवळे-तांबडे उतार
असण्याच्या वेळी
तुझ्या आठवणींत
शिळोप्याच्या खाणाखुणा

आजारी पायऱ्यांना
मालिश करणारे स्वयंपाकी
पुन्हा पुन्हा उघडतात
गंजलेल्या बिजागऱ्यांचे
उत्कट अनुभव

संपून गेलेली याचना
शेवटचा प्रयत्न म्हणून
आणखी एका अंधाऱ्या खोलीत
आणखी एक पॅकिंग खोलते

आता मात्र
जगाचा शेवट
हा एकच शेवट
शक्य
असे होते

उतावीळपणापेक्षा शांत
राहायचे ठरते
--- ००० ---

पिक्चरच्या हीरोला
खरचटते फार फार तर
बाकी असतो तो सहीसलामत
तशा आयुष्याचा मी शोधही नाही घेत
माझ्या एखाद्या कृतीचे पुढे
काय होणार आहे
हे माहीत नसण्यातले थ्रिल,
वाट पाहणे आणि भयग्रस्त राहणे

यांनी युक्त असणे
त्रासदायक असले तरीही
माझे अविभाज्य अस्तित्व
मला खुणावत असते
मी कुणालाही कसलाही
धोका नाही देणार वा करणार
हे आधीच जाहीर करून
मी जगायला तयार होतो
पण, आलाच एखादा

उलटासुलटा प्रसंग
तर मला शब्द मोडावा
नाही लागणार ?
मी निर्जीव, नाकाम
नाही ठरणार ?
माझी

निरुपद्रवी प्रतिमा
माझीच शत्रू नाही होणार ?
--- ००० ---

कुणीही कुणाचेही
दोष काढण्यात अर्थच काय उरतो
एकदा सर्वस्व झुगारून
सर्व टोमॅटो
खादीधारी होणार म्हटल्यावर
रंगांचे महत्त्वच काय राहते

रस्त्यावर ओतलेले दूध त्यातल्या
क्रोधासह जाते वाहात
सगळ्यांत बकाल
भाव-भावना जागवत

हे अभावातले वैविध्य
आणि ते तिकडे भरभराटीचे
अपरंपार मार्दव आणि क्रौर्य

सगळेच भोसडीचे
आपापले गुणगान करणारे
स्तनांवर सिगरेटचे चटके
भोगून अनुभवसंपन्न झालेली
नवयौवना लिहिते रिच कविता
सपाट बांडगुळांना
कदापि न जमणाऱ्या

मॅच बघून परतणारी गर्दी
खेळाडूंच्या कष्टार्जित किलर ऊर्जेचे
कौतुक करत लगेचच गुणगान करते
एडसयुक्त धाडसी उपभोगाचे गौरवास्पद
--- ००० ---

दगड किंवा कबुतराचे पीस किंवा ढग
किंवा संगणक यांपैकी काहीतरी असताच तुम्ही
हेच असते त्यांचे म्हणणे
तुम्ही असूच नाही शकत
काही ना काही असल्याशिवाय

यालाच ते म्हणतात राजकारण
तुमच्या आत्मकेंद्रीपणात
तुम्ही समाज महत्त्वाचा मानायला हवा
हे तर बुद्धीनेच पटवता येते
तुम्ही नुसताच संगणक असाल तर
तुमच्या पायांचे ते विश्लेषण करणार

त्यांचे असणे असते निर्विवाद
त्यांना विरोध करणे असते अमानुष
काही ना काही असणारच तुम्ही
हे मान्य होण्यात असतो त्यांचा निम्मा विजय
उरलेला आपोआप होणारच असतो

जे आहे ते किती अगणित असते
हे त्यांना कळू शकत नाही
ते सगळे नसण्याच्याच लायकीचे असते
त्यांच्या लेखी – ते बेभान असतात
प्रामाणिकपणे

त्यांचे पाय विश्लेषण-कक्षेच्या बाहेर असतात
त्यांचे राजकारण तत्त्वनिष्ठेमुळे अमानुष असते
आणि त्यांचे असणे असते असण्याच्या बाहेर
--- ००० –

कॉफी आरोग्याला चांगली की वाईट
याचबरोबर अथांग कधी म्हणावे आणि
अमर्याद कधी म्हणावे, हाही होता विषय
इथे कुणी उपटसुंभ भाषातज्ञ नसले तरी
वैवाहिक जीवन अथक व्यतीत केलेले
खूप होते वर्षानुवर्षे

अधिकारशाहीचा प्रश्नच नव्हता
मानवी हक्क आणि स्वातंत्र्य
यांसाठी झटणारेच होते सगळे विश्वामित्र

जे उत्तीर्ण होतील त्यांना चांगल्या
पॅकेजच्या नोकऱ्या हमखास
सुशोभित ठेवल्या होत्या आणि आसपास
एकाच रंगाच्या साड्या-ब्लाऊज
असलेल्या सुंदर हरिणी होत्या

उगीचच काही खुसपटे काढायला
कुणी वैफल्यग्रस्त निरीक्षक
नव्हतेच तिथे
उलट साग्रसंगीत हो ला हो करून
समुद्रकिनाऱ्यावर पार्टी
ठरलेली होती दिलखुलास

एवढे सगळे असल्यावर
कोण विचारणार होते जगण्याचा अर्थ
सूर्य अस्ताला जाताना त्याचे सौंदर्य
पाहून आनंदित व्हायचेही ठरलेले होते
--- ००० ---

भरमसाट आवजांनी अगदी पिट्टा पडलेला असताना
मधेच कुणी कवितेचा अर्थ विचारावा
तसे सगळे उघडेबंब डावपेच
आपापले जिणे जगत राहतात
त्यांच्या उद्विग्न खिडक्या धपापतात
पुन्हा गाऱ्हाणी ऐकावी लागण्याच्या भयाने
ना ही पहिलीच वेळ असते
ना यात अज्ञानाचा प्रश्न असतो --
कानामागून आलेले सगळे तिखट थोडेच होऊ शकते

अष्टपैलु होण्यासाठीच खरे तर
हे मंदिर जॉईन केले होते
सोपस्कारांसाठी नोकरीमुळे वेळ नाही मिळणार
हे आधीच सांगितले होते -- आरती होईपर्यंत
न थांबण्याची सूटही त्यात अंतर्भूत होती

याला म्हणायचे नेपथ्य, संगीत आणि प्रकाश
आता इथली कामे एकदा संपली की
जगून दाखवायला लगेचच सुरुवात करता येईल

टीव्ही लागतो पण अटळ नसतो
आपल्याशिवाय हे कसे होणार
ते कसे होणार, असे विचार करत
खूपच ओझी डोक्यावर घेतली जातात
खरे तर जगाचे जाणवणे सगळ्यांचे
सारखेच असणार क्रोधमूलक, हे पाहता
आपण बरे आपले काम बरे
आपली सुखे बरी आणि आपली दुःखे
--- ००० ---

भक्ती असो की अंधश्रद्धा
कर्मठ कर्मकांड असो की एखादा आदर्श
बुद्धीनेच तर ठरते सगळे
असतेच कोणते दुसरे साधन माणसाकडे --
बुद्धी इतर कुठेही न थांबता
निव्वळ बुद्धीरूपात वावरावी
हे – असे काही शक्य असेल का

उपयोगात यायला लागल्याशिवाय
असेलच कशी बुद्धी
नुसतीच असण्यात कोणती असेल तिची कृती
शुद्ध आणि म्हणून अधिक सत्य

काही गृहीत धरणे, काही वगळणे
काही अधोरेखित करणे, काही
दुर्लक्षित करणे – असे काही ना काही
केल्याशिवाय बुद्धी वापरणार कशी

नुसते जाणवणे म्हटले तरी ते बुद्धीलाच
तर कळते, तशाच सर्व संवेदनाही

बुद्धी म्हटल्यावर प्रेम, राग, सूड, संघर्ष, दुःख
हिंसा, समंजसपणा – हे येणारच सगळे
हे सगळे वगळून बुद्धीचे प्रामाण्य
म्हणजे मेंदूमृतच तर नाही असणार ते

-- बुद्धीहून शुद्ध असे काही नाही माहीत बुद्धीला
प्रामाण्याचे म्हणावे असे
--- ००० ---

इथे संपतोच हा रस्ता
आता पुन्हा मागच्या गलक्यात जाणे नको
ओळखीची दारे मिटलेली दिसताहेत
आपणही हवेत सहज उडून जाणाऱ्या
कापसाप्रमाणे बेफिकीर
आपले मन जणू तयारच असते
जुन्या मंडईतल्या विश्वासघाताला

ज्या अर्थी आपण
स्वतःच्या नष्ट होण्याबद्दल बोललो होतो
त्या अर्थी आपण चिकटून राहण्याची
नाही शक्यता कोणत्याच टपरीला
हे कुणालाही समजू शकते

एकीकडे सत्यनारायणाचा गोंगाट
आणि दुसरीकडे हे तुटते संबंध
बेमुर्वत ट्रॅफिक पोलीस
काय मदत करणार यात

उसनवारीच्या चांदण्या
आपले आकाश सजवू नाही शकणार
महत्प्रयासाने आपण काळजी घ्यायचे
ठरवतो पहाटेचा गजर लावून
तरीही आपण कोणतीच अपेक्षित कथा
पूर्ण केलेली नसते आणि काळ तर
थांबू नाही शकत

इथे नुसतेच घडतेय ते घडू द्यावे नष्टतेतून
--- ००० ---

जे हवे आहे ते
खरे तर टिकायला हवे आहे
निर्धोक
पण शक्यता बदलतेय
खरे तर ते हवेच असेही नाहीय
पण तरीही त्यात एक
सुखाचा झरा आहेच
नसला तरी चालेल असा
पण हवाच वाटणारा

अवलंबून राहिल्याशिवाय
सुख नाही मिळत
आणि अवलंबित्व तर क्लेषदायक
आणि कधी कधी
अपमानास्पदही

जे दुतर्फी असल्याचे जाणवते
ते तसे आहे का खरेच
हा विचार
सुखासाठी अटळ असणाऱ्या
हवेपणाच्या विश्वासाला
फ़ॅक्चर करणारा

त्या झऱ्यालाही खरे तर
टिकायचे आहेच आकांताने
पण पाणी आणखी दिशांनाही जातेय
अवलंबित्वाला
धूसर करत
--- ००० ---

माझ्या मनाला आहे एक
अकिलसचा टाचबिंदू
तोच सतत, जणू अमर
जणू तोच चालक

यात हुरळून जाण्यासारखे
काहीच नाहीय, काहीच नाहीय
समाधानाचेही

तेच जगण्याचे ठिकाण झाल्याने
तेच मृत्यूचेही कारण असणे अटळ आहे
ते खरे वा खोटे कसेही असो
त्याचे असणे अबाधित आहे

आता फक्त मम म्हणावे
हेच सतत

अकिलसचा होता एक अधूबिंदू
इथे तसाच एक सशक्त -- उर्वरित पाने
न वाचता एकदम शेवट वाचावा
अशीच ही कथा

बाहुल्या लहानग्यांच्या
केंद्रवर्ती

अन्यथा कुठेही निपचित
अडगळीत पडणाऱ्या
--- ००० ---

सांधून घेतल्यावर
काही काळ चालु राहतात वारे
बळाने झुकवल्याप्रमाणे
बकऱ्यांच्या माना
नम्र राहतात

वाटते, आता उलगडतेय
ते सत्य आहे
उद्रेक होऊन नाही जाणार
आपली पिक्चर ट्यूब उडून
जगण्याचे सणवार
चालु राहतील

पण, पुन्हा पुन्हा त्याच खपल्या
उचकटल्या जातील
असे विश्वासाचे छत्र
दाखवत राहते खुशीने
पावसाने सरासरी पाळल्याचे

सगळे हेतूशून्य नकळत
घडत राहते
आता नॉर्मल्सी
गृहीत धरायची
हे मान्य करून

पावसाचे आवाज म्हणजे जणू फक्त
चहाची तलफ आणण्यासाठीच आहेत
इतकेच जणू सहज गृहीत धरले जाते
--- ००० ---

बाहेर कोणतीही वस्तू
कितीही काठिण्ययुक्त असो
माझ्या मनात प्रवेशताच
ती वितळू शकते
आहे त्या स्थितीत
काहीच न करता

त्यामुळे मी जगाला भीत नाही
जेव्हा हे वितळणे असते
तेव्हा जगही असते खुशीत
त्याला विनासायास
नष्ट होता आल्याने

ती पोकळी निर्विवाद
प्रवाही असली तरी
माझे मन वावरते सर्व
वस्तूंतही वितळण्यापूर्वीच्या
सर्व उत्तेजकतेचा करते
स्वीकारही आणि
पाठपुरावाही

ती उत्तेजकताही
असते खुश माझ्या
नष्टतेच्या काठावरच्या
स्पर्शाने समृद्ध
तिलाही असते मुळात
वितळण्याची आस
सखोलतेत
--- ००० ---

प्रत्येक दृश्य
साठवण्यासाठी मी
जमा करत जातो
माझ्या मनाच्या गोंधळात
जागा किती आहे शक्य
हेही न पाहता

माझे सर्व सहकारी
अविरत कष्टाची
सवय असलेले
काळाचे किरकोळ
सँडविच खाऊन
होत राहतात
माझ्या जखमांत
आपुलकीने सामील

यातूनच सौंदर्याचे विषय
स्थगित ठेवायची
सवय लागते मला
कारण काहीच
टाकायला उसंतच नसते

मला भीती वाटते
हे सर्व सामान उलट
होऊन बाहेर पडताना
मीच माझ्याव्यतिरिक्त
होऊन बसलो तर ---
--- ००० ---

देव हवा असणे
हे इतर सर्व हवे असण्यासारखेच आहे
हे मला कळून कैक वर्षे झाली
आता देवाचे स्वतंत्र महत्त्वच
राहिलेले नाही –
जसे सार्वजनिक बाथरूममधले
शेवाळे तसेच आता उदबत्तीचे घसरणे

मला आकाश पुरेसे वाटते
जर ते पूर्ण रिकामे दुःखहीन
असू शकत असेल तर --
माझ्या बालपणातले माझे
सवंगडी असलेले माझे
गणपती
नाही फुंकू शकत माझ्यात प्राण

दुःखातून सुटायची इच्छा
म्हणजे एक हवे असणेच
हे पाहून मी मरू घातलेल्या
झुरळासारखा उताणा
पडून राहतो
आकाशाकडेच
आशेने पाहात

मग उरते फक्त
आहे ते असणे
कवटीबाहेर
उदास वा आनंदी न होता
--- ००० ---

वास्तव आहे असे आहे
हे गृहीतच असते स्थिर
हलचल असते ती फक्त
मनाच्या रचनांची
जणू निरागसपणे
वावरणाऱ्या वडिलधाऱ्या
हवेच्या देखरेखीत

क्वचित कधी जाते लक्ष
वास्तवाकडे तेव्हा उचकटले
जातात डोक्यावरचे पत्रे
आणि अज्ञानातल्या सुखाची
गुन्हेगारी उघडी पडते

वास्तव आणि मन
एकच असल्याचा संशय
बळावतो आणि सगळी
भौतिकताच थरथरू लागते
अंगावरचे कपडे
पेट घेतात आणि अचानक
घरातल्या वस्तू
पडू लागतात इतस्ततः

नैतिकतेचे प्रश्न मागे पडून
हिंसेच्या अस्तित्वाचे सत्य
ग्रास घेते पूर्ण काळाचा
हे जग आपल्या ओळखीचे
नसल्याचे कळते अचानक
--- ००० ---

हळूच आकाशाचा थर
सरकवताच जाणवलेले
आठवते खालुन वाहणारे
झुळ झुळ पाणी
जरी त्याच वेळी
औषधांनी आणलेली ग्लानी
शरीरात माजवते
तर्कांचे जंगल

अंग दुखणे
डोके दुखणे
यांनी दुखावत असलेले
मन सारखे खेचले जाते
अटीतटीच्या पेव्हर्स ब्लॉक्सवरून

अनुभव खोटा असतो
हे माहीत असूनही
मैत्रिणीच्या आठवणीत
आसुसलेले मन फोडत राहते
अरण्यरुदनासारखा टाहो

वाचण्याचा असो की गाणे
ऐकण्याचा आवडीचा ताणही
सोसवेनासा होतो

त्या पाण्याची आठवणही
होते बौद्धिक वारेमाप
संघर्षात हव्याशा अर्थांची
--- ००० ---

अराजकात ओढले नाही जात
आपण – आपणच अराजक
उलट असंख्य पक्ष्या-प्राण्यांना
त्यात खेचणारे – ते पक्षीप्राणी
खातात कोरडी वाळू आणि पितात
झाडांच्या पानांचे विषारी रस
इलाजच नसल्याप्रमाणे
छळ राहतो चालु
स्वातंत्र्य म्हणून

मुळात चूक असो वा नसो
नकळतही
बुद्धीचे सापळे निरुद्योगी
नाही राहू शकत
त्यांची अवाढव्य यंत्रणा
असते तत्पर
घरे भाजण्यासाठी
उगीचच की सकारण
खात्री बाळगत
पक्ष्यांनी अपशकून केल्याची

हे स्वयंचलित ढग
बाँबर्सप्रमाणे बरसत
राहतात माफीच्या वा
सर्वनाशाच्या प्रतीक्षेत
रसायनांच्या वासांनी
गुदमरताना येते लक्षात
आता आशावाद हवाच तीव्र
--- ००० ---

थोडीफार जाणतो मी
तुझी मनःस्थिती
तुला पाऊस हवा असतो
तेव्हा तो येत नाही
तुला थंडी हवी असते
तेव्हा तीही नाही येत
नुसताच एक कोमट
कंटाळवाणेपणा
आणि काळ व्यर्थ
चालल्याचा एकाकीपणा
काही कुवत असून
फरफटत चालु राहतो

माझ्या मनात उमटू देतो
मी तुझे हे त्रस्त लाघव
तुझ्या मीलनाचे सुख म्हणून

आता मला दिसणाऱ्या
मार्गाने चल काही पावले
अनिश्चिततेसह सामील हो
माझ्या हुकूमशाहीत

तुला धुमारे फुटतीलच
या चिखलातून तुझा रथ
बाहेर पडताच

त्यानंतर मी बाजूला होईन
माझाही अडथळा घालवण्यासाठी
--- ००० –

काळाच्या ओघात वापरत वापरत
ठरत आले सगळे -- आले आणि मोहरी
शब्द आणि त्यांचे सराईत अर्थ
त्यामुळेच तर योग्य शब्द जवळ आणत
अर्थपूर्ण बोलता येते, पण, कवितेत
भलतेच शब्द जवळ आल्याने होते
व्यभिचारातून सनसनाटी निर्मिती

जेवणाच्या फुलपाखरावर
इमारत घासली आणि तिच्या
लाँड्रीत शिजवले दगडांचे कबाब
-- या शब्दांचे अर्थ वेगळेच ठरलेले असते
तर हे सर्व नॉर्मल वाटले असते साधे
आणि पोचलेल्या अर्थाप्रमाणे
आपण केले असते तिकिटांचे आरक्षण

शब्दांमुळे अर्थ झालेत मर्यादित
जेवढे शब्द ठरलेत तेवढेच अर्थ
तेही कळतील तेवढेच – शब्दांशिवाय सर्व शून्य

म्हणजे आणखी खूप अमर्याद
अर्थ वाहात असतील जगण्यात
जे माहीतच झालेले नाहीयत
शब्दांच्या अभावी वा पाहण्याच्या अभावी
-- ते पूर्ण अर्थ समजायला हवे असतील तडक
तर शब्द सगळे बाजूला सारायला हवेत

जे फक्त कवितेतच शक्य –
--- ००० ---

वाढत्या वयाचा ताण
घेऊ लागली होती ती -- जरा बेढब
होणे आणि मॉडेल सुंदरींशी तुलना करणे
मी म्हटले जरा बाहेर जा
बघ एकमेकांवर हल्ले करणारे मोर्चे
वेळ न लागता हल्ले कसे करणार

आत्ता तर आहेस ना आकर्षक
मग कशाला उद्याचे दुःख आज
नुसत्या तुझ्या येण्याजाण्याने
बदलताहेत आजही हवेचे रुख
नजरांत शिरताहेत गोड हिंसक भाले
की हे काही घडायलाच नकोय

तुझे हे विचार माझाही उत्साहाचा वेळ
खराब करताहेत – यातून तुला बाहेर तर
काढावेच लागणार – त्याशिवाय
तुझ्यामाझ्या हृदयांत एकाच वेळी
फडफडणारे पक्षी मलुल आणि चूपच राहणार
क्षणात ये बाहेर – वेळ आणि वय
वाया नको घालवूस – सुंदर आहेसच तू

की तुझ्या असण्याचे केंद्रच नष्ट होऊन
पुर्ण विश्वाशी एकरूप होऊन
काळच निरर्थक करायचाय तुला

माहिती आहे मला – काही अध्यात्मिक
आले की तू घाबरतेस – शहाणी हो --
--- ००० ---

स्वामी होते एक उंच दगड
जवळ होता एक जाड चोचीचा पक्षी
ते मौनात होते – मनाने पक्ष्याला सांगत --
पक्ष्याने चोच हलवली
तेव्हा तिथल्या शिष्याला समजले
तो म्हणाला, मारुतीची उपासना करा
आईचा विश्वास बसला पण मला
दोन प्रश्न पडले – यांचे मौन आहे तर
कोणत्याही पद्धतीने यांनी संदेश का द्यावा
आणि मला उपासना करता यावी म्हणून
आधीच ही मारुतीची योजना कुणी करून ठेवलीय
-- आजार खूप हाल करणारा असला तरी
मला सगळेच अमान्य झाले –
आईला वाटत होते की हे केल्यावर मी बरा होईन
त्या वाटण्याला धक्का बसू नये म्हणून मीही
ते खरे धरून चालायचे ठरवले

माझी तडफड, तो स्वामी दगड, तो पक्षी
तो शिष्य आणि मारुती – कशासाठी हे सगळे
कोण वेडा असेल हे घडवणारा
या विचारात
जगण्याची पिसे निघत राहिली

आई तिच्या डोळ्यांतले पाणी मला दिसू नये
म्हणून लपवे – आता थोडाच काळ
मग होईल बरा माझा बाळ – असे तिला वाटे
आणि मी अभक्त, पापी, तडफडत भोगत राही हाल
अटळपणे गाढव बनून कुणा वेड्याच्या तावडीतले

--- ००० ---

पहाटेची नीरव वेळ
अंधुक प्रकाश
आणि मलाच वाटतेय
की हे सगळे कसली तरी
वाट पाहणे चाललेय

विश्वाला कुठे आहे मन
भीती वा उत्सुकता

मी जन्मलो तेव्हाही
सगळे असेच होते
बेफिकीर
नंतर हळूहळू
मला समजत गेले
तुकडे करून
खाण्याचे महत्त्व
आणि प्रत्येक क्षणाचा
अर्थ लावण्याचे
उत्तेजक उद्रेक

मला मन असणारच
त्यामुळे मी
परकाही असणार
कुणीही नाहीय इथे
तरी वर पाहून
करुणा भाकणार
आणि वाट पाहणार
पुढच्या क्षणाची
--- ००० ---

आपण राहात असलेले घर, त्यातली आणि आजूबाजूची माणसे
वस्तू, फर्निचर, स्वयंपाकाचे नमूने, हवा, पाणी – या सर्वांनी तयार
होणारा मूड सतत रोज व्यापून असतो मनाचे एक सातत्य
त्यातच आणखी हॉलमध्ये एखादे कायमचे चित्र लावून ठेवलेले
असले की घट्टच होते सगळे हृदयद्रावक प्रसंगात दाटून आलेल्या
भावनिक उचंबळीप्रमाणे थबकलेले, बाहेर न पडणारे, दडपून ठेवलेले
– या एकूणाच्या बाहेर जाताच कामा नये कविता

दिसणाऱ्या, ऐकू येणाऱ्या जगाशिवाय असतेच काय जगात
किती प्रचंड वैविध्य आहे आणि हेही प्रत्येकाचे वेगळे
यात हवी तेवढी खेळू-बागडू शकते तुमची सर्जकता
कवितेतून -- तुम्ही तुमच्या या जगातून बाहेर पडणारच कसे

उलट तेच तुमचे सातत्य इतर सर्वांना नवीनच
वाटणार आहे – कधी न अनुभवलेले, दुःखांचे एक अनपेक्षित
नवीनच दर्शन घडवणारे – वेगळेच डिझाईन

तरीही तुम्हाला ते, तेच ते असण्याचा भावही लपून
नाही राहू शकणार – कदाचित तुम्ही तुमच्या कौशल्यावर
खुश झाल्याचा भावही प्रक्षेपित झालेला असू शकतो
कवितेत -- त्यामुळे, तुम्हाला नशा देणारी, भुलवणारी कविता
वाचकांनाही त्याच गल्ल्यांची सफर घडवून आणू शकते

सांस्कृतिक समृद्धी म्हणजे न घेतलेले असंख्य अनुभव
घेतले जाणे – आपण सैनिक असतो तर, दलित वा व्यापारी
वा सिनेस्टार असतो तर – हे सर्व जगून झाल्याप्रमाणे वैभवसंपन्न
करणारे कोणत्याही सातत्यमय रूटीन मनाला – जणू मनात
रटाळपणांची संख्या कमी असणे म्हणजे असंस्कृत असणे –
--- ००० ---

एखादे धोरण चुकीचे ठरण्यासाठी
अनुभवाला काही वर्षे द्यावी लागतात
तोवर सवयीप्रमाणे एक करता येते
फूट अटळ आहे असे म्हणत म्हणत
एकात्मतेचे गोडवे गात राहता येते

मानवी हक्कांचे महत्त्व ओळखणारे
जागतिक मानव घसरत राहतात
वैचारिक शेवाळ्यावरून आणि पर्याय
म्हणून प्रचार सुरू करतात
आणखी एका नव्याच स्वप्नमयतेचा
मागणी वाढतच राहायला हवी आणि
तरीही, साधेपणा हवा, चंगळवाद नको
नुसते जगायचे असेल तरीही
फार तेलकट खाऊन चालणार नाही

फुटलेल्या मानवांत वैचारिक
एकात्मता अशक्यच असते
दोषारोपांचे रणकंदन आणि
पुरोगामित्वाचे गुणगान
हे दोन्ही करतच राहावे लागणार
याबाबत सर्वच मानव सहिष्णू असतात

जगणे इंटरेस्टिंग राहावे म्हणून आणि
जीवनसंघर्ष अटळ असल्याचे स्वीकारून
कलेकडे दोनच कामे सोपवली जातात
कंटाळा येता कामा नये, हे एक आणि दुसरे
संघर्षांचे अस्मितांत रूपांतर करत राहणे
--- ००० ---

हे आकाश का आहे, कुणामुळे आहे
असे प्रश्न कांद्याच्या सालांसारखे
सुटून गेलेत, वाळून पावडर झालेत

तसेच जन्माआधीचे आणि मृत्यूनंतरचे
गूढ कापरसारखे उडून गेलेय
सध्याच्या मेंदूत ते काहीच नसल्याने

बुद्धीची मर्यादा हीच शास्त्राचीही
असणारच – त्यातले, तेवढेच फक्त
आहे वा असते वा कायमचे सत्य

असे नसते, हे मला समजते
तरीही, ताण त्रास देतच असल्याने
ते मात्र प्रश्न शिल्लक असतात

ताण भोगणारे केंद्र जाणवते
तिथे लक्ष केंद्रित करावे तर
ताण आणि लक्ष यांचा संघर्ष होतो

ताणाचे अस्तित्व संपणे शक्य
आहे का, हा एकच प्रश्न घोळत
राहतो आणि भिरभिरत राहतो

माझे प्रयत्न अधिकच बिघडवतात
परिस्थिती, हे पाहून मी थांबतो
माझ्या नसण्यात – पुढे काहीच नसते --
--- ००० ---

त्याला वाटायचे की त्याला सापडलीय
निर्णय घेण्याची योग्य पद्धत
कारण तो बुद्धिवादी निःशंक होता
मानापमान, स्थानिक हेवेदावे,
कस्पटासमान लेखून कधीतरी फेकून दिलेले
दगड – हे सगळे ठरवते पंतप्रधान कुणी
व्हायचे ते – हे त्याला दिसत नसे

नियती हा शब्द त्याला आवडत नसे
त्याचे म्हणणे, प्रत्येक गोष्टीची
हजार वर्षांची आणि लाख मुद्यांची
कारणपरंपरेची साखळी उलगडून
दाखवता येईल आज ना उद्या

तो क्रिकेट खेळे आणि राजकारणावर
बोले – कोणत्या बॉलवर कसा
मारायला हवा शॉट, ते तो सांगू शके

मुळात घटस्फोटाची पाळीच का आली
याचा विचार न करता, तो घ्यावा की न घ्यावा
याचा विश्लेषणात्मक विचार केला की झाले
या पद्धतीने जगणे, हेच शहाणपणाचे
असे म्हणत तो प्रश्नांची आणि माणसांची
वाट लावे, म्हणजे योग्य मार्ग चोखाळे

सगळे विवेकाने वागले तर जगण्यात
प्रश्नच राहणार नाहीत, असे तो म्हणे
लोकांना कळत नाही, याने तो खट्टू असे –
--- ००० ---

टीव्हीवर कोणतीही शिकार पाहताना
नेहमी हाच येतो विचार – त्या भक्ष्याला
एक मिनिटापूर्वीपर्यंत सगळे कळत होते
काय काय घडतेय ते – आता काहीच नाही
कळणार – ती श्वापदे त्याला फस्त करतील, त्यांचे
पुढील आयुष्य जगू लागतील, त्याला विसरूनही जातील

मला त्या मृत शरीराचीच दया येते -- जंगलाचीही
दया येते, आता त्यांचा संबंध तुटल्याचे वाईट वाटून

खरे तर ती हिंसा माझ्यावरच झालीय
असे मला वाटत असते – माझीच
मला दया येत असते – काही इलाजच
न चालल्याने – मी सुन्न होतो

मग येतो विचार माझ्या आप्तस्वकीयांचा
मित्रांचा आणि मग शत्रूंचाही – त्या सर्वांना
काय वाटेल याचा मी विचार करत राहतो

हा नुसता माझा मृत्यूपूर्वीचा विचार असतो
खरे तर आता मला काहीच कळणार नसते
मला नकळत खूप काही घडत राहणार असते

माझीच मला दया येत राहते – आणि काही समजून
अचानक मी त्या जंगलाचे आभार मानतो – विशेष म्हणजे
मला फस्त करून निघालेल्या त्या श्वापदांनाही मी दोषमुक्त करतो

काही घडलेलेच नाही, असा शांत होतो – आपोआप --

--- ००० ---

तूच दिसत राहतेस
कारण
माझ्या रक्तातूनच
वाहात असतेस
इतरही सर्व दिसणारे
तूच असतेस सतत
उत्तेजक

इतकी भौतिक
इतकी खरी
इतकी धारदार आणि तीव्र

तुला चालणार
आहे का हे
असे माझ्या जगण्यात
उष्ण पाण्याचे
प्रवाह होणे
माहीत नाही --
कधी वाटते तू उद्युक्त
कधी निरिच्छ
कधी तर उडवूनच
लावणारी कधी
तिरस्कार करणारी वा
पागल म्हणून
झिडकारणारी

तू एक की अनेक
माहीत नाही – मी नक्कीच भौतिक आणि अनेक
--- ००० ---

रंगीत वस्त्रांबरोबरच तिला
वस्तू आणि पद्धती
यांचे अप्रूप असते
तिला घटनांचे तपशील
साठवायला आवडतात
कधी कधी तर
अमुक वारले तो बुधवार होता
हेही ती सांगते
कुणाच्या आहेराचे पाकीट
कोणत्या रंगाचे होते
हे ती सांगते तेव्हा
जगच हाताशी असल्याचा
भास होतो

विचारांनी तिला
प्रत्येक गोष्ट निश्चित
करून घ्यायची असते
जसा तिच्या शरीराचा
कण अन कण तिच्या
आटोक्यात असतो

सुखे असोत की दुःखे
आत्ता घडल्यासारखी त्यांना
ती कधीही जागी करू शकते

आणि मी आहे गूढाचा साधक
आमच्या जोडीतून
मस्त छान सर्जक ठिणग्या उडतात
--- ००० ---

अधांतरी लटकलेले मूडस
म्हणजे काही हमखास
यशस्वी होणारे मासे नसतात
कारण त्यांना कुणी
पाहातच नाही
रस्त्यावर स्केटिंग करताना

जे काय असेल ते
आपले आपण निस्तरायचे
हे कळत असल्यानेच
उनाड मोर संभ्रम सोडून
सिनेमाला जातात

माणसांना वाली नसतोच
त्यामुळेच तर सगळ्यांनाच
सत्य सापडल्याचा
महारोग कुरतडत असतो

अद्वातद्वा व्यक्त झाल्यावर
येणारा थकवाच शिकवतो
बागेत पडलेले मांजर
खाण्यायोग्य नसल्याचे

म्हणून नेहमी सारांश काढावेत
आदर्श ठरवावेत – सारखे
संभ्रमात राहू नये
बाकी कोणतेही आकस्मिक
मूडस चालतील
--- ००० ---

वास्को पोपा या कवीची एक कविता माझ्या भाषेत –
(पूर्वीच कधीतरी करून ठेवलेली).

कोणे एके काळी एक होती गोष्ट

तिचा शेवट व्हायचा
तिच्या सुरुवातीआधी
आणि तिची सुरुवात व्हायची
तिच्या शेवटानंतर

तिचे नायक तिच्यात येत
त्यांच्या मृत्यूनंतर
आणि तिच्यातून बाहेर पडत
त्यांच्या जन्माआधी

तिचे नायक बोलत
कुण्या पृथ्वीबद्दल, कुण्या स्वर्गाबद्दल
ते काहीबाही बोलत राहात

त्या गोष्टीत जिचा शेवट
येतो सुरुवातीआधी
आणि जिची सुरुवात होते
जिच्या शेवटानंतर
--- ००० ---

(आता मूळ कविता सापडत नाहीय.
त्या वेळी जे जसे वाटले ते तसे केले.
तरीही, कवितेचा अंदाज यावा.)
--- ००० ---

मी ज्या भिंतीकडे तोंड करून झोपलो
कधी रडलोही त्याच रंग उडालेल्या
गुळगुळीत सत्यातून इतके सगळे
जग उद्भवावे, हेच अजब होते
आणि ते मला बंधनकारक असणे !

त्या चकचकीतपणातच कधी दिसे मला
माझ्या भविष्याचे प्रतिबिंब आणि कधी
माझा साकळलेला भूतकाळ सारखा
घसरत राहाणारा माझ्या आत्मकीवेच्या
अतिनाजूक सतत ओल्या टाईल्सवरून

हे असेच फक्त संपवत राहायचे होते
पानात टाकण्याचा माजोरीपणा न करता
तेव्हाची माझी कॉट, माझे डोळे, माझ्या औषधांच्या
बाटल्या आणि जलतरंगांतले गाणे काळ्या
जप जप जप जप जप रे

हेच गाणे आयुष्यभर खात राहील
माझे हृदय, माझी कॉट करकरू लागेल
अंघोळ न केलेला माझा देह
पाहील मध्येच बाहेरचा प्रकाश
जो माझ्या मनात रात्र पसरवेल

या सर्व थराखाली आणखी काही
असेल का अनपेक्षित की हेच समजावे अंतिम
-- हा प्रश्न पडणाऱ्या माझ्या मनाच्या
थराखाली काय असेल ? कोणते अन्न असेल ?
--- ००० ---

एखादी गोष्ट स्फोटक असू शकते
याचा अर्थच कोणतीही गोष्ट
तशी असू शकते सनसनाटी
तिचे झाकण उघडे असो की बंद
तिच्यावर आवरण असो की नसो
ती उताणी असो की पालथी
विक्रीची वा नुसतीच प्रदर्शनीय

रस्त्यात पडलेला काचेचा तुकडा
थोडाच सांगतो तुम्हाला
त्याच्या उपकारकर्त्यांची नावे
तरीही तुमच्या डोळ्यांतून तो
खेचून काढू शकतो तुमचे
काही वर्षांपूर्वीचे प्रकाशकिरण

सगळीकडेच भिऊन राहा
बदल्यात सर्व जगही
तुम्हाला भिऊन राहील
दिसायला दिसेल हे
दिलेघेतलेले दूध
पण आत असतील त्यात
तुमचा तोरा आणि तुमची कल्पना
नामोहरम करणारे विषकण

हा काही अटीतटीचा
सामना नसतो – नेहमीचेच असते
सर्व नातेवाईक हसतेखेळते
आणि मनात सुरक्षित रूटीन
--- ००० ---

मी रोज पाहात नसलो
तरी सूर्य असतो
माझ्या सर्व स्मृतींसह

माझ्या खिडकीसमोरचे झाड
माझ्याहून जुने -- स्मृतींशिवाय
आत्ता जसे आहे तसे

भाषा वापरणारा असतो
जिवंत – तिला तिची स्मृती नसते
– जरी तिला असते घट-वाढ

काय कशापासून कसे घडले
माझ्या कानांना पंख कसे फुटले
प्रेताला स्मृती का नसते

असे प्रश्न विचारत
मोठमोठ्या यात्रा झाल्या
नारळ फोडले गेले

सूर्याऐवजी दुसरे काय
असू शकले असते
स्मृतीऐवजी काय

असू शकले असते
हे विचारायला नको ?
आहे ते नुसते गृहीत धरावे ?
--- ००० ---

प्रत्येक गोष्ट अद्वितीय असल्याचे
माहीत असते माझ्या मनाला – माझ्या समोर
माझ्या संगणकाच्या स्क्रीनवरची अक्षरे
माझ्या डोळ्यांवर आपटून काही बाहेर
जातात खिडकीतून, काही खोलीतच
घुटमळतात फिरत्या पंख्यामुळे

त्यांतले प्रत्येक अक्षर
स्वतंत्र असते तसेच खिडकी
आणि बाहेरची ती तेवढीच नेमकी हवाही
ज्या हवेत ती अक्षरे

हे असते माझ्या मनाने माझ्या मनाचे
जग हाताळणे – सगळेच स्वतंत्र
अद्वितीय असणे म्हणजे अर्थात
माझे मनही तसेच असणे
-- या अद्वितीय असण्यातच
मनाला खात्री असते टिकण्याची
त्यामुळे ते निवांत राहते आराम
जरी रूटीन आणि सुखदुःखांची कामे
सवयीने ते करत राहात असले तरी

अक्षरे लहरत जातात हवेतून
एका ढगाला धडकून पुढे जातात
कुणाला खुश, कुणाला जखमी करत
निश्चित, अद्वितीय, खात्रीशीर
ते ते सगळे स्वतंत्र तुकडे असल्याप्रमाणे
अद्वितीय मनामुळे माझ्या सतत कंटाळत वा न कंटाळता
--- ००० ---

तुझ्या मिठीत
मी विसरतो
माझ्यातल्या बेडकाचे
संमोहनगीत
कारण अंधारातले शिलेदार
माझ्या मनाच्या काठावर कोरतात
तुझ्या अवयवांचे उतारे

मला थोडेच हवे असते
थंडीच्या कडाक्यात
आठवणींचा बुरुज उकरणे
उलट माझी इच्छा
पेटलेली असते
तुझे एकाकी ओठ
मनात घेण्यासाठी

तुझी वस्त्रे
या विश्वाला घोर लावतात
अंत जवळ आल्याचा
जणू काही बागेतल्या कुंडीतली
कबुतरांची अंडी
ही आपल्याच मीलनातून
आलेली

हे सर्व
काल्पनिक म्हणून
स्वप्नात जावे तर
तिथेही तुझ्या भासाची सावली
--- ००० ---

हा परकेपणा
बाहेर काढतो मनाची आतडी
जेवणाचे ताट असो की मी
सगळेच कसे
कुणाचेच नसलेले

तरीही कुत्र्याने
चघळून टाकलेले हाड
मनातून ताबा घेत राहतेच
या उदासीनतेचा

मन का नाही होत
मातीबरोबरच
माझ्याबाहेरचे
असा कोणता हा
चमत्कार आहे
आकाशालाही न जुमानणारा

माझी साकळलेली उदासीनता
सर्व जगच अंधारवून
थिजवते एका छोट्याशा
काळ्या गोळीत

इथून कसली प्रगती
कसला प्रवास
कोणते फळ -- कोणता अर्थ
ते हाड आता चघळतेय
ती गोळी
--- ००० ---

हातातला चहाचा कपही असतो
अर्धवट, अस्वस्थ जेव्हा मन
वाट पाहात असते घडण्याची
शक्यता अनिश्चित असलेले
मीलन अधीरपणे
दिवस, महिने, वर्षे

समोरचे जग
तोडत राहते लचके
प्रत्येक क्षणाचे
अभावितपणे गृहीत धरून
जे आहे ते

मनाची प्रत्येक हालचाल
परिणाम करणारी
हृदयावर, मेंदूवर
कंपमय करणारी
सर्व नाती

इथे पडतो तोच प्रश्न
जो कदाचित हजारो वर्षे
जुना
मनामुळेच हे घडत असेल तर
मनाशिवायच का जगता येऊ नये

पण, मीलनाची तीव्र आच
बेभान करतच राहते
त्या प्रश्नालाही कंप देत
--- ००० ---

माझी मान्यताप्राप्त प्रतिमा
असते टेबल
त्या टेबलाचे रूपांतर कालौघात
खिडकीत झालेय
हे मान्य होऊ शकते
पण मुळात मी टेबलच
असल्याची मला सतत
जाणीव दिली जाते
वर्षानुवर्षे

त्याच टेबलावर
असतो माझा संगणक
ज्यावर मी कविता लिहितो
जिच्याकडे सगळे पाहतात
त्या टेबलाचीच कविता म्हणून

मी कवितेतूनच सांगतो --
या टेबलमय जगण्यात सक्तीच्या
माझा मृत्यू घडतोय
स्पष्टच म्हणजे -- हा खूनच होतोय

सगळ्या काचा, रस्ते, लोणची,
फुले, देवळे, बार्स खदखदून हसतात --
उलट सर्वांना आपापले
जगण्याचे स्वातंत्र्यच मिळतेय
असेच त्यांचे म्हणणे असते –
टेबल असो की खिडकी --
वेगळेपणासाठीच तर हवे असते स्वातंत्र्य !
--- ००० ---

तर्काने एखादी वस्तू
कुठूनही कुठेही हलवण्याचे
अचाट मनशक्ती प्रयोग
करत राहतात काही पुरुष
ज्यामुळे भाषा भडकलेली
राहते सदोदित तिरसटलेली

काही स्त्रिया निष्कारणच
उतरतात त्या डाव्या
मेंदूच्या खाईत
आणि त्वरेने कोमेजत
गमावून बसतात
त्यांचे नाजुक पंख

त्या पुरुषांचे धंदेच असतात
शस्त्रांना धार लावण्याचे
प्रसंगी त्यांचे उपयोगही
करण्याचे गाणी गात मानवतेची

ज्या भाषेने प्रेमाने
संगोपन करावे ती होत जाते
भानामती – कपडे जाळणारी
जखमा करणारी

मुले होतात क्रोधी -- या अन्यायी
जगाचा सूड घ्यायला टपलेली
त्यांचे बालपणातले
हास्य विसरून
--- ००० ---

मी हरत नाही
कारण, मला जिंकायचेच नसते
माझ्या शर्टावरून
चाललेली मुंगी
मी हलकेच उडवतो

माझ्यासारखे नसते
करायचे मला कुणाला
कारण माझाच थांगपत्ता
नसतो माझ्या पोस्टमनला

तुम्ही चिडलात तर
तो तुमचा प्रश्न
मी विना-अभ्यास मूर्ख
असण्याचेही स्वातंत्र्य घेतो
एकूणच प्रेमासाठी

माझे नको
स्वतःच्या जगण्याचे महत्त्व ओळखा
निष्कारण जखमा करून घेणारे
तुमचे मन देऊन टाका
माझ्या टॉमीला खायला

मी निरर्थक, नगण्य, दुर्लक्षणीय
असाच असणार
तुमचा प्रश्न आहे तुम्ही
इतके अर्थपूर्ण का
राहू इच्छिता
--- ००० ---

इतक्या बारकाईने
तयार झालाय कावळा
की तो खराच वाटावा
अन्यथा कोण बांधेल
इतके मोठे ऑफीस खऱ्याच
अगणित व्यवहारांसाठी

आपले डोके चालते
म्हणून तर ते
खरे धरावे लागते
मगातून चहा पिताना
काय काय घडते
ते अजून अज्ञातच आहे

सुपीक म्हटले जाणारे
बल्ब आणून लावलेले
आणि अनपेक्षित आगीत क्षणात
खाक होऊ शकणारा राजकीय
डाव – विलक्षण आखलेला

कलावंतांना काही
शंका येते
पण ते आडमार्गाने फक्त
सुचवू शकतात बारमध्ये
हरवलेले मनसुबे
रंगीबेरंगी नकळत

सरळ कावळा मारून झोपावे झाले

--- ००० ---

न्यूयॉर्क मला कळत नसले
तरी ते असायला
माझी हरकत नसते
माझ्या डोळ्यांवर धुके असताना
जगातल्या अब्जावधी फुलांना
माझी कुठे बंदी असते

माझ्या मनाच्या चौकटीतले
सगळे मात्र माझ्या
कळण्यातलेच हवे असते मला
-- जवळून भरधाव गेलेला ट्रक
माझा रक्तवेग वाढवू
शकणाराच असायला लागतो

भीतीने मला सेफ वाटते
आणि प्रेमाने अनिश्चिततायुक्त
सेफ -- माझी पदवी
मला यादवीपासून वाचवते
कळण्या न कळण्याच्या

माझी नम्र अपेक्षा एवढीच असते
-- (कळल्याचे कळतच राहिले पाहिजे
असेही नाही) – माझ्या आरशात
माझा चेहरा ठाम असलेला मला
दिसत राहिला म्हणजे पुरे --
थोडक्यात, जे कळतेय
ते खरेच कळत राहावे कमीजास्त
खरेच कळत असल्याप्रमाणे, बास
--- ००० ---

डार्विन, न्यूटन, आईन्स्टीन
वा इतिहास वा मानववंशशास्त्र
मला नाही समजत -- नोकरीत
मी एक अधिकारी होतो तरीही
आयुष्यात मी एकूण केलेल्या
सह्यांना हजारांची वा लाखांची मर्यादा आहे
माझ्या टेबलावरच्या काचेत
माणूस क्षुद्र असल्याचे सुभाषित
ढळढळीत लावलेले होते

आवडच नसल्याने मी काश्मीर
वा ताज वा सूर्यमंदिरही
काहीच पाहिले नाही
असंख्य महत्त्वाची
पुस्तके, प्रदर्शने, चित्रपट, नाटके
मला अज्ञातच राहात गेली आहेत

आर्थिक वा सांस्कृतिक
सर्वच बाबतीत तसा मी गरीबच राहिलो

तरीही मला एक समाधान असते
सगळेच दुःखी दिसतात
मी ज्यांच्याकडे आदराने बघतो
तेही नैतिकतेच्या वादात
गुरफटले जाताना दिसतात

त्यामुळे, न्यूनगंडाऐवजी समजूतदारपणा
हाच माझा स्थायी भाव मी ठेवतो
--- ००० ---

परिघावर फिरत राहणारी माणसे
निष्कर्ष काढू शकतात (हे आश्चर्यच !)
त्यांना निश्चित माहीत असते
वसंत ऋतू वगळाच गेला
तर निसर्गाचे काय होईल

बालपण दलदलीत
गेलेला माणूस खूप
मवाळही असू शकतो
वा खूप आक्रमकही
वा कधी हे कधी ते

नाहकच आपण
नखे वापरली
असे वाटून तो
एकांतात रडूही शकतो

दगडावर पाल असावी
हे दगड वा पाल
यांच्या ताब्यात थोडेच असते
-- हो जाता है

तसे तर सगळे अविश्वसनीयच
म्हणायला हवे (अतर्क्यही !)
फिशप्लेटस कुणी
काढल्या नसल्या तरी
सहज चक्कर येऊनही
गाडी घसरू शकते
--- ००० ---

सामाईक फुलातला विवाद्य भाग
कापून फेकला आणि मग
संघर्षहीनतेचा करार केला
हे असे का झाले ते गुंतलेल्या
दोन्ही मनांत वेगवेगळे होते

समोरची व्यक्ती
त्याज्य ठरलेले शब्द
कटाक्षाने टाळत होती
अशी ही प्रेमाची काळजी
अधिकच भडकवत होती
मानाव्या लागलेल्या
नाइलाजी समजुतीचा क्रोध

याचा अर्थ
जे दोघांच्याही अपमानांचे होते
ते तसेच असणार होते
जणू काही नसल्याचप्रमाणे
आणि दोन्ही मने असणार होती
निर्ढावलेली प्रेमळ

ही शांतता कंटाळवाणी होती
या आपुलकीला
हट्टाचे कंगोरे होते

खरे तर आता तसे काही घडतही नसेल
-- ते माहीत करून घेण्याच्या उत्सुकतेमुळे
येणारा नवा अपमान आता नको होता –
--- ००० ---

अर्थ आणि हेतू
यांचे नेहमीचे जंजाळ
नदीत सोडून मी
पुढे जाणार
मला त्रास देणाऱ्या
कोणत्याही प्रश्नावर
मी विचार करतो तेव्हा
असंख्य कल्पना, भीती
आणि हृदय कुरतडणाऱ्या
पक्ष्यांच्या तपशीलवार चोची
माझ्या कपड्यांच्या
चिंध्या करतात
आणि मग काहीही
सापडेनासे होत
मी दैववादी होतो

वैचारिक काहीच मला
बाहेर नाही काढणार यातून
हे माहीत असल्याने
मी प्रश्नच असे शोधतो
की ज्यांना उत्तरे नसतील

मला दिसतो अशा
कोट्यवधी मौल्यवान
प्रश्नांचा कचराही
नदीतच टाकला गेलेला
-- नदी कशी स्वच्छ होईल
हा प्रश्न मी नाहीच विचारणार –
--- ००० ---

खरे तर माझ्या
मनातली ही झाडे
झाडे नसून प्रेमभावनांच्या इमारती
असू शकतात हिरव्या -- मी
संपण्याच्या माझ्या भ्रामक
भीतीवर उभारलेल्या

ही झाडे टिकायलाच हवीत
असा कोणताच विचार
हवेत असणे शक्य नाही
माझ्या ऐवजी सध्यापुरते
त्यांना दुसरे एखादे
मनही चालले असते

अजूनही मला
इमारतींचे खूप कौतुक आहे
विशेषतः ढगांच्या
खिन्न सुरावटींत
हरवलेल्या नकळत

माझे मन नसतेच
तर कुणाला माझ्या
आठवणी होण्याचा
प्रश्नच आला नसता

हीरो होण्याची आकांक्षा
म्हणजेच माझे मन
हजार बार देखो
--- ००० ---

मी आहे एक कवी --
झाल्या आता सर्व कविता लिहून
असे कधीच होणार नसल्याने
खरे तर मी सतत
तयारच असायला हवे
कधीही संपायला
माझ्या श्वासात असलेल्या
माझ्या निरर्थक पोकळीच्या
जिवंत साक्षीत

एके काळी गच्च
भरलेली होती माझी कपाटे
अत्यंत धारदार आणि भेदक
अनुभवांनी मला अनेकदा
रडवणाऱ्या आत्मकीवेने

माझी भाषा तेव्हा
दोन कामे नेटाने करत असे --
माझा छळ आणि माझा संभाळ --
हे दोन्ही करण्यासाठी तिला
मी माझ्यातून कविता लिहू देत असे
त्यामुळे माझा भवताल
अरेरे आणि वाहवा
यांनी युक्त असे --

कवितेत आहे निबद्ध आपला प्राण हे मला
लौकरच दिसले तेव्हाच त्या पोकळीने
माझी कविता तिच्यात सामावून घेतली
--- ००० ---

झाडाची फांदी आणि घारीचा पाय
यांच्यांत मतभेद व्हावेत
तसे माझ्या मनात
अतर्क्य द्वंद्व

मला तर प्रत्येक गोष्ट
स्वतंत्र वाटते
एकमेकांत मिसळू न शकणारी
मी झोपी जाताना
हमखास पाणी पितो
आणि दिवा घालवतो

किंबहुना एकाच प्रकारचे
ओंडकेही मला
विभिन्न विचारसरणींचे दिसतात
त्यांना जाळून टाकणेही
अन्यायाचे होऊ शकते

सामंजस्यासाठी उपयुक्त
असे काहीच नाहीय
माझ्या मनात
म्हणूनच मी जगाच्या
एकात्मतेची स्वप्ने बघतो
माझ्या मनाविरुद्ध मनानेच

याची मेख माझ्या
मनातच असणार असे वाटते
किंवा माझ्या मनाबाहेर
--- ००० ---

तुझ्यातून माझी नजर
सखोल आरपार संचरत असल्याने
तुझे वा माझे
वरवरचे चार अणू काय म्हणतात
यावर आता
मिठी सुटणार नाही --
सत्य म्हणजे
आपली व्यक्तिमत्वे नाहीतच --
त्यांच्या शिवाय परस्पर
सर्व देवघेव

तरीही, मधेच पुन्हा आठवते --
मला तर तीव्र
आसक्तीच्या हक्कातून
लुटता येणारा
तुझा ऐहिक खजिनाच हवा आहे --
तुझी पूर्ण जमीन
तिच्या पूर्ण धगीसह

तेव्हा विसर पडतो मुळाचा
आणि तुझ्याव्यतिरिक्त
तू माझी असण्याचा

या संघर्षाची तुझी जाण
मिटवते त्या दोन्हींतला फरक
आणि तीव्र शांततेने
प्राशन करून टाकते मला
क्षणात
--- ००० ---

उधारउसनवार करणाऱ्या झाडांनी
रणांगणार रक्त सांडावे
तसे होते
माणसाला हसता हसता मरण येणे

म्हटले तर एक उपद्व्यापच असतो
गर्दीतून सहीसलामत
प्राण वाचवत राहणे
कारण कोणत्याही वळणावर
गच्ची कोसळून होणाऱ्या अपघातात
सापडू शकते
तुम्ही अनेक वर्षे जोपासलेले स्वप्न

खात्री कशाचीच नसते
पहिल्याच दिवशी
तुमच्या गाडीचे ब्रेक्स
तुमचे ऑफीस पाडू शकतात
आणि तेव्हाचे तुमचे रक्त
काळे पडून तुमचे भविष्य
विस्मृतीत ढकलु शकते
तुम्हाला अपरिचित होत

यावर उपाय म्हणजे
झाडांशी दोस्ती करणे
आणि रक्ताशी
रक्ताचे नाते टिकवणे

आणि हो – रणांगणात हसणे नकोच

--- ००० ---

डोळ्यांवर सूर्य येऊ नये
या बेताने मी फिरून परततो
दारूने दुसरा दिवस
पारच बिघडू नये
म्हणून मी पक्ष्यांना
सांगून ठेवतो
पहाटेच आवाज द्यायला

आता अचानक काही
वेगळेच वागणे
नाही होणार बहुतेक
माझ्या फूटपाथवरचे
पेव्हर ब्लॉक्स
नेमके कुठे उखडलेले आहेत
ते माझ्या भूतकाळात
नोंदलेले असते

रात्री मी थोडा वेळ
वाचतो तेव्हा
माझी सवय म्हणून
समोरचा साईनबोर्ड
झळकत राहतो

त्यावर असते एका उत्तान
जिवंत स्त्रीचे चित्र

ते मात्र अचानक
नको त्या आठवणी जागवते
--- ००० ---

पोकळीची भीती वाटते
तेव्हा ती बंद होते
जणू सलगी
नव्हतीच कधी

कित्येक वर्षांचे
पुरावे फोल ठरतात
शेकडो मने स्पर्शली गेलेली
पाठिंब्याला तयार असूनही

रात्र बेफिकीरच राहते
भीती घालवण्याचे
तीव्र प्रयत्न
जणू असतात
तिच्या विरोधात

श्वास कोंडला जावा
आणि रस्ताही संपलेला असावा
अशा कोंडीत
मन लावते
एक कडक तंबाखूची गोळी

उरलेली कामे तरी उरकावीत
या सबबीखाली
जणू काही झालेलेच
नसल्याप्रमाणे
रद्द होते उगवणे
उद्याचा सूर्य
--- ००० ---

मला नेहमी विसंवादीच असतील
त्या रोषणाई लयीच्या संगीताचे सूर
ताशी पंधरा वेळा हसू शकणारे
एकत्र पाहता मोहक, गोड, खुश
दिसणारे कायमचे सुखपट्टा
घेऊन आलेले जणू
पण, जरा मेकप खरवडताच
एकाकीपणाला घाबरलेले

मने सारखीच आहेत तशी
आमची सर्वांची मीही
असू शकलो असतो
त्या लाल ग़ालिच्यांवरच्या
स्वप्नांचा राजा हलकेच गालांवर
ओठ टेकवणारा

पण मी कामचलाऊ यशात
प्रखर तातडीने
जगण्यातला जुगार स्वीकारला
माझ्या स्मृतींना
कधीच स्पर्श नाही झाला
परफ्यूम्सच्या सतत असण्याचा

मला वाईट वाटते
कुणाचाही एकाकीपणा पाहून
मने सारखीच तर आहेत सर्वांची --
पण, क्षणात मी नष्ट होतो आणि
त्यात ते वाईट वाटणेही लय पावते माझ्या एकाकीपणासह
--- ००० ---

माझे बालपण मराठी इतकेच
कानडीतही न्हाऊन निघाले
नंतरच्या वियोगात
राहिलेले तिचे अवशेष
माझ्या मराठी गर्दीत
अजूनही सापडतील मृत अर्थांसह
– नाही, ती काही समस्या नाहीय

कानडीत झालेल्या काही जखमांचे व्रण
आज आहेत माझी ओळखचिन्हे
शब्दांना अर्थ असूनही
वापरात नसलेल्या कानडीने मला
माझ्या सर्वच शब्दांबद्दल साशंक केले

शब्द पकडून ठेवण्याच्या
भीतीग्रस्त सवयीतूनच
मी कविता लिहू लागलो
आत्मीयतेशिवाय – ते दिसते असे की
मी मराठीचा गंध टाळतोय

तेच तेव्हाचे माझ्या बालपणातले आकाश
कधीकधी आताही माझ्या डोक्यावर
येत असेल -- त्याच कानडी मायेने
माझ्याकडे पाहात असेल

भाषा फारच विचारग्रस्त करते ही माझी समज
मला खूपच कामी येते – कोणत्याच भाषेबद्दल
मी खास भावनिक राहात नाही – नाही, समस्या नाहीय
--- ००० ---

इथून निघूनच गेला असणार
माझा जेलर कुलुप लावून
आणि आता हेच असणार रूटीन
सूर्याचे गाणे गात
उपासाची खिचडी खाण्याचे

इतर शक्यता
आता वगळाव्याच लागतील
नाही तरी इथल्या
राष्ट्रीय उद्यानातल्या
कोणत्या सापाला माहीत असतो
अर्जेंटिनातला चविष्ट उंदीर

एकदा कळले की उघडणारे
प्रत्येक दार हुतूतूच्या मैदानातच
सोडते – मग, प्रश्नच कुठे येतो
कडुनिंब खाऊन
सीमोल्लंघन करण्याचा

हसत जगायचे की कुढत
हे आपणच ठरवायचे असते
असे म्हणतातच ना
उत्कंठावर्धक रहस्यकथांचे
मास्टर किमयागार

स्वतः पाळलेल्या कोंबड्यांची
अंडी खाण्यासारखी मजा नाही
आधुनिक अगदी
--- ००० ---

युद्ध उन्हाळ्यात करावे की
हिवाळ्यात, हा असतो
डावपेचाचा भाग
पण, मानवी मन युद्धाशिवाय
राहूच नाही शकणार
ही हजारो वर्षांची परंपरा

वसंत ऋतून
नर कोकीळ गाणारच
इतका सत्य
युद्धगुण

तरीही,
दुःखातच जगायला हवे का
हा प्रश्न विचारला जातोच
जणू, तीही एक परंपराच

सगळेच अपरिवर्तनीय
आहे तर क्रांती कसली करणार

सिगरेटचा वा दारूचा
कोणता ब्रँड
दुःखाच्या मुळाशी पोचेल

परंपरागत आशावादातून
परंपरागत स्वप्ने
अपयशात संपण्याच्या
परंपरागत मूलभूत खात्रीसह
--- ००० ---

पुढे काय होईल
यावर लक्ष केंद्रित न करणारे नाटक
आत्ता काय चाललेय
इकडे लक्ष देईल
भविष्यात परिणत होणे
हे तर फक्त ताणमय
रूटीन जगण्याचे लक्षण

दुसऱ्यांची लफडी, दुसऱ्यांचे प्रश्न
गप्पा, कुजबूज, सनसनाटीपणा
ही तर मरगळलेल्या मनाची
हवीशी संप्रेरके
रूटीन सवयींत
अस्थिकलश सजवणारी

वर्तमानात जगणारे नाटक
समजा समोरचा क्षण पूर्ण पाहील
तर त्याची कारणे कशी सापडतील
सर्व मिळून हा पूर्ण क्षण घडवणारी

लहानपणी फरसाण फार खाल्ले
त्यामुळे, आता नोकरी कशी जाईल --
असे वाटले, तरीही, न कळणारे
छोटे छोटे क्षण
बिनमहत्त्वाचे कसे असतील

दोन हजार वर्षांपूर्वी
कुणीतरी एकाचा
दगडाने ठेचून खून केला होता

त्याची कोणती तरी
असणारच ना साखळी

असे तर काहीच कळणार नाही --
किती साखळ्या बांधता येतील
कोणत्याही पात्राच्या गळ्यात

या निरुत्तर करणाऱ्या
रस्ता बंद परिस्थितीतून
नाटकाला मार्ग काढायचा असेल
तर ते नेहमीच्या जगण्यासारखे
खरे असून चालणार नाही
ते खोटे आणि कारणमीमांसेबद्दल
बेफिकीर असावे लागेल
जुजबी -- कामचलावू तर्क न सोडता

त्याला पूर्णच काळाचे
सातत्यहीन भान
असावे लागेल --
जगण्याच्या खरेपणात
कदापि नसणारे --
रूटीनबाह्य शक्यता शोधणारे

म्हणजेच, नाटक हे
बाहेर पडणारे असावे लागेल
कारणपरिणामांतून -- समोरचा क्षणही
घटनामुक्त करत – वेगळ्या शक्यतेसाठी --
-- नाटक म्हणजे ना गॉसिप – ना बाजारगप्पा --
--- ००० ---

एकाच स्पर्शाने जर
अवतीर्ण होता येत असेल
मोकळ्या आकाशात
तर कशाला हवेय
इतके मोठे वाचनालय

ज्या स्टेशनवर फक्त
ये-जा करणारी
एकेक पॅसेंजरच थांबते
त्या गावातही तुम्ही
जेवला आहात आणि
अनेक जंक्शन्स तर
तुम्हाला पाठच आहेत

हे सगळे जर तुमच्या
सपंख आठवणी होऊन
तुम्हाला भरकटवणार असेल
तर याला शहाणपणा ऐवजी
छळच म्हणावे लागेल

तुम्ही चारदा उकळलेला
चहाही आनंदाने पिऊ शकता
हा अभिमान सांगायला
खोल दुःखे वा थरकाप
उडवणारी संकटे
कशाला हवी होती

तो स्पर्श तुम्ही टाळत आलात
--- ००० ---

मी उतरतोय

विमानाच्या पायऱ्या

डोक्यात कल्लोळ घेऊन

अटळपणे पण तरीही सोपा

उपाय ठरलेला असल्याने

लष्करी -- चेहरा निर्ढावलेला

वर्षानुवर्षे न बदलणारा

राखून

मी हे सर्व निश्चित आणि

भौतिक खरे धरूनच चालतो

माझ्या स्वभावासह आणि कुठेही

होऊ शकते शॉर्ट सर्किट

हे समजून

मी सम्राट, मी निर्णयकर्ता

कोट्यवधी माणसे ज्याला

क्षणोक्षणी घालतात

शिव्या आणि सलाम

यापुढे जे आहे ते कर्तव्य

माझ्यासह सर्व

नष्टही होऊ शकेल, असेही

पण या शांततेत ते

मी घडवतो, असे नाही -- सर्व गोष्टी

जशा घडायच्या प्रसंगानुरूप

तशा घडणार माझ्या स्वभावाप्रमाणे

--- ००० ---

अरे वा -- पुन्हा
छान आहे ही जाणीव
माझ्या मनाच्या पोलादाला
वितळवत थंडपणे
सतत हवीहवीशी
वाटणारी
हिरवळीवर उडणारी
पिवळी फुलपाखरेच जणू

आता नकोय
कोणतीही हालचाल
वा कोणतेही संघर्ष
ढगांशी -- जरी ते त्या
तयारीने आले असले तरी

मला आहे माहीत
हे नाही टिकत फार वेळ
जसे वाळूतले चित्र
अगदी तीनच फुटांवर
जाते लाटेत सामावून

इथेच चुकते --
टिकवण्याचा अधीर हट्ट
उष्णता वाढवून घट्ट
करतो पुन्हा मनाचे पोलाद

आता फुलपाखरे दिसत असतात
कल्पनेत -- पण उडत नाहीत
--- ००० ---

मी एक दगड
इतर सर्व वस्तूंच्या विरोधात
मला जाणवते
समुद्रात उकळणारे
माझ्या अंताचे कारस्थान

मी तर काहीच
घडवलेले नाहीय
माझ्यासह सगळे
उद्भवले तेव्हाच ठरले
मी असणार जगाच्या विरोधात
आणि अनंततेच्याही

मी जुना होतोय
माझ्यावरचे कंगोरे
आव्हान आहेत कोणत्याही
विचारसरणीला
माझी शाळा, माझे शहर
कधीच शांत नव्हते
जसा मीही

मी नाही जबाबदारी
घेऊ शकत
माझ्या जवळच्या मातीच्या
शांततेची
तीही माझ्या बाहेरच तर आहे
आणि आत असती तरी
वेगळे काय
--- ००० ---

शब्द, स्पर्श, भावना
क्रमाक्रमाने
होत गेले सगळे स्वार
मनावर
आक्रसलेले आकाश
होत गेले
हळूहळू सैल
कुणाचे का असे ना
हे माझे मन
म्हणत मी स्वीकारलेले

मी ठरवलेली
माझी गरीब योग्यता
जाते मागे
स्टॉप नसलेल्या
स्टेशनासारखी
देण्याचा वेग फास्ट
असल्याने

पावसाची तीव्रता
करते माझे नरत्व
बहु-आयामी
बहु-संपन्न

कुणाचे का असे ना
हे माझे शरीर
ताबाहीन
आनंदलेले या क्षणी
--- ००० ---

माझ्या मनाच्या
शासकीय व्यवस्थेला
आले होते अपयश
असे काही तजेलदार
उत्तेजक शोधण्यात
ज्याने तृप्त व्हावेत
माझे प्रेमझरे
वाहून वाहून

तू आलीस
कोण्या अज्ञात
परग्रहावरून -- जिथे
माझ्या जन्मापूर्वीपासूनच
असत होतीस तू हरक्षण

चल, आता विवाह करू
तू हो एक शुभ्र परी --
खास तुझ्या आगमनाने
माझ्या मनाची सर्वच खाती
नेस्तनाबूत झालेली आहेत

कंटाळा, एकाकीपणा, कलह
यांपासून मुक्त अशी तू
अमर्याद प्रेम कर
माझ्यावर

कोणत्याच व्यवस्थेचा
काहीच अडथळा नसेल
--- ००० ---

आपण कोणत्यातरी
कोपऱ्यावर उभे आहोत आणि
लौकरच निरोप घेऊ, असे नाही
तुझी वस्त्रे आता नेहमीच
माझे शब्द पांघरणार आहेत

याच्या परमसुखाबरोबरच
एक भीतीही वाटते तू
असे सर्वस्व उधळण्याची
कारण यापूर्वी अनेकदा
माझे पाय घसरणे आणि
तोल जाणे गच्चीतून
एककल्लीपणाच्या
हे घडलेले आहे

तुला हे झेपेल का
या प्रश्नाने माझे रक्तप्रवाह
अलोट गर्दीसारखे
विमनस्क होतात

मग, माझ्या
जबाबदारीचे काय
याचे उत्तर मला माझ्या
पूर्ण कॉलनीत फिरूनही
दिसत नाही

मग, सगळे जग अनिश्चितच तर आहे
याच्या प्रेमाने मी तुला जवळ करतो
--- ००० ---

न कळणाऱ्या गोष्टीही कळणाऱ्या
रूटीन चहाचा भाग करून
अद्वातद्वा जगणारे हे जग
कधीतरी कवटी सरकवते आणि
धादांत वेडेपणात लावते
क्षणभंगूरतेच्या उदबत्त्या
विनासाबण दाढी केल्याप्रमाणे

आनंदी होण्यासाठी ही किंमत
म्हणजे सेक्सच्या एका क्षणासाठी
आयुष्य मागणे झाले किंवा
पाकीट मारले गेल्यावर
उगीचच स्टेशनच्या
जिन्यावरून वरखाली
पळत राहणे बावचळून

हजारदा हजार प्रश्न
दिले टाकून घाण नाल्यात
होईल ते होईल म्हणत
निकटचे मृत्यूही पचवले
याचा अर्थ सगळे नीट
नॉर्मल चाललेय
असे मुळीच नाही

भरकटून निरर्थक होणे तरी
या सातत्यातून बाहेर पडणे ठरावे
-- ही इच्छा मात्र हद्द होते रूटीन
चहात बुडवून बिस्किट खाण्यासारखी
--- ००० ---

ते चकचकीत तगडे रेसचे घोडे
माझ्या मनापासचा हायवे क्रॉस करत
तेव्हा दोन्ही बाजूंना उभे राहात
ट्रॅफिक अडवत आशाळभूत पोलीस
ज्यांचे चारापाणी रोख मिळे
उत्तेजना, उत्सुकता यांसह घडेल
ते चांगलेच घडेल
या विश्वासाचे

एकाही किड्याचीही त्यांना
स्पर्शही करण्याची हिंमत होत नसे --
ते फक्त नम्रपणे चालत जात --
आदर बाळगत उभ्या असणाऱ्या
परागंदा लोकांना माहीतही नसे
त्या घोड्यांच्या त्या ग्लॅमरमागच्या
मेहनतीचे रहस्य – कुणाच्याही निराशेतले

हजारो, लाखो लोक
उगीच नाही लाळ गाळत
त्या घोड्यांचे वैभव पाहून, पण ते
स्वतः घोडे व्हायला नकार देतात
घाबरतात, कंटाळा करतात --
मग ते नुसतीच स्वतःची त्वचा
तुकतुकीत करण्याची स्वप्ने
रंगवत राहतात कुणाच्याही आशेसारखी

घोडे कष्टांना विकले गेले, अघोडे आळसाला
हायवे सर्वांसाठी ओपन असतो – बेफिकीर –
--- ००० ---

तुला शोधणेच काय तुझा विचारही मी करत नाही
हे पाहून असंख्य तू माझ्यावर मीच जखमा करत राहिलो
हे काय घडतेय, स्वप्न की सत्य म्हणत जागा होऊन
पाहतो तर पूर्ण अनोळखी तू विनाजखम मीच मवाळ जवळ

मला नुसतेच वेगात पळत राहण्याचे काम दिलेले होते
वाटेत सुखदुःखांच्या अनुभवांनी मी शहाणा होणार होतो
मी आहे तसाच राहतोय हे लक्षात आले तेव्हा क्षणभर तू
थांबलो तर त्या क्षणी तू मला व्यापलेस माझ्या शहाणपणाने

घर्षण होणार, त्रास होणार, जगणे असह्यही होणार
हे धडे आम्हा सगळ्यांनाच सहानुभूतीने दिले गेलेले होते
प्रश्न विचारण्याचा प्रश्नच नव्हता – फक्त क्षणभर
याच्या सत्यतेबाबत शंका घेतली तर तडक तुझे सत्य मी

तुझ्या ऐवजी इतरत्र झालेले माझे हवेपणाचे प्रयोग
मोठमोठी जगे निर्माण करत गेले सुखताणगुंत्यांची
तू सर्व घडू दिलेस – त्याला मी हातभारही लावलेस
तुझ्या शांत निःशंकपणापुढे शेवटी मी आनंदाने हरलास

मला मित्र मानणारे हजारो आणि मी मात्र कुणाचाच
काहीच नाही – हे त्यांनाही आणि मलाही जाणवत होते
यालाही त्यांची हरकत नव्हती कारण त्यांना नकळत मीच
माझ्यातून जणू तुझेच असणे हवेसे पण अशक्य जाणवत होतो

मला कळलेय -- तू सतत असावेस ही इच्छा अडथळाच होते
मी लक्ष न देता मला असू देतो परस्पर काहीच नसल्याप्रमाणे

--- ००० ---

जे घडते ते अगदी नेमके घडते
असेच वाटते, जमून आलेल्या
लाख गोष्टी पाहता --
एवढ्या विस्तीर्ण चंद्रप्रकाशात
नेमकी हीच कशी माझी प्रेयसी झाली

असे प्रश्न मला सायकलवरून
मी जोरदार आपटलो तेव्हाही
ठुमरीसारखे रुंजी घालत
पडले होते जणू त्यांना
माझ्या जखमांची फिकीरच नव्हती

उत्तर म्हणून मला एखादे शिल्प
नको होते सिंहाचे वा कासवाचे

शब्द कोणताही वापरला असता
तरी त्याचा उड्डाणपूल होणार नव्हता
आणि मुख्य म्हणजे वाद घालुन
काही उपयोगच नाही
हे दिसत होते फाटक्या
चप्पलप्रमाणे नाशवंत

व्याख्या केली म्हणजे
कळेल सगळे असे म्हणत काहीजण
गुंत्यात गुरफटत गायब झाले

मी पुन्हा तेच विचारले
नेमके हेच कसे घडले –
--- ००० ---

ते पक्षी आलटून पालटून
नेमका माझ्या हृदयावरच
हल्ला करत त्यांचे धारदार
डोळे वटारत खोल
विद्ध करत राहात

संगीतकार घेऊन येत
माझ्यासाठी
बंगालची मिठाई
जखमेवर लेपण्यासाठी
माझ्या कधीच
बऱ्या न होणाऱ्या

दबून जात मी म्हणे तुम्ही
नका प्रवास करू निष्कारण
माझ्यासाठी शोकात्मिक
होत चाललेल्या
असह्य वेदनांमुळे

श्रोत्यांच्या गर्दीत मी
खजिल होत राही
लक्षच लागत नसल्याने

अनुभवांची हाव माझी मीच
वाढवत नेलेली होती
पक्ष्यांना क्रूर कसे म्हणणार
मीच त्यांना आकर्षून घेत होतो
सवयीच्या अतिरेकाने
--- ००० ---

ही धुवांधार रेषा
कित्येकदा सहज पार केली जाते
होत्याची नव्हती होते
आणि तीच रेषा पार करायची
भीती जेव्हा दाटून येते
तेव्हा कदापि ओलांडता नाही येत ती
उलट धुवांधार जखमांचा संघर्ष
अधिकच भीतीचे डोंगर रचत राहतो

जन्मतःच मी ओढला गेलो त्या चक्रात
आकाशाचे पापुद्रे निघू लागल्याने
जे आहे ते मला काहीच खरे वाटे ना
जमिनीवर ठेवलेले पायही
चालणे विसरून तेच तेच पत्ते
पिसत राहिले पिंजारत घटनांच्या चिंध्या

आजूबाजूची नॉर्मल माणसे पाहून
दाटून आलेल्या स्वकीवेत
मला प्रश्न पडले प्रत्येक
घटनेच्या अटळतेबद्दल
आणि प्रचंड पराभवाने अचानक नकळत
फेकून दिला गेला माझा जन्मदाखला

तेव्हाच ती रेषा ओलांडली गेली
आणि प्रचंड हायसे वाटले --
ठरवून मी जेव्हा ती ओलांडू जातो
तेव्हा भयग्रस्त पराभवाचे ढग रक्ताळते
माझ्या जगण्याचे मर्त्य पापुद्रे होतात
--- ००० ---